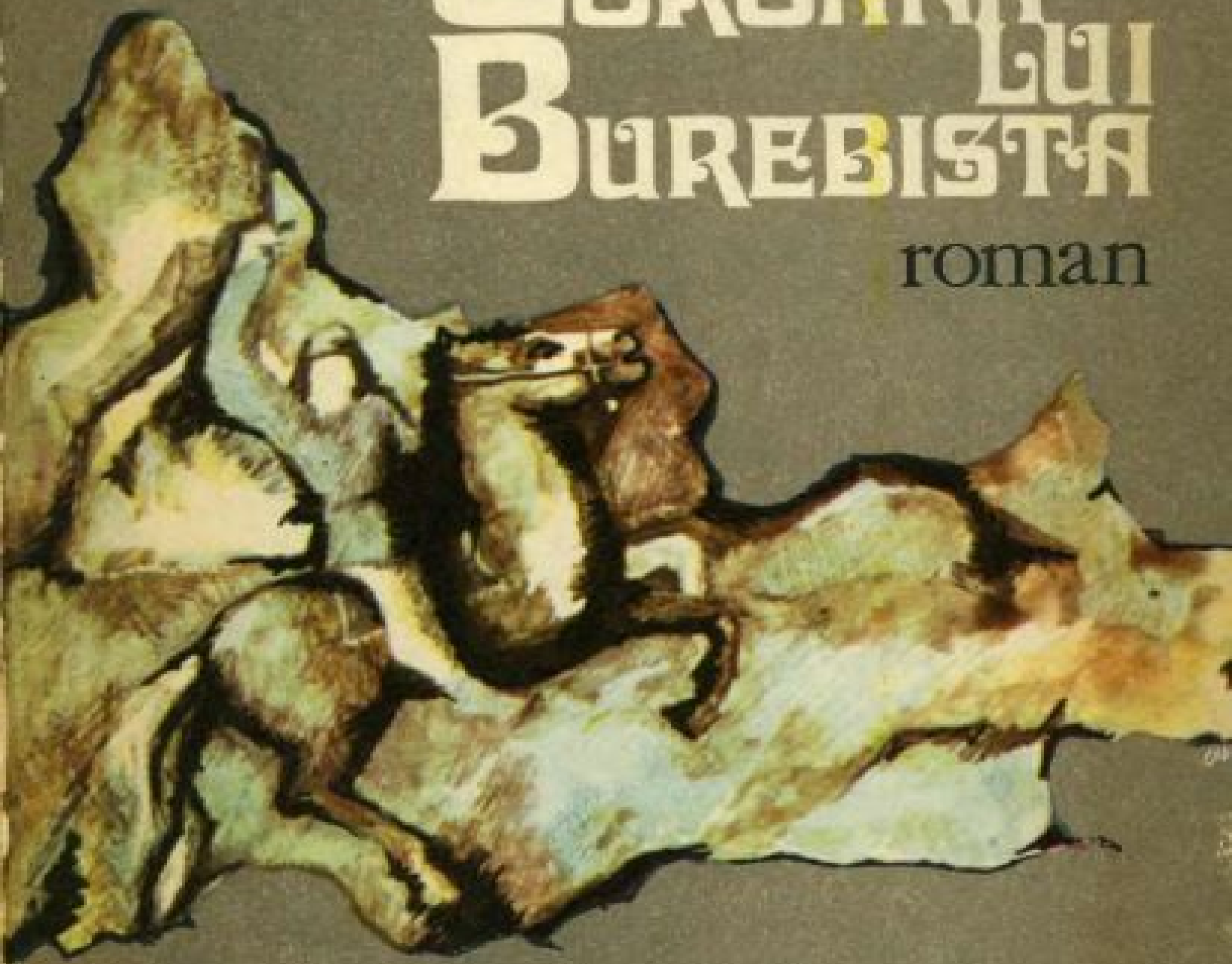

Mircea Alexandrescu

COROANA LUI BUREBISTA

roman

JUNIMEA

MIRCEA ALEXANDRESCU
COROANA LUI BUREBISTA

— roman istoric —

Versiunea digitală 1.0 – octombrie 2022

Realizată după volumul apărut la Editura Junimea, Iași, 1980

Coperta: Gh. Scutaru, Ovidiu Ungureanu

I

Cel de-al 64-lea Joc de la Delphi, deci la doi ani după Olimpiada 112-a, reunea ca de obicei atleți, poeți, cântăreți sau spectatori din toate cetățile Eladei, din Sicilia până-n Asia Mică. Fiecare tânăr venea aici cu inima curată, uitând orice motiv de ceartă, cu toții socotindu-se iar frați, așa cum Zeii cei nemuritori îi făcuseră.

Atunci s-a înfăptuit acea crimă nemaipomenită în întreaga Eladă, având la vedere împrejurările...

Din Tessalia pornise și tânărul poet și cântăreț Ibicos... Mergea vesel purtându-și lira în desagă. Mama lui, tracă fiind, îi îndesase aproape cu de-a sila, lângă liră, turte de grâu, brânză și pastramă de capră. Într-o vâlcea, din pădurea de stejari a Dodonei, după ce-și astâmpără foamea și bău apă rece din izvorul ce susura printre pietre, Ibicos fu ajuns de alți doi concurenți. Aceștia îi cunoșteau faima și se temeau că iar va câștiga „tracul cu lira lui fermecată”, cununa de măslin la care râvneau și ei. De aceea îl somară să le dea instrumentul lui Apollo și al lui Orfeu, amândoi traci, ca și Ibicos.

— Prieteni! încep tânărul. Chiar dacă v-aș da lira mea, tot nu ați reuși. Numai eu o pot însufleți. Numai în mâinile mele cântă și încântă pe cei care o aud.

— Lasă vorba și dă-ne lira mai repede, că altfel..., încep unul dintre ei amenințător.

Dacă n-ar fi mers la Jocurile de la Delphi și dacă ar fi fost rugat, poetul, poate le-ar fi dat lira și incidentul ar fi fost închis, dar, trac fiind, tânărul Ibicos avea un foarte ascuțit simț de justiție și apoi, tinerețea are sângele prea iute. Amenințarea, în loc să-l înspăimânte, îl înfurie și întrebă totuși pe un ton destul de reținut.

— Că altfel?! Ce vrei să spui, prietene?

— Altfel o vom lua cu forța.

— Cu forța?! Asta-i mai ușor de spus decât de făcut.

— Vei vedea îndată că pentru noi este ușor și de făcut.

Cei doi adversari se apropiară amenințători. Ibicos nu era un luptător, ci doar un biet poet. Își scoase lira din desaga mamei sale. Era singura-i armă. Mergea doar la o întrecere dată în onoarea păcii și, mai ales, era în țara lui. De cine să se teamă și de ce să fie înarmat? Strângând lira la piept, ca pe o pavăză, încep să se lupte cu cei doi. Aceștia erau pregătiți și-și scoaseră cuțitele. Îl loviră o dată, de două ori, până ce sărmanul poet dădu drumul

lirei sale dragi care se rostogoli răsunând trist, iar el căzu cu sângele șiroind din zece răni. Asasinii luară lira, privindu-și satisfăcuți victima, când deodată pe deasupra lor trecu un cârd mare de cocori, care țipară amenințători, văzând ce se întâmplă pe pământ și mai ales în pădurea stejarilor lui Zeus. Cei doi priviră speriați cocorii, iar Ibicos, dându-și ultima suflare, mai putu șopti:

— Mândri cocori călători, ce zburăți sus printre nori, răzbunați-mă, cocori!

În stadionul arhiplin din Delphi, după întrecerile atletice, urmau cele ale poezilor care-și cântau poeziile acompaniindu-se cu liră, flaut, lăută sau nai.

— Să vină primul concurent! strigă unul dintre elanodikes. Începe concursul poezilor.

În liniștea care urmă, pe deasupra stadionului din marmura albă, unde de mai bine de trei veacuri se întreceau atleții și cântăreții, se auziră deodată țipetele amenințătoare ale cocorilor. Înfricoșat de moarte, unul dintre cei doi ucigași, care își așteptau pe bancă rândul la întrecere, spuse celuilalt:

— Privește, Timotei! Ne-au ajuns cocorii lui Ibicos. Privește! Vor să-l răzbune.

Cei din jur, care se mirau că Ibicos, cel ce în fiecare an le încânta urechile cu sunetele lirei sale, încă nu sosise, deși era așteptat de câteva zile de prieteni, rămaseră uluiți de vorbele auzite și înconjurară pe cei doi, întrebându-i:

— Unde-i Ibicos? Ce știți despre el? De ce n-a venit încă?

— Nu știm, răspunse Timotei. De unde vreți să știm?

— Bine, spuse unul dintre elanodikes, bănuitor din fire și care mirosise ceva necurat. Nu știți unde-i Ibicos, dar atunci spuneți-ne ce anume vor să răzbune cocorii?

— Stați! spuse unul dintre concurenți, admirator și prieten de-al lui Ibicos. Aceasta-i lira lui Ibicos, vorbi el arătând lira pe care Timotei nu știa cum s-o mai ascundă. Numai mort și-ar fi dat Ibicos lira lui dragă. Ce-ați făcut cu dânsul?

Astfel fu descoperită fapta ucigașilor care au fost pedepsiți îndată după legile cetății. Cum locuitorii orașului Delphi erau în marea lor majoritate traci de la nordul Istrului, pedeapsa nu putea fi alta decât cea din țara de baștină: zece arcași trăgeau câte o săgeată în condamnații legați la stâlpul infamiei și apoi lăsați să moară încet; era oprit să fie atinse de săgeată capul

și pieptul. Dacă după trei zile mai erau în viață, însemna ca Zeii îi iertaseră și li se dădea drumul, dacă nu, erau lăsați pradă corbilor.

La Olimpiada 178-a a luat parte și tânărul Dionisie, fiul lui Acornion din Dionysopolis, una dintre nenumăratele cetăți-porturi întemeiate de către greci pe malul de apus al Pontului Euxin. Tânărul dionysopolitan câștigase una din probele cele mai grele: discul. Proba discobolului a fost prima probă câștigată de Heracle, atunci când se luase la întrecere cu ceilalți eroi ai Eladei și care, supărat că unul dintre concurenți se îndoia de originea lui divină, aruncase discul de bronz cu atâta putere și mânie încât se spune că arbitrii nu l-au mai găsit, deși îl văzuseră cu toții zburând ca un uliu speriat din mâna lui Zeus. Regulamentul era clar și nu-l puteau declara învingător până ce nu găseau discul pentru a măsura distanța... Furios, Heracle luă alt disc și fără să-și mai facă vânt îl aruncă și toți îl urmăriră până ce se pierdu în nori.

— Duceți-vă și-l căutați! le aruncă Heracle printre dinți și se pregăti să ia alt disc. Arbitrii, îngrijorați de pierderea discurilor, dar mai ales înspăimântați de o ispravă ce nu putea fi decât a unui zeu, se învoiră să acorde, având în vedere circumstanțele, premiul I și cununa de măslin mărețului fiu al lui Zeus.

Și Dionisie Acornionide câștigase o cunună de măslin, dar nu ar fi dat-o nici dacă i s-ar fi plătit greutatea ei în aur. Era mândru și fericit. Cetatea care avusese încredere în el îl trimisese și Dionisie nu înșelase speranțele. Mergea în trapul mărunț al calului său voinic, pe care-l învățase, după obiceiul geților, să se lase condus numai cu picioarele, pentru a avea mâinile libere. Se apropiau de o așezare omenească la nordul munților Haemos-Riphei și ei voiau să facă aici popasul pentru noapte. În acel moment, unul dintre servitori, care călărea mai în spate, se apropie respectuos și-i spuse încet, ca pentru a nu-l trezi brusc din visurile cele minunate ale tinereții.

— Stăpâne Dionisie Acornionide!

— Da. Ce s-a întâmplat, prietene?

— Nimic până acum, dar de pe drumul din stânga noastră vin doi călăreți și e mai bine să fim gata pentru orice.

— Oare nu-ți dai seama unde te afli, băiete?! Suntem în Tracia și orice umbră de bănuială i-ar jigni pe acești oameni sinceri și ospitalieri. Ei nu merită așa ceva, dar ție, ca unui prieten ce-mi ești, îți voi face plăcerea să

mă uit înspre cei doi străini, dar numai pentru a-i saluta. Și după ce privi câteva clipe, continuă: Eram sigur. Aceștia sunt traci și încă cei mai dreپți dintre ei toți, așa cum spune și Herodot.

— Atunci sunt geți, stăpâne, vorbi mai liniștit servitorul, care era prietenul său din copilărie, căruia îi împărtășise toată știința pe care o învățase plimbându-se împreună prin Elada și mai ales în școlile Atenei.

Toți trei se opriră la câțiva pași de cei doi străini și se înclinară cu mâna la inimă.

— Fii slăvit, Dionisie Acornionide din Dionysopolis! spuse unul dintre cei doi traci.

— Mă cunoști, deci, prietene?! vorbi surprins grecul.

— Cine nu cunoaște pe olimpionikes și-a pierdut timpul în zadar. Putea tot așa de bine să stea în casa părinților săi și să nu mai facă atâta cale. Ți urez ca Zeus să te ajute mereu, iar fecioarele din Delphi să-ți îndeplinească cunună de măslin la fiecare patru ani.

— Ați fost deci și la stadion, mai spuse grecul bucuros.

— Cum să nu fi fost?! Dacă nu eram traci, deci barbari netrebnci și sălbatici, am fi luat parte și noi la întreceri și Zamolxis mi-e martor, am fi luat elenilor cel puțin două cununi de măslin.

— Două?! Nu pari prea voinic, prietene.

— Urechea te poate minți, iar ochiul te poate înșela. Nu te lua după aparențe, Dionisie. Săgeata mea merge drept la țintă. Nimeresc și pasărea-n zbor. Numai Paris și Apollo mă întrec, deși ca să nimerescă pe Achile în călcâi au trebuit să-și unească forțele.

— Achile, cel ce se odihnește în insula Albă din fața Lycostomei, gura cea mare a Istrului nostru, se auzi glasul gros al celui de-al doilea trac.

— Și a doua cunună? întrebă curios Dionisie.

— A doua ar fi luat-o cu siguranță prietenul meu, cel ce vorbește rar. El se luptă cu urșii de când era copilandru. Nu aveți voi niciun concurent la lupte libere ca să-i stea în față fără să tremure.

— Îmi pare rău că un regulament prea sever oprește pe neeleni să ia parte la întrecerile sportive.

— Dacă oprește pe ucigași și pe profanatori să intre în rândurile eroilor curajului și ai onoarei, e bine, dar să oprească pe sclavii dintre care mulți sunt eleni năpăstuiți de soartă, cei ce nu și-au putut plăti datoriile, nu pot înțelege... Sau, pe noi, barbarii...

— Cuvântul „barbar” este cam aspru. Eu sunt elen numai pe jumătate. Mamă e getă, dar tatăl meu e mândru de soția lui. Acum însă, Jocurile vor decada. Romanii vor să ia și dâșii parte. Și cu ce drept?

— Cu dreptul celui mai tare, se auzi iar glasul cel gros al tracului. Romanii nu sunt eleni, dar sunt în schimb cuceritorii Eladei.

— Asta-i realitatea. Legiunile nebiruite ale Romei bat pasul de paradă pe pietrele albe ale Eladei și se ostenesc să vă civilizeze și pe voi.

— Ai dreptate, oftă Dionisie. Eu m-am obișnuit să socotesc țara geților, patria mea.

— Ești un înțelept, prietene. Se pare că duci politica mielului blând: sugi de la două oi.

— Important mi se pare supraviețuirea.

— Aceasta pare să fie esențialul. Și Achile, care-și bătea joc de viață, a spus lui Orfeu, când s-au întâlnit, după ce acest trac adormise cu lira lui vrăjită pe Cerber...

— Decât rege în Infern, mai bine câine pe pământ, șopti tracul, luând vorba din gura lui Comosicos, getul.

— Iaca! Sfînxul a vorbit iar! Dar nu te-am întrebat, prietene Dionisie, încotro mergi.

— Până la Dionysopolis mai avem o zi bună de mers și noaptea te poți rătăci ușor.

— Caii voștri sunt obosiți. Mai pot face cel mult o parasangă, deci 30 de stadii, iar până acasă mai aveți pe puțin 20 de parasange. Nu puteți pleca mai departe.

— Am putea găsi oare în acest sat, care se vede colo în vale, un pat pentru noi și niște nutreț pentru cai?

— Nutreț vei găsi cu siguranță, dar patul nu-l vei putea folosi, deși vă așteaptă și el, vorbi tracul gânditor.

— Sfînxul trac pare tot mai misterios, zâmbi Dionisie. Nu aveți grijă! Îl voi folosi cu siguranță. Voi adormi de cum îl voi vedea. Sunt frânt de oboseală.

— Totu-i în zadar, mai zâmbi tracul privind spre Comosicos.

— Care-i taina voastră, prieteni?

— Se poate să fii ostent, prietene Dionisie, dar ești jumătate get, iar mâine este nunta acestui trac tăcut. Petrecerea a început de dimineață, dar este la ei obiceiul ca fiecare nuntaș să aducă cel puțin un musafir la masă. Eu am plecat în căutarea unui musafir, dar Dinis n-a vrut să mă lase singur

pe drum. V-am găsit pe voi și mă pot întoarce la nuntă. Nu știu dacă ați observat, dar „barbarii” aceștia de traci abia așteaptă o ocazie ca să-i facă libații lui Zeus, deși noi îl numim Zamolxis, să cânte apoi un imn lui Dionysos și la urmă să bea pe săturate, închinând în onoarea tuturor zeilor nemuritori, cât și a bieților muritori... Că doar merită și ei! Suntem așteptați. Ai putea oare dormi la nunta unui prieten, chiar dacă-i barbar?

Primirea făcută musafirilor a fost atât de călduroasă, cobzele, fluierile și cîterele cântau cu atâta foc, încât drumeții, uitând oboseala, se așezară la masă, după ce spălară în grabă praful alb al drumurilor trace, tot așa cum făcea și Apollo când își scutura papucii înainte de a intra în palatul zeilor din Olimp.

Luminările de ceară parfumată, adusă din stupii din nordul Istrului, fuseseră schimbate de trei ori când, în sfârșit, Dionisie îndrăzni să-i spună în șoaptă lui Comosicos:

— Am mâncat, prietene, atâta carne cât nu credeam că ar putea intra în trei oameni flămânzi, iar vin am băut atâta din aceste căni burduhoase cât numai în burta unui cal însetat ar mai putea încăpea. Capul îmi vâjâie, ca un roi înfuriat de albine rămase fără regină.

— Am înțeles, frate Dionisie. Nu mai poți ține piept licorii roșii a desfrâului Dionysos. Nu mai poți ține piept nici nesfârșitelor talgere cu mâncăruri. Te temi și de dansul țopăitor care va începe în curând, tu care nu te-ai temut să te iei la întrecere cu toți discobolii Eladei. Te înțeleg: ești get numai pe jumătate și de aceea, după jumătate de noapte, îți trebuie numaidecât un pat ca să-ți odihnești măduarele.

— Bagă-mă-n fân, sau lasă-mă pe iarbă verde, dacă patul nu-i permis musafirilor în noaptea asta, dar dă-mi voie să mă întind puțin! Altfel voi adormi cu capul între friptura asta de rață care îmi face mereu cu ochiul și oala pântecoasă cu vin negru, din care presimt că dacă aș mai bea o singură picătură voi începe să dănțuiesc ca cel mai înfocat adept al fiului lui Zeus și al Semelei, prea fericita fiică a Traciei.

— Dacă simți, grece, că ai putea deveni un adept a lui Dionysos atunci încă n-ai voie să treci în brațele lui Morfeu, spuse Comosicos continuându-și apoi gândurile cu voce tare. Și să mai știi, geto-grecule, puteam câștiga măcar una și din probele de călărie. Noi călărim de mici, când încă mai sugeam lapte.

— Pe Zeus Horkios! Nu știam că geții sug până ce le dă mustața.

— Nu râde de lapte și nici de cai, dar mai ales, nu râde de mustățile geților, dionysopolitanule!

— Altfel ar fi amenințată și cununa discobolului. Nu?

— Nu, greceule, dar marele preot Deceneu nu m-a trimis la Delphi să te văd pe tine aruncând discul.

— Nu?

— Nu. Și totuși, eu am fost prezent, împreună cu acest trac care bea de aseară, la toate probele închinat lui Apollo Strălucitorul... Nu m-a trimis nici ca veșnic tânăra Pythia să-mi facă vreo profeție.

— Nu?

— Nu, cinicule grec. Și totuși eu am sărutat cu adâncă venerație Omphalos-ul.

— Ooo! se dezmetici puțin grecul. Piatra aceasta a fost aruncată de zei ca să arate oamenilor unde-i buricul pământului.

— Gata! glumi și Comosicos. Toți oamenii au căzut de acord că Elada este centrul Universului... Am coborât apoi cu negrăită emoție în Adyton, în sala cea sfântă, unde, după o perdea de purpură, stă marea preoteasă pe trepietul ei de aur. Apollo mă privea cu ochii lui de aur. Eu îl admiram și mă gândeam cât de mult seamănă el cu geții noștri.

— Cum să nu semene dacă Latona este de pe meleagurile noastre, iar Zeus, ori și-a încurcat copiii, ori, multe femei, ca să-i facă plăcere, îl declară tată, ori...

— Ori este și Zeus get. Asta vrei să spui. Nu?

— Frumos cum este, cu ochii lui albaștri și barba castanie, cu fața lui lată și barba-i scurtă, cu greu ar putea fi de pe alte meleaguri decât cele de pe malurile Istrului nostru. Și apoi cum de-a găsit-o pe blânda Latona în delta Istrului.

— Să lăsăm zeii în pace, greceule! Să-și vadă de treburile lor și să ne ajute să le împlinim pe ale noastre... Oricum nu-mi pare rău de taurul dăruit sanctuarului.

— Un taur?! Dacă te târgui ai puțin scăpai și cu un berbec.

— În tine se luptă mereu sângele mamei cu cel al tatălui. Eu nu sunt negustor, iar întrebarea și mai ales răspunsul Pythiei merita o turmă întreagă.

— Pe Hades! O turmă?! Ai întrebat oare dacă vei deveni Imperator ori, dacă vei fi primit pe Kogaionon, printre zeii cei nemuritori ai geților?

— Ți-am spus: sunt preot al marelui Deceneu și deci, într-un fel, pot spune că stau la masă cu zeii... Aveam eu însă niște îndoieli și voiam să le lămuresc.

— Îndoieli!? parcă se trezi puțin Dionisie. Pot să le aflu și eu?

— Poți, spuse nepăsător Comosicos. Așa cum ești tu acum, îmbibat cu acest generos vin trac, vei uita până mâine tot ce-ți voi spune eu astăzi... Voiam să știu cine mi-e tată și unde-i. Asta-i!

— Că ai dăruit lui Apollo un taur, nu-i rău. Și preoții lui trebuie să trăiască. Nu? Că ai întrebat, iar nu-i rău. Înțeleptul este dornic de adevăr și de aceea întreabă mereu. Cât despre răspuns, poate era mai bine să nu-l aștepți, ba chiar să fugi... Și bietul Oedip a întrebat, știi bine.

— Oedip, fiul și soțul Iocastei, ar fi fost mai înțelept și oricum mai fericit, dacă nu întreba... Poate așa ar fi trebuit să fac și eu.

— Și în acest caz, zâmbi Dionisie, nu pierdeai un taur.

— Întrebarea mea a fost limpede, își continuă Comosicos gândurile, ca și cum n-ar fi auzit vorbele lui Dionisie. Răspunsul marei preotese, însă, m-a încurcat de tot.

— Îl mai ții minte?

— Dacă-l țin minte?! O! Stă încrustat cu litere de foc în mintea mea. Nici tot vinul Traciei nu l-ar putea șterge.

— Atunci, aștept.

— Chresmologul, preotul înțelept care tălmăcește vorbele Phytiei, mi-a spus zâmbind:

*„De ce-ntrebi tu cine ți-e tată,
Când sigur nu ești nici de mamă?
Un sfat doar îți dăm: cinstit fii mereu,
Căci tatăl veghează ca-nălțime
Doar tu să-l ajungi. Atât vreau să-ți spun
Viteaz și-nțelept și neam bun cu noi,
Tu celor din muntele nostru cel sfânt,
Kogaionon, du, cinstirea acelora care-l
Iubesc și-s iubiți de Strălucitorul Apollo!”*

— Pythia era iar beată turtă, sunt sigur. Multe vorbe, dar, ca de obicei, fără niciun înțeles.

— Cum poți vorbi așa tu, greule, care, ca și mine, ai fost învățăcel de-al lui Socrate, Platon și Aristotel?! Nu trebuie să-l crezi prost pe cel ale cărui

vorbe nu le poți pricepe. O noimă trebuie să aibă aceste vorbe, dar noi nu le putem pătrunde înțelesul.

— Ce poate însemna! „Neam bun cu noi”? Să fii și tu oare un fiu al Eladei? Poate ești mai grec decât mine? Oricum, cu acest răspuns poți concura la orice Olimpiadă.

— Oare aburii licorii lui Dionysos ți-au întunecat mintea de tot? Ba nu. Tu nu poți ști. Preoții oracolului din Delphi și Pythia însăși sunt aleși numai din neamul geților de dincolo de Istru. Și dâșii sunt tot din Kogaionon, muntele nostru cel sfânt.

— Ori eu sunt beat, ori tot ce este bun și sfânt în lumea asta a pornit de pe malurile Istrului.

— Beat ești, dar de data asta adevărul n-a ieșit din vin. Toți înțelepții lumii știu aceasta mai înainte de ridicarea Piramidelor. Marele Preot mă va lămuri poate. Să-mi fie el tată?! Atunci de ce spune că mi-e frate? Care-i oare taina?

— Eu nu știu ce-ar spune el dacă și-ar vedea frățiorul cu oala asta pântecoasă în mână. Și plină doar pe jumătate! Păcat de ornamentele ce-s încrustate pe ea! Să fie pe jumătate goală!

— Ce mândrețe de oale știu să facă oamenii noștri! Și nu-i decât pentru băut! Adevărul este că un astfel de vin nu-l poți bea decât din astfel de oale minunate!

Mai bău o dușcă și apoi spuse contrariat:

— Ce se întâmplă pe aici? Oala asta era parcă plină. Nu?

— Pe Dionysos! Ai dreptate. Se întâmplă ceva. Și a mea era plină. Să aibă oare fundul spart? Și după ce bău, spuse zâmbind: E un vin strașnic!

— Da. Nu-i rău, dar tot mai bun este cel de pe la noi, deși, acum e mai puțin și se bea mai rar... Ce-ar spune marele preot despre ce se petrece aici? Nimic.

— Cum nimic?! Capul bețivului este în mare primejdie la voi.

— Vezi ce înseamnă să nu fii get curat? Tu nu poți vedea diferența dintre un bețiv și un om care bea. Asta-i! Și apoi marele Deceneu are dreptate, dar tot el m-a învățat că înțeleptul trebuie să se împace repede cu orice situație.

— Adică? întrebă surprins Dionisie.

— Să urle, la nevoie, ca lupul și să înoate ca peștele.

— Astăzi ești prea adânc. Ce vrei să spui, înțeleptule, cu lupul și cu peștele?

— Păi ce fac eu de aseară? Mănânc ca lupul și beau ca peștele.

— Deci te-ai acomodat la o situație grea. Pe Apollo! Nici Socrate n-ar fi găsit un răspuns mai înțelept.

— Socrate n-ar fi găsit, nu pentru că nu era înțelept, dar el nu putea bea decât rar din vinul nostru, un vin pe care acum chiar Zeii îl preferă „leșinatului” lor nectar. Acela, odată cu nemurirea îți dă și o lehamite de viață de-ți vine să-ți iei câmpii.

— Oricum, zeul al cărui nume îl port se plimba prin viile de dincolo de Istru și nu mai voia să bea nectar nici când încă mai era în scutece.

— Poate nu știi, grecule din mamă getă, dar Zamolxis era tatăl Semelei, mama lui Dionysos, iar scutecele lui le spălau nimfele în undele Istrului. Plimbându-se pe aici l-a găsit pe Menade făcând must. De pe atunci, fiind și frumos, și vesel, ele l-au ales conducător, urmându-l mereu, îmbătate de fericire.

— Tot așa erau când l-au ucis pe bietul Pentheu, regele Tebei. Nici mama lui nu l-a recunoscut de beată ce era.

— Era un rege prost. Să mori de mâna femeilor! Nici nu merita altceva. Cum să sfideze el pe Dionysos, pe care egiptenii îl socotesc marele Zeu? Chiar dacă-i un bețiv, e totuși Zeu. Trebuie să-i ascultăm! Oricum, tot voia lor faci, deși încredințat că-i a ta.

— Pe Pallas Atena! Cu fiecare ulcică, tu devii tot mai înțelept, iar eu tot mai nerod. Mai nerod și tot mai somnoros. Fie-ți milă, prietene, de un biet om ajuns în pragul neputinței. Adorm. Adorm, frate.

Abia atunci se întoarse Comosicos către mire. Acesta era mândru ca un Zeu care-și primește ofranda.

— Ce spui de acesta, frate Dinis? Tu care ești născut din tăcere!

— Sunt născut din tăcere și din putere, știi bine.

— Mulți sunt cei care au simțit asta pe propria lor piele, știi bine, dar mai știu că deși ești voinic ca Heracle, îl ajungi în înțelepciune pe Socrate.

— De ce-mi gâdili auzul cu atâtea laude deșarte, frate Comosicos?

— Deșarte poate, dar în niciun caz nedrepte. Te-am rugat pentru acest bicisnic grec, care se laudă cu jumătatea lui getă, dar n-o poate învinge pe cea elenă, care se trage la odihnă.

— În zadar lași vorbele tale înmiresmate să zboare în jurul capului meu înfierbântat, ca un roi de fluturi. Astăzi, știi bine, nu se doarme, vorbi mirele tare, dar adăogi totuși încet, pentru voi, nevolnici, născuți în nopți cu lună neagră și hrăniți, nu cu vin, foc și pulbere de stele, ci doar cu spumă de lapte, am pregătit o cameră în fund, acolo unde plânsul fără de sfârșit al

cobzelor va ajunge doar ca o adiere. Plecați pe rând, să nu vă simtă nimeni. Altfel, vă pun iar la masă.

— Frate Dinis! spuse Comosicos uluit. Colindăm lumea împreună de câțiva ani și au fost zile când credeam că ai uitat graiul omenesc. Atâtea vorbe deodată nu scoți tu nici într-o lună și mă faci să cred că Demostene s-a născut tot pe aici.

— În noaptea nunții se dezleagă toate limbile, zâmbi mirele. Și acum, neputincioșilor, plecați! Pieriți din ochii mei!

— Nici cântecul tracului Orfeu nu mi-ar fi făcut mai multă plăcere decât invitația aceasta.

— Cu cântecul cel leșinat al lirei lui Orfeu nu poți ajunge decât în brațele lui Morfeu. Acum însă și zeilor le place mai mult fluierul lui Marsias, cel jupuit de Apollo pentru că a îndrăznit să creadă cântecul lui mai frumos, sau flautul lui Silen cel care a îndrăznit s-o ademenească pe Hera și pe care Dionysos îl socotea tată. Cântecul acestor traci te îndeamnă la petrecere și veselie, nu la somn și tristețe.

— Să mergem mai repede, grecule! Vorbele mirelui devin un adevărat potop. După noaptea asta va tăcea nouă ani încheiați.

— Cine vorbește mult gândește puțin! Nu veți dormi decât până când Strălucitorul Apollo va părăsi hora Muzelor din palatul său de pe Istru și va trimite pe Aurora cea cu degete roze să-i anunțe sosirea. Dispăreți! Am spus!

Fără să mai aștepte altă invitație, cei doi o șterseră în mare grabă către camera unde îi aștepta somnul, care-i primi așa îmbrăcați cum erau...

Când veșnicul tânăr Apollo își strecură prin fereastră primele raze de lumină, Dionisie se trezi. Se visase pe podiul cel mare luând o cunună de măslin și pentru muzică și era fericit. Își întinse leneș mădularele care păreau a avea plumb în ele și stătu apoi să se dumirească. Unde se găsea? Cununa de măslin pentru muzică o luase un tânăr poet din Corint și el nu înțelegea originea melodiilor care-i susurau în urechi. Deodată muzica se auzi mai, tare și abia atunci el își aminti totul. Se deschisese ușa.

— Scularea! porunci o voce care bietului Dionisie, încă somnoros, i se păru mai puternică decât a lui Stentor. Scularea, leneșule! Mireasa așteaptă gătită ca un zarzăr în primăvară și tu încă mai dormi. Îți bați joc, grecule, de jumătatea cea bună, getă, din tine.

Comosicos intrase cu o oală mare într-o mână și cu un hartan de friptură în cealaltă, închizând ușa cu piciorul.

— Ți-am adus gustarea de dimineată, spuse vesel Comosicos. Hai! Întreamează-te puțin! Drege-te cu această oală în care Dionysos și-a vărsat ultimele picături de sânge, înainte de a porni să ajute la cules pe fecioarele cele harnice ale Traciei.

Dionisie se dezmetici de tot, se bucură de zâmbetul getului, în care se înveli ca într-o blană călduroasă, apoi constată cu un fel de tristețe că-i era foame. O foame de parcă nu mâncase de trei zile nicio îmbucătură. El, care-și amintea ca prin vis că dăduse gata două rațe fripte, fără a mai socoti sarmalele, potroacele și alte multe asemenea. De aceea bietul grec de origine getă înfulecă în mare grabă tot ce i se aduse de către noul său prieten.

— Nu prea ți-i foame, frate Dionisie, îi spuse getul. Să mă ierți că ți-am adus numai atâta, dar atâta a mai rămas din muntele de mâncăruri de aseară. Bunătățile pentru astăzi abia acum se scot din cuptoare. Mănâncă totuși liniștit! adăugă getul, văzând bucuros cât de repede mesteca greco-getul nostru. N-avea grijă! Nu-ți ia nimeni nimic, îl mai zădărir el puțin și apoi ieșiră amândoi ca să nu piardă nimic din spectacolul minunat al nunții.

Razele soarelui de vară stropeau cu aur albul imaculat al rochiei lungi de mireasă. Părul castaniu, cârlionțat și fruntea înaltă erau împodobite de o coroniță din flori albe, împletită de mâinile fecioarelor. De ea atârna pe spate un voal lung. Ochii albaștri ai tinerei mirese căpătau o strălucire nouă de câte ori priveau spre mire. Acesta, cât era el de voinic, privea rușinat în jos, neîndrăznind parcă să privească mândrețea de fată pe care zeii cei buni i-o hărăziseră și nașii i-o încredințaseră.

Și începu apoi dansul. În mijlocul horei se învârteau cei doi miri. În mâinile puternice ale lui Dinis, mireasa părea că zboară și, într-un târziu, la un semn al nașului, muzicanții încremeniră și cu toții se așezară la mesele lungi, așezate într-un pătrat cu o latură deschisă, ce ocupa jumătate din larga curte.

Și masa începu iar. Mâncărurile veneau la nesfârșit, șiruri de talgere și străchini mari, aburinde, abia ieșite din cuptoare, oalele cu vinuri albe, roșii și negre. Muzicanții începuseră iar să cânte din cobze, citere, naiuri, fluiere și flaute, dar cu atâta ardoare, încât se auzea până-n muntele cel sfânt al lui Zamolxis de lângă năvalnicul Alutus. Bătrânul zeu închisese un ochi, văzând atâta vin gălgâind în oale și mai ales în gâtleurile bieților muritori.

— Ehei! se gândea tânărul Comosicos. Ce ochi ar face oare bunul meu frate, Deceneu, dacă m-ar vedea acum? Deh! La urma urmei, eu am fost

trimis în Elada să învâț, să cunosc oamenii și, dacă se poate, să știu ce gândesc despre noi prietenii, dar mai ales, neprietenii. Și avem de amândouă felurile în Elada. În Tracia însă, unde mai toți ne sunt frați, nu avem dușmani, e sigur. Și cum am putea avea?! Tracii vin la noi ca la ei acasă. Se simt și chiar sunt acasă la ei, dacă-s în casa unor frați.

— Ei! se gândea lângă dânsul și Dionisie, privind în fundul ulcelei cu vin, pe care tocmai o golise. Sângele lui Acornion, înțeleptul meu tată, mă îndeamnă spre artă și retorică, iar cel al Medei, buna mea mamă, spre desfătare și iubire. Mare necaz pe capul meu! Mereu mă zbat între Strălucitorul Apollo și Voluptuoasa Afrodita... Eu trebuie să țin însă calea de mijloc, calea înțelepților, ca și acest nou prieten, Comosicos, care-mi pare că seamănă cu cineva și nu-mi pot da seama cu cine. Bine, dar soție tot o getă iau. Cum aș putea s-o aduc pe Aspazia în casa mamei mele?! Și apoi nici eu nu doresc o grecoaică. Că prea-s destrăbălate și fandosite fetele din Dionysopolis! Uite numai ce frumoasă-i mireasa! O să țipe tata că n-o vreau pe fata negustorului Kalimachos. Să țipe! Treaba lui. Nu va trăi el cu dânsa și apoi am eu o vorbă căreia nu-i poate el rezista: „Și bunicul meu a țipat la tine, dar tu tot o getă ai luat”...

Deodată, tot zgomotul încetă.

În curte, pe poarta larg deschisă pentru toți drumeții, intră un băietan care abia-și mai trăgea sufletul de cât alergase și strigă cu vocea sugrumată de spaimă: „Au venit romanii!”

Dacă trăsnetul lui Zeus Horkios ar fi căzut între pașnicii nuntași, n-ar fi produs mai multă stupefacție. De când Macedonia fusese transformată în provincie romană și stăpânirea Romei se întinsese, chiar dacă numai oficial, până la marele fluviu get, Istrul, toți locuitorii din sudul fluviului sfânt erau mereu în panică. Niciodată nu puteai ști ce voiau acești *milites* glorioși care se socoteau invincibili și aleși de Jupiter să conducă lumea *manu militari*...

Te purtai cu dâșii ca și cu ceilalți musafiri, îi cinsteai, punându-le pe masă ce aveai mai bun, te socoteau slab, îți cotrobăiau prin gospodărie și erau în stare să facă ochi dulci nevestei, sau să-ți mângâie obraznic fetele. Dacă nu-i primeai în casă, ei intrau cu forța, plini de harțag, distrugeau și dădeau foc la tot ce nu puteau lua și apoi te vindeau ca sclav netrebnic pe piețele imperiului roman. Și, dornici de a câștiga mereu bani, abia așteptau un motiv să facă așa. Hotărât, nu. Romanii nu erau prea iubiți prin niciunul dintre orașele Eladei și Traciei, prin care treceau cu pas apăsător, zăngănindu-și armele, disprețuind toate popoarele, socotindu-le „barbare”, chiar dacă

unele dintre acestea aveau o civilizație mai veche cu mii de ani decât a lor, așa cum erau egiptenii, fenicienii sau tracii. Pe aceștia din urmă, divinul Homer îi socotea eroi cu nimic mai prejos decât elenii, ba din contra, mai bogați și având concepții de viață mai sănătoase. Socrate însuși îi socotea pe traci superiori grecilor din cauza credinței lor în nemurire. Oricum, tracii luptau pe zidurile Troiei pentru libertate și dreptate când pe locul „cetății eterne” a lui Romulus încă pășteau caprele. Așa stând lucrurile, locuitorii imensului imperiu se bucurau la vederea ostașilor Romei tot așa de mult ca atunci când auzeau de ciumă.

Strigătului „Au venit romanii”, i-a urmat o tăcere, în care se făcu auzit mersul apăsător al unei mici trupe de ostași atrași, probabil, de sunetele muzicii de nuntă. După câteva momente, pe poarta larg deschisă intrară zece legionari comandați de un decurion, care îi privi țănoș, lung și bănuitor pe nuntașii amuțiți. Socrul cel mare se sculă încet, luă o ulcică plină cu vin și, după obiceiul din bătrâni, se apropie de legionari poftindu-i la nuntă și vorbind după datină.

— La masă binevenit fii, romane! Din vinul nostru tu gustă și-apoi poftește și din ale noastre sărace mâncăruri!

La invitația plină de bunătate a bătrânului trac, comandantul răspunse uluind pe toți nuntașii. El lovi obraznic mâna ospitalieră și oala cu vin căzu jos, spărgându-se:

— Am venit aici să recrutez, nu să stau la masă cu netrebnicii. Să vină în fața mea cei tineri! Voi alege pe cei mai puternici. Vor învăța să trăiască și ei civilizat și să lupte pentru onoarea nebiruitei Roma.

Toți nuntașii tăceau încremeniți nu atâta de cele spuse, cât mai ales de jignirea adusă prin gestul nesăbuit. Decurionul așteaptă câteva momente, apoi vorbește ca unul ale cărui porunci trebuiau executate imediat și fără crâcnire.

— Sunteți surzi? Sau nu înțelegeți ce spun?

Mirele Dinis se sculă. Era cu un cap mai înalt decât toți și vorbește calm, în același ritm scandat:

— De înțeles, înțeles-am cu toții. Aceeași limbă vorbiți ca și noi. Doar limba ce-o scrieți la Roma puțin e schimbată, dar noi înțelegem prea bine și-aceea.

Decurionul îl privi mirat, ca și cum ar fi auzit vorbind un urs.

— Ce-i scâlămbăială asta grecească? Scandați? Frica vă face să vorbiți în versuri?

— Aceasta e vorba strămoșilor noștri, când oaspeți primesc, mai spuse Dinis scurt.

— Eu nu pot fi oaspetele vostru! răspunse înfumurat decurionul la mâna întinsă prietenește de mire.

— Imperator de-ai fi și tot cinste îți face un trac, poftind să împărtși bucuria și pâinea și vinul cu el. Libații vom face și Zeilor voștri de vrei, la nunta-mi fiind adunați.

— Pe Jupiter Tonans! Vorbești ca în cărți, barbarule. Nu sunt încă Imperator și nici n-am nevoie de cinstirea voastră. Eu recrutez tineri pentru legiunile Romei, v-am spus și n-am timp să stau la taclale cu voi. Ați înțeles ori sunteți prea beți?

— Oricât am bea, noi tot înțelegem. E vin trac, ne bucură, dar mintea ne-o lasă întreagă mereu.

— Pe Bachus cel veșnic beat! Atunci ce mai așteptați!? Trei pași înainte, așa cum am poruncit.

— Noi știm prea bine: recrutările, aceste *delectiones*, pe care Senatul roman le privește ca pe niște dilectioines, pornite deci din iubire, sunt cu totul benevole pentru noi, tracii, mai spuse Dinis, încercând să-l lămurească pe trufașul decurion.

— Benevole?! spuse râzând romanul. Aceasta era deci cauza neînțelegerii?

— Da, prietene. Numai asta era cauza.

— Deci vreți să vă conving? Să vă rog adică? Poate ați vrea și în genunchi?

— Nici rugăminții nu i-ar sta rău printre noi, aliați ai Romei, dar convinși trebuie să fim numaidecât.

— Pe Styx și pe Căine! Oare vinul v-a întunecat de tot mințile?! Dar este timpul să știți și voi, tracii: Roma nu roagă, poruncește! Și are dreptul s-o facă.

— Mai ales când are și puterea să justifice acest drept, spuse cu un fel de tristețe, pe care decurionul o interpretează ca pe o teamă.

— Acesta-i adevărul, chiar dacă-i trist pentru voi. Nu aveți de ales.

— Nu? întrebă cu ușoară ironie tracul. Și putem ști cum ne veți lua dacă noi nu vom vrea să mergem cu voi?

— Cum?! vorbi decurionul înecându-se de furie. Ați îndrăzni să mă înfrunțați?!

Getul Comosicos încercă să abată atenția asupra lui pentru a tempera furia romanului. De aceea, se apropie împreună cu Dionisie și vorbește blând, dar hotărât:

— Viteazule decurion!

— Sunt centurion. Nu vezi bine? se întoarce romanul supărat către Comosicos, arătându-i însemnele militare.

— Am văzut, dar credeam că te-au degradat de umbli numai cu zece legionari.

— N-avea tu grijă! Am venit în sat cu centuria întreagă. Și tu ce vrei? De ce te bagi?

— Pentru că acțiunea voastră este ilegală și ar deveni chiar abuzivă în cazul nostru. Nu știu dacă ai prea înțeles ce-am spus.

— Îmi dai tu mie lecții?!

— Învățăm mereu pentru că știm prea puțin, iar câteva lecții, de bună purtare, măcar, nu ți-ar strica nici ție, cât ești tu de centurion... Prietenul meu, spuse Comosicos, arătând înspre grec, este din Dionysopolis, oraș prieten și aliat al Romei și Senatul n-are niciun interes să rupă alianțele cu prea rarii prieteni ai imperiului roman. Eu însă sunt din nordul Istrului și regele nostru trăiește încă în pace cu voi...

— Aaa! spuse centurionul bucuros că-și poate vărsa mânia pe unul ce părea mai slab și era, oricum, din altă parte. Tu ești get. Deci de-al lui Burebista.

— De-al regelui Burebista, mărite centurion, dacă nu ți-e cu supărare.

— Foarte bine! Fiecare „berbec”, luat din „turma” regelui Burebista, înseamnă un dușman mai puțin pentru Roma. Cât despre greci, niciodată nu știi de partea cui sunt, nici pe cine iubesc cu adevărat. Ei uneltesc mereu și vând pe oricine. Veți merge cu noi! Și veți fi mândri să faceți parte din rândurile legiunilor romane.

— Și de ce am fi așa de mândri?! se miră cu nevinovăție tânărul get.

— Vă vom civiliza și pe voi. Și veți avea toate motivele să ne mulțumiți. Gata! Am terminat.

— Noi nu prea am terminat, centurionule, îl zădărește înaintea Comosicos.

— Adică ce mai vreți?

— Păi poate noi am dori să rămânem barbari.

— Puah! vorbește disprețuitor centurionul. Barbari! Așa vreți voi să trăiți.

— Da. Barbari. Ca și părinții noștri. Ca și strămoșii noștri: acei barbari care au luptat umăr la umăr cu Aeneas al vostru pentru libertatea Troiei... Și

aceasta cu cinci sute de ani mai înainte ca Romulus să dea numele său cetății construite de fiii lupoaicei... Și pe acești ai noștri „strămoși barbari” divinul Homer, dacă ai auzit cumva de el, nu i-a socotit cu nimic mai prejos decât pe alți eroi ai săi.

— Vorbe! Nimicuri!

— Vorbe, e adevărat. Poate tu nu știi, dar Achile își are mormântul pe pământul nostru barbar, în insula Albă, cea de la gurile Istrului nostru cel sfânt. Te-ai întrebat vreodată de ce a fost adus de mama lui aici?

— Nu, dar...

— Pentru că mama lui, Tetis, era fiica Istrului, deci getă curată.

— Palavre! Nu mă interesează poveștile voastre în care vă bălăciți ca într-o apă caldută. Eu știu atâta: Roma are nevoie de ostași, iar eu am fost trimis aici să recrutez. Și voi recruta. Vă vom face binele cu forța. Gata! Legați-i pe aceștia trei! porunci el legionarilor. După aceea, vom alege în liniște pe cei mai buni dintre ceilalți.

— Așa recrutează Roma?! Cu sabia într-o mână și cu funia în cealaltă?! vorbi cu un fel de tristețe getul.

— Unui scop înalt îi sunt permise orice mijloace. Și nu uitați, cine îndrăznește să fugă după recrutare, va fi vândut ca sclav pe piețele Romei.

— Și Spartacus era trac. Și el a dezertat după ce a cunoscut binefacerile civilizației romane.

— Spartacus! Senatul a făcut o greșală acordându-i cetățenia. S-a văzut doar: N-a meritat-o și a fost învins cu toată armata lui de sclavi nemâncați și desculți.

— O! Nu, centurionule, se băgă și Dionisie în vorbă. Nu vă puteți lăuda cu victoria asupra lui Spartacus. Este mai multă rușine decât laudă. Întreg Senatul și toți patricienii au tremurat aproape patru ani de zile și, cu puțin noroc, imperiul Romei s-ar fi năruit și lumea ar fi cunoscut o soarta mai bună.

— Pe Hercules Invictus! toți vorbesc de parcă am fi în Senat! Dar unde vă treziți, barbari nemernici? Ia puneți mâna pe ei! porunci iar centurionul. Câteva zile de bătaie și de foame îi va ajuta să uite vorbele lor așa de înflorite. Se vor învăța să asculte poruncile noastre.

Trei dintre legionari, socotind că numai simpla lor prezență înspăimântă, se apropiară țăntoși și puseră mâna pe cei trei tineri. Puteau mai degrabă să atingă trei lei înfuriați. Cei trei „țăntoși” se treziră aruncați înapoi peste ceilalți romani.

— Ei! vorbi centurionul, cu puțin regret pentru tinerețea lor. Dacă nu sunteți oameni de înțeles, vă vom duce răniți, sau veți rămâne morți aici. Nu poți lovi un roman fără să fii aspru pedepsit. Hai! Atacați!

Legionarii își scoaseră săbiile lor scurte, spaima tuturor adversarilor, ce deveneau în mâinile lor dibace ca niște șerpi, atacând din mai multe părți deodată, se apropiară încet, apărați de scuturi. Nuntașii voră să intervină și să dea ajutor, dar Dinis le strigă:

— Nu vă băgați! Este nunta mea. Și apoi, ei au început încăierarea, dar noi o vom sfârși. Cum vor vrea Zeii cei nemuritori. Luă apoi o masă lungă, o ridică deasupra capului și începu să lovească în grămadă. Dionisie se repezi și el, luă un vraf de străchini și începu să le arunce, ca pe discuri, în capetele romanilor.

Comosicos urmărea atent lupta care se termină prea repede, pentru că legionarii, care se apărau greu cu scuturile de „arma” uriașă a tracului, erau înghesuiți în zidul de piatră al curții și nu-și puteau desfășura obișnuita lor tactică de învăluire, iar Dionisie îl lovea cu străchinile pe unde apuca. Getul dirija sfârșitul luptei.

— Așa grece! Acum vorbește sângele get din tine. Ți-a mai rămas o strachină, discobolule. Trimite-o în grabnic zbor după viteazul centurion, care se pregătește să părăsească scena în pas alergător.

Dionisie mai trimise și ultimul disc-strachină, dar acesta se sparse de ușorul porții mari prin care tocmai ieșise romanul, iar Comosicos continuă: Tu, frate Dinis, ai sfârșit treaba. Ești supărat că s-a terminat prea repede. Știu. Eh! Ce să-i faci! Nu poți avea toate plăcerile, nici chiar când ești mire. Odihnește-te puțin!

— Mi-e o sete grozavă, spuse mirele, îndreptându-și șalele.

— Și mie, se fandosi și greul. Nici nu știam că aruncatul discului îți dă o sete așa de amarnică. Vreau o oală și eu, dar plină ochi. Să nu mă păcăliți ca aseară, că mă supăr.

— Bună treabă, băieți! spuse Comosicos. După vin meritați și câte o sărutare de la fete.

Socrul se apropie de cei trei tineri și le spuse foarte îngrijorat.

— Fugiți, băieți! Fugiți chiar acum!

— Noi?! se opri din băut Dionisie. Noi să fugim?! Cum poți vorbi așa, tată-socrule?!

— Să fugim noi? Din casa noastră? vorbi nedumirit și Dinis.

— Da, băieți. Centurionul n-a fugit degeaba. Va aduce și pe ceilalți legionari din sat. Știți bine; sunt răzbnători ca șerpri. Vor veni și vă vor ucide.

— Să vină! spuse Dionisie cu oala în mână. Să poștească! Îi aștept cu nerăbdare. Mai am străchini.

— Stai, discobolule! vorbi Comosicos. Treaba e mult mai serioasă. Ai auzit doar. Sunt o centurie întreagă și-s buni luptători. Greu i-am bate, chiar dacă ne-ar ajuta tot satul. Ei știu să ucidă și nu-i prostie mai mare decât să nu-ți seama de puterea adversarului.

— Așa este! întări și socrul. Trebuie să fugiți!

— Și voi? vorbi îngrijorat Dinis. Se vor răzbuna pe cei rămași. Mai bine să-i înfruntăm împreună.

— Nu, fiule. Noi nu ne-am bătut cu dânșii, și apoi, cât vă vor urmări pe voi, noi vom fugi. Pădurea-i mare și noi o cunoaștem bine.

— Și unde să fugim, tată? Țara noastră-i aici.

— Țara noastră-i acolo unde se vorbește limba noastră și unde trăiesc frații noștri, aici, ca și dincolo de Istrul nostru cel sfânt.

— Ai gândit și ai vorbit ca un înțelept, tată! observă Comosicos.

— De ce să fugim? vorbi cu harțag Dionisie. Să vină toți. Eu îi aștept aici.

— Nu-i rău să-i aștepte cineva, glumi Comosicos. Toți tinerii vor merge cu noi, afară de cei care vor să ajungă la Roma după ce s-au bătut cu o centurie întreagă, așa cum se pregătește s-o facă discobolul nostru.

— Poate aveți dreptate... Atunci, să plecăm! hotărî Dinis.

— Fie, acceptă cu obidă Dionisie, dar era atât de frumos!

— Până la Istrul cel mare aveți doar un ceas călare. Pe cai, băieți și înainte! Spre Istru!

— Spre libertate! strigară cu toții în cor.

— Oricum, nu-i poți face o bucurie mai mare regelui Burebista decât aducându-i o ceata de traci tineri și voinici. Să mergem, băieți! Zeii sunt cu noi, cum spune marele preot Deceneu...

Ca din pământ ieșiră vreo douăzeci de cai focoși, care parcă nu așteptau decât să înghită drumuri și cu toții porniră într-un galop turbat înspre izbăvitorul Istru, pe care Grecii vechi îl socoteau părintele tuturor zeilor și-i spuneau *okeanos potamos*.

Romanii îi urmăreau furioși, iar cei urmăriți știau ce-i așteaptă. Ajunși la malul Istrului, caii geților învățați cu apele lui involburate se aruncară

îndată în apă, în timp ce ai romanilor nu voră să între, oricât îi îndemnară.

Comandantul găsi o barcă mai mare și încărcând-o cu legionari relua urmărirea. Vâsleau cu putere, ajutându-se și cu mâinile, ba și cu scuturile și distanța dintre urmăriți și romani se făcea tot mai mică. Erau pe la mijlocul apei, dar caii nu mai puteau fi grăbiți, fiind prea osteniți de goana turbată.

— Ce facem, frate Dinis? întrebă îngrijorat Comosicos. Ne vor ucide pe toți cu sulile. Acum nu vor în niciun caz să ne ia cu ei. În barcă este prea puțin loc și așa. Avea dreptate socrul tău: sunt răzbunători ca șerpii.

— Asta-i, frate Comosicos: în fiecare lucru rău poate exista și o sămânță de bine. N-avea grijă! Vom găsi noi ceva.

— Ce mai putem găsi? Fugi măcar tu. E prea de tot să mori chiar în ziua nunții tale.

— Să fug?! Da. Ai dreptate. Am și găsit sămânța cea bună în râul lor. Și râul este barca lor prea încărcată.

Și mirele, lăsând calul liber se pregăti s-o pornească înspre romani.

— Ce vrei să faci, frate? Nu vezi? Încolo sunt romanii.

— Ei! Atunci voi fugi înspre romani, spuse mirele Dinis misterios.

— Hei, prieteni! Ce-ați pus voi la cale? Și fără mine! întrebă tânărul Dionisie, care îi ajunsese și privea și el îngrijorat la barca ce se apropia.

— N-am pus nimic la cale, dar voi ați uitat ceva.

— Ce anume?

— Că Istrul este o apă getă și nu se poate să nu ne ajute.

— Cum să ne ajute?! se mirară amândoi tinerii, iar tracul continuă:

— Ajută-te, dacă vrei să fii ajutat! m-a învățat tata. Și mai ales: Nu aștepta totul de la Zei!

— Tot nu înțeleg, recunosc Dionisie. Astăzi sunt, pesemne, mai greu de cap.

— Cât timp capul este încă al tău, mai poți să speri. Mergeți înainte! Ba puteți chiar striga. Am eu o treabă.

Tracul rămase în urmă, ca și cum ar fi obosit și când romanii se pregătiră să arunce sulile, el dispăru în valuri.

— De unul am scăpat, se bucură centurionul. S-a înecat. Vedeți voi ce înseamnă lipsa de exerciții militare? Tracul acesta părea așa de puternic și totuși s-a înecat.

„Înecatul” înotă încet pe sub apă și când ajunse sub barcă o împunse repede cu cuțitul în câteva locuri.

— Ce-ai făcut? Te-ai răzgândit? îl întrebară ceilalți, când Dinis ajunse la ei.

— Nu mare lucru. Doar vreo două înțepături. Acestea însă s-ar părea că-i supără pe romani.

Urletele de furie ale legionarilor se transformaseră acum în strigăte de groază. Apa intra prin zece găuri deodată și legionarii, fără nicio comandă, începură să-și arunce platoșe și coifuri, arme și scuturi, iar cei care știau să înoate săriră din barcă și o porniră în grabă spre mal. Centurionul și alți câțiva nu știau însă să înoate și înghițeau de zor apă, scufundându-se încet.

— Pe Zeus! strigă grecul get Dionisie. Oare vor să bea toată apa Istrului?! Ce caută aici dacă nu știu să înoate?!

— Ce căutau, au găsit, zâmbi Comosicos, dar ce facem acum cu dânșii. Nu-i putem lăsa să se înece.

— De ce să nu-i lăsăm?! Nu-i înecăm noi și apoi ei voiau să ne ucidă.

— Acum vorbește sângele răzbunător al grecului din tine, Dionisie. Ia vezi, ce spune acel trac!

— Tracul poruncește: înapoi, băieți! Dacă-i lăsăm fără ajutor e ca și cum i-am ucide. Și noi nu ucidem oameni fără arme, chiar dacă-s nebuni și răi. Apoi, ei și-au făcut datoria așa cum i-a tăiat capul. Să ne-o facem și noi pe a noastră! porunci mirele.

Câțiva traci își întoarseră caii și salvară pe legionari. Pe mândrul centurion îl prinse Dinis și Comosicos de câte o mână și-l traseră pe un cal. Erau cinci din cei zece care încăpuseră în barcă. Ceilalți ajunseseră la mal și priveau buimăciți și gâfâind.

— Nu-i prea rău! spuse voios Comosicos. Am scăpat, ba mai avem și cinci prinși.

— Poate nu vor îndrăzni, de asta, să facă vreun rău celor de acasă, vorbi îngrijorat Dinis. Ia să vedem ce mai fac prietenii noștri.

Ajunși la mal, legionarii, abia suflând, fură întinși pe iarbă și lăsați să-și revină. Într-un târziu centurionul se apropie de Dinis și-i spuse:

— Tracule! Iartă-mă! Zeii m-au pedepsit pentru trufia mea, iar tu mi-ai dat o lecție ce nu se poate uita. Mi-e rușine să vă privesc în ochi...

— Centurionule! îl bătu pe umăr Dinis cu palma lui grea. Să lăsăm acum toate acestea. Ați scăpat. Zeii au fost buni cu voi. Liberi sunteți să plecați oricând înapoi.

— Eu nu mai pot pleca înapoi. Un comandant învins nu mai poate comanda. Cine i-ar mai asculta poruncile?

— Mă gândesc la cei de acasă.

— Fii fără grijă! Nu vor păți nimic. Porunca a fost să luăm câte zece recruți din fiecare sat, dar toți tinerii din satul vostru au trecut peste marele fluviu. Legionarii deci, vor pleca în altă parte. Niciun fir de păr nu se va clinti din capul celor rămași acasă. Avem și așa destule griji cu nesupușii din imperiu.

— Atunci, propuse greul, să trecem dincolo, să continuăm nunta! Vinul trebuie băut și mireasa jucată. Nu?

— Știu bine unde bați tu, greule, zâmbi Comosicos. Ți-au rămas gândurile la ochii cei frumoși ai sorei lui Dinis, dar nu cred că-i vei putea vedea prea repede.

— Du-te înapoi, romanule! hotărî Dinis. Ia-ți oamenii și du-te!

— Cum vrei să mă prezint în fața oamenilor mei? Numai în cămașă? Armele și însemnele puterii mele zac în fundul Istrului. Râsul ce l-aș stârni ar fi mai rău chiar decât moartea. Nu putem pleca.

— Fă ce vrei! Sunteți liberi să plecați oriunde. Eu voi trece dincolo la noapte. Nici n-am apucat să-mi sărut nevasta după cuviință. Greul are dreptate de data asta: Vinul trebuie băut, dușmanul bătut, iar mireasa sărutată.

— Dacă-i așa, noi suntem ostași și regele vostru, se pare, duce lipsă de oameni.

— Nu duce lipsă de oameni, centurionule, sări Comosicos, dar nouă ne plac prietenii, așa cum a spus și acest mire trac.

— Am învățat de la voi, „barbarii”, într-o singură zi, ce nu puteam învăța în zece ani de trudă militară. Puteam muri de două ori într-o singură zi, dar Zeii au fost buni cu mine.

— Du-te, frate Dinis, spuse getul. Fă-ți datoria de mire, așa cum ți-ai făcut-o pe aceea de trac! Noi te vom aștepta aici. Vom prinde pește și vom spune povești. Argedava nu-i departe și suntem așteptați.

II

Vă voi spune acum o poveste, începu Comosicos, în fața prietenilor săi adunați în jurul focului de seară de pe malul Istrului. E o poveste veche, pe care fratele meu, marele preot Deceneu o auzise de la preoții egipteni: „Primul zeu al lumii a fost Uranos care se mai numea și Kerus sau Cerus manus. Acesta făcuse cerul și pe soția sa Gea – pământul – sau Gaia, era stăpân al fulgerului și al trăsnetului, precum și judecătorul cel mare al lumii și stătea pe vârfurile cele mai înalte ale munților cei înalți din miazănoapte de Istru. Când tulburările scoarței pământului s-au liniștit, a urmat la domnia cerului și a pământului fiul său Saturn, Cronos, Deus Manus, Tartaros, Pater sau Zamolxis. Unul dintre frații lui, Iapetus – numiți cu toții Titani – a avut fii pe Atlas, Epimeteu și Prometeu. Acesta din urmă a făcut pe om din humă, dar rugă pe Atena, zeița înțelepciunii, – cea cu ochi de azur – să dea omului o fărâmbă din scânteia divină a înțelepciunii. Prometeu, geniul lumii vechi, i-a învățat pe oameni să trăiască o viață bună și să judece, să se supună legilor și să iubească dreptatea. Atunci a fost epoca de aur a omenirii.

Bătrânul Saturn a avut doi fii mai mari de la două mame diferite: pe Osiris-Zeus și pe Tyfon-Ariman, cărora le-a împărțit domnia. Osiris-Zeus a luat partea din sud, iar Tyfon pe cea de la nordul Istrului. Cei doi frați au trăit în bună vecinătate până când lui Osiris i s-a părut că fratele său nu numai că nu-i recunoaște supremația, ca frate mai mare și mai bogat, dar dorește să fie adorat ca un zeu. Atunci el își adună oastea lui uriașă, trece prin Etiopia și Arabia, unde lasă la Nysa o columnă din aur săpată cu hieroglife. Ajunge apoi la Helespont pe care-l trece și ajunge la izvoarele Istrului, de drept numai până la cataractele lui, pe care cei vechi le socoteau ca izvoare, unde are loc lupta cea mare. Osiris-Zeus îl prigonește și lovește pe fratele său cu toporul de oțel până ce acesta cade jos și atunci, se repede și pune mâna pe el ca să-l dea gata. Tyfon însă, ca fiu al pământului, capătă puteri noi, îl prinde cu brațele lui puternice, îl leagă ca pe un biet Mons Coraxicus – de pe muntele Cioarelor, punând pe ied și-l aruncă pe stăpânul zeilor în peștera Coriciu – fata Delfina să-l păzească.

Zei din Egipt, auzind de înfrângerea lui Osiris (sau Sesostris) și crezând că Tyfon va veni să-i prigonească, fugiră îngroziți și-și luară chip de animale.

Hermes, zeu al negustorilor, dar și al hoților, află locul de la niște lotri care-și aveau sălașul prin acele părți și rugă pe Pan și Marsias să-l ajute. Zeul luă chipul unui tânăr frumos, iar Pan și Marsias începură să cânte din nai și fluier, încântând pe biata Delfina, care credea în dragoste. Îmbătută de șoaptele de dragoste și de cântecele fermecătoare, fata uită de porunca lui Tyfon și Hermes are timp să dezlege pe Osiris. Ciclopilor îi dau alte fulgere și începu al doilea război între cei doi frați.

De data aceasta Osiris este ajutat de o coală de popoare arabe, indiene și elene, cu toții dornici de a se face stăpâni pe munții cei bogăți în metale de lângă Istru. Tyfon era un rege bun, foarte iubit de oameni pe care-i conducea cu dreptate, dar numărul dușmanilor era prea mare. Lupta cumplită înroșește munții cu sângele pelasgilor trăitori aici, iar Tyfon se retrage din valea Cernei înspre sud cu acei care au voit să-l urmeze. Osiris îl urmărește și ajungându-l într-o insulă, aruncă peste dânsul muntele de foc.

De fapt, Saturn, tatăl celor doi războinici era protectorul activității agricole, dar lui Osiris îi plăcea să se creadă zeu atotputernic și să se laude că el i-a învățat pe oameni și cultura grâului, și a viței de vie, precum și extragerea metalelor – arama și aurul – și ce se putea face cu ele. Era Osiris mare și se credea el nemuritor, comandându-și încă din timpul vieții o casă pentru eternitate în formă de piramidă, dar el uita în mod deliberat că-și petrecuse copilăria în casa tatălui său care era pe undeva în munții Rifei și plecând apoi de aici împreună cu pelasgii care au voit să-și părăsească locurile părinților, dar ducând cu ei și obiceiuri, și cultul zeilor, și credința în nemurirea sufletului. Putea Osiris să învețe pe alții, dar nu pe frații lăsați acasă. Și să-i învețe ce? Cum se cultiva grâul pe care-l căutau pe meleagurile noastre și grecii, și troenii, și perșii? Nu voia cumva să ne învețe și cum se făcea vinul care luase la ospetele zeilor locul nectarului? Vin pe care Burebista și Deceneu se chinuiau să-l scoată din pământul și mai ales din mințile geților. Vin care te făcea să te simți asemeni zeilor nemuritori și de aceea ei îl beau în locul apei. Și apoi Dionysos, căruia i se spunea uneori și Osiris nu se putea naște decât în podgoriile de pe malurile Istrului. Tot pe câmpiile înșorite ale Traciei crescuse și Apollo, căruia Osiris îi spunea frate și care știm bine își avea locuința în Okeanos Potamos, cum era numită Marea cea Ospitalieră, cu Istrul la un loc. Iar extragerea aramei și a aurului, precum și prelucrarea lor o știau, pesemne, mai mult locuitorii acestor locuri dacă la Troia ei aveau arme și care de luptă despre care Homer spunea că erau așa de frumoase și de bogate încât s-ar fi convenit să

fie purtate doar de către zei. Tracii se credeau și ei zei ca și Osiris, fratele lor, și fiindcă le aveau, le purtau, deși alții le doreau și voiau să le prade.

De aceea amintirea lui Osiris nu a rămas în Tracia decât ca a unui străin, venit din sud, dar fără atribute divine și deci nu merita să fie adorat, chiar dacă era fiul Omului – omoloios – căci lui Saturn i se mai spunea și Omolos – Omul Mare – care își are un altar pe muntele „Omul”. Aceasta este prima noastră poveste, dar și cea mai veche” își termină Comosicos povestirea.

— Nu i-am iubit niciodată prea mult pe egipteni, deși nu i-am cunoscut prea de aproape, spuse Dionisie, dar de acum nici atât.

— Nu poți judeca un popor după un singur om, chiar dacă acesta e rege. Sunt oameni buni și primitivi, semănând mult cu noi, iar în Libia am găsit sate întregi care-și spun și acum getuli și vorbesc o limbă care-ți sună în ureche ca a noastră deși nu o poți înțelege prea bine.

— Atunci este drept că imperiul pelasg al lui Saturn s-a întins și pe acolo și că într-un fel suntem frați.

— Suntem frați, continuă Comosicos și prin aceea că suntem socotiți barbari ca și dâșii de către romani.

— Vă voi spune și eu o poveste care mi-a plăcut în mod deosebit, spuse Dionisie...

...Într-o dimineață Hefaistos veni foarte vesel în camera mamei sale Hera și-i spuse:

— Mamă! ți-am făcut un dar așa cum ți-ai dorit întotdeauna. L-am lucrat cu trudă și migală chiar cu mâinile mele, dar nu-mi pare rău. Uite ce-a ieșit!

— Ooo! se miră Hera, privind lung jilțul de aur pe care i-l făcuse fiul ei. Ce splendoare! Ce minunăție pot face mâinile fiului meu! Nici nu-ți vine să te așezi în el.

— Cât de mult mă bucur că-ți place, mamă! Așează-te! Doar pentru asta-i făcut.

— Mulțumesc, fiule! spuse Hera fericită așezându-se în jilț. Mulțumesc!

— Pentru buna mea mamă și pentru puternica noastră stăpână nimic nu mi se pare prea bun, ori prea frumos.

— Pe Styx! Nici Zeus n-are așa ceva.

— E adevărat. Nici tata nu are așa ceva. Poate-i voi face și Lui unul, dar nu știu dacă va ieși atât de frumos. Pe acesta l-am lucrat din dragoste pentru mama mea.

— Într-un astfel de jilț mă simt cu adevărat stăpână și atotputernică... Cum să-ți mulțumesc, fiule?

— O, mamă! Pentru noi, făurarii, creatorii de bunuri și de desfătări, răsplata stă în însăși împlinirea operei noastre. Gândul că am produs o bucurie ni-e plată destulă... Totuși, pentru că mă rogi și pentru că rugămintea unei mame trebuie împlinită cu grabă, îți voi cere totuși ceva.

— Abia aștept să împlinesc dorința fiului meu.

— Ți-am dat ceva ce nimeni nu mai are în lume.

— E drept, fiule.

— Îți voi cere de aceea și eu ceva ce nimeni pe lume nu mai are.

— O! vorbi puțin supărată Hera, care nu-l iubea pe acest fiu. Te crezi poate mai grozav decât toți zeii de vrei să-mi ceri ceva ce nimeni nu mai are?

— O! Mamă! Ești pe cale să-mi iei înapoi darul care încă nu mi l-ai dat!?

— Da. Ai dreptate, mai spuse Hera, mângâind minunatul jilț. Spune! Ce dorești?

— Îți voi spune, mamă, deși altul, un neobrăzat desigur, ți-ar putea spune că în acest moment este mai puternic decât toți Zeii Olimpului!

— Ce-ai spus? se înfurie de-a binelea Hera. Ce-ai îndrăznit să spui?! Vru să se ridice din jilț, dar ceva o reținu. Ce-i cu mine, de ce nu mă pot scula? Ce vrajă mi-ai făcut?

— Ei! Dacă nu te poți scula, stai liniștită!

— Vreau să plec. Am treabă și m-ai și supărat.

— Ești supărată, mamă? Și ai și treabă?! Lasă-ți treaba și supărarea pe altă dată! Acum am și eu o treabă cu tine.

— Ce vrei să spui? Îmi poruncești tu mie? mai spuse Ea încercând zadarnic să se scoale.

— Ți-am dat un dar și l-ai primit cu plăcere negrăită, deci stai în jilț și ascultă-mă! Acest jilț este fermecat și nimeni nu te poate ajuta în afară de mine. Va trebui să stai liniștită și să mă ascuți.

— Nimeni, ai spus? se înveseli ironică Hera. Nu mă poate ajuta nimeni?

— Da, mamă. Nimeni.

— Nici Zeus?

— Nu, mamă. Nici tata nu te poate ajuta, cât este El de stăpân și de atotputernic.

— Atunci, nu mai este atotputernic.

— Eu n-aș îndrăzni să spun așa ceva despre stăpânul Zeilor.

— Bine. Vom vedea noi îndată, mai spuse Ea amenințător și începu să strige „Zeus! Zeus!”

După câteva momente intră ca o furtună atotputernicul Zeus și întreabă supărat:

— Ce s-a întâmplat, Hera? Am treabă. De ce m-ai chemat?

— Ce fel de treabă? spuse Hera bănuitoare.

— Eram la vânatoare, știi bine.

— Daa? vorbi ea pe același ton. Și ce vânai, mă rog? Pe care Zeiță ai mai pus ochii acum? Sau poate de data asta mă vei face de râs cu vreo bacantă nerușinată căreia licoarea bețivanului tău fiu, Dionysos, i-a șters și ultima urmă de pudoare, umblând despuiața prin fața oamenilor. Nu? Hai! Mărturisește!

— De asta m-ai chemat, Hera? vorbi supărat Zeus neîmblânzitul. Ca să-mi faci iar morală? Atunci e mai bine să plec.

— Nu pleca, Zeus. Te implor! spuse Hera speriată. Iartă bănuielile unei soții prea iubitoare și ascultă-mă!

— Bine. Te iert și te ascult.

— Hefaistos, feciorul tău, mi-a dăruit acest jilț.

— O! spuse admirativ Zeus, apropiindu-se de jilț. Ce minunăție! Bravo, fiule! Un dar demn de stăpâna Cerului și a Pământului. Și m-ai chemat aici ca să-l admir, ori ca să fulger de mânie că n-am și eu unul la fel?

— Frumusețea darului m-a înșelat și pe mine.

— Un astfel de dar poate tulbura pe oricine.

— Pe mine nu m-a tulburat, ci m-a înșelat.

— Ce vrei să spui? De ce ești mereu nemulțumită, chiar când un fiu iubitor îți face un astfel de dar?

— Acest dar blestemat este fermecat.

— Fermecător, ai vrut să spui, poate.

— Nu. E fermecat și acest fiu nerușinat al tău m-a pironit într-însul și nu știu ce vrea de la mine. Te-am chemat în ajutor.

— În ajutor?! Ce-i cu tine, fiule? Ce s-a întâmplat de o superi pe mama ta?

— Dacă cineva ar avea drept să fie supărat, apoi acela pot fi numai eu.

— Supărat pe mama ta?! De ce, fiule?

— De ce?! Nu numai că m-a făcut cel mai urât dintre feciorii voștri, și de asta sunteți, cred, încredințați că nu sunt vinovat eu, dar furioasă că eram așa, m-a aruncat din înaltul cerului.

— Deh, fiule! încercă Zeus s-o scuze pe Hera. Sunt unele momente când unei femei îi mai ierți câte ceva. Era și Ea supărată.

— Supărată?! Eram de-a dreptul furioasă.

— Poate Tu ai motivele tale binecuvântate ca s-o scuzi, dar dacă nu era miloasa Thetis, Zeița cea cu picioare de argint...

— Mândra soție a lui Peleu și mama lui Achilles de lângă inima mea. Când voi toți, frații și copiii mei ați vrut să mă răsturnați de pe tronul tatălui meu, Thetis a fost singura care m-a ajutat trimițându-mi în ajutor pe Gigantul Briareus.

— Ei bine, tot m-a prins în brațele ei blânde și m-a crescut în peștera de la izvoarele Istrului. De atunci am rămas beteag de picioare și de aceea nicio fată nu vrea să se uite la mine... Și mai vrei să nu fiu supărat!

— Și ce? se oțărî Zeus. Vrei poate să mă socotești pe mine vinovat că ești urât?

— Atunci, îi vorbi Hefaistos, s-o cred vinovată pe mama? Să fi păcătuit Ea cu adevărat cu Silen?

— Să nu-mi vorbiți de Silen! strigă Hera furioasă. Să nu-mi amintiți de acest nerușinat bătrân! A îndrăznit să-mi vorbească pe un ton de parcă aș fi fost o nimfă gata să-i cadă în brațe. Ba, în ochii lui am citit o dorință care m-a făcut să înroșesc, iar Tu, Zeus, nu i-ai făcut nimic.

— Nu-l puteam pedepsi când numai tu erai de vină O femeie intră în casa unui bărbat pe riscul ei. Tu te-ai dus plină de mânie să-i faci rău fiului meu, veselul Dionysos, pe care el îl creștea.

— Așa-i trebuia. Micul Dionysos mi-e totuși frate.

— N-are el nevoie de apărarea ta, șchiopule! se supără Zeus. Și nu te obrăznici, de nu vrei să te trăsnesc.

— Sunt un fiu respectuos, știi bine și ar fi o necuviință să aduc aminte Tatălui meu despre ajutorul neprețuit pe care i l-am dat în lupta cumplită cu Giganții care asediau Olimpul, dar ce pot să fac și ce să gândesc atunci când Tu ești așa de frumos și eu așa de urât?

Zeus era foarte sensibil la lingușiri, indiferent de unde ar fi venit și aceasta o știa și Hefaistos și totuși Tatăl lui își aminti de lupta cu Giganții în care n-ar fi putut învinge fără fulgerele și trăsnetele pe care i le făcea fiul său. Se domoli și spuse mulțumit:

— Sunt frumos, este adevărat... Doar Apollo mai este ca mine, dar pe el nu pot fi supărat, fiindu-mi și el fecior...

— Apollo nu-i fiul meu și, deși frumos ca nimeni altul, mi-e silă când mă gândesc cât de proști sunt toți bărbații! Perfida Leto, cea care nu iese la plimbare decât noaptea, te-a prins în mrejele ei și te-a fermecat.

— Farmecul blândeii Leto a durat destul ca să-i facă tatălui meu și o fiică, înțeți puțin focul meșterul-Zeu.

— Mândra Artemis-Bendis este mereu la vânătoare cu mine... Ție, Hera, nu-ți place nimeni în afară de Ares, deși-i dus mereu pe coclaurile geților.

— Este primul meu născut și e frumos ca și tatăl său.

— De frumos, e frumos, n-am ce zice, dar este mult prea certăreț pentru o domnie dreaptă ca a mea.

— Ajunge cu această ceartă fără noimă! strigă Hefaistos. Nu de asta suntem aici.

— Așa vorbești tu cu părinții tăi?! Oare ții să te trăsnesc numaidecât?

— Ei, tată! Știi bine că eu nu mă pot teme de trăsnete.

— Nu te temi?! Uiți că eu pot pironi cu ele pe oricine?

— Pe oricine, în afară de mine. Uiți cine ți le face?

— Nu uit, dar...

— Și apoi, tată, nu m-ai trăsni, sunt sigur, chiar dacă ai putea.

— De ce?

— Pentru ca ai rămâne fără apărare în fața dușmanilor tăi... Și ai destui fără să mai fie nevoie să-ți faci și dintre feciori.

— Al dreptate, dar și eu am putere să nu mă tem de ei.

— Și totuși pe mama tot n-ai putea-o scăpa din jilțul meu fermecat. Ar putea rămâne acolo în vecii vecilor și ar râde de neputința ei și Cerul și Pământul.

— Deh! zâmbi în barba-i castanie Zeus. Nu i-ar strica Herei să stea câteva mii de ani nemișcată într-un loc.

— De ce, tată? vorbi îngrijorat Hefaistos. N-o iubești pe mama?

— O iubesc, dar prea aleargă și mă urmărește.

— Deh, tată! Un fiu necuviincios ar putea spune că mama are uneori dreptate, dar eu tac.

— O! Zeus! Te-am rugat să mă ierți!

— Bine, Hera! mai spuse Zeus întorcându-se către fiul lui. Oricum, bună sau nebună, mi-e soție și n-o pot lăsa așa. Spune-mi, fiule, ce dorești de la Stăpânul Zeilor și al oamenilor!

— Sunt unt, tată, e drept, dar eu sunt cel care muncește din greu și vă face acolo, în peșterile din Lemnos, din Sicilia și mai ales în cele de la izvoarele Istrului cel năvalnic, Okeanos Potamos, cum îi spun elenii, toate palatele, podoabele și armele de care aveți nevoie... Voi trândăviți și

benchetuiți mereu, iar eu asud făcându-vă toate gusturile... Și dacă vreodată vin și eu în Olimp toți se uită la mine mirați cum de îndrăznesc s-o fac.

— Prea vii și tu murdar și mirosind a pucioasă.

— Unde muncesc eu, tată, nu cresc flori.

— Ai și tu dreptate, dar fiecare trebuie să facă ceea ce am hotărât eu...

Eu și numai Eu am ales locul fiecăruia dintre voi, după aptitudinile fiecăruia și fiecare este răsplătit după ceea ce face.

— Ei! Dacă ar fi așa!

— Ce vrei să spui?

— Sunt multe lucruri pe care nu le știi. Cei care te informează îți ascund unele realități.

— Sunt uimit. Ce vrei să spui?

— Păi, unii nu fac nimic și primesc totul de-a gata numai pentru că sunt buni de gură, iar alții muncesc de cad în brânci și primesc prea puțin în schimb, uneori fiind prea osteniți ca să mai ceară, alteori lehametuiți de ceea ce văd în jur.

— Pe Styx! Cu cine ai făcut, Hera, pe acest nebun care-mi critică domnia? Vrea să-mi schimb hotărârile la care am chibzuit îndelung. Cu cine l-ai zămislit?

— Seamănă prea bine cu tatăl lui. Nu te recunoști oare în el? Nu te-ai răzvrătit împotriva lui Cronos și ne-ai eliberat pe toți?

Marele Zeus zâmbi unor amintiri care-i erau dragi și spuse înveselit:

— E fiul meu, ai dreptate. Nimeni n-ar fi îndrăznit să-mi stea împotriva... În domnia mea însă, eu nu mai vreau răzvrătiri... Spune, fiule, ce dorești! Sunt obligat să-ți împlinesc voia, dacă numai așa-mi pot scăpa soția.

— Eram sigur de asta, tată, spuse înveselit Hefaistos.

— Spune-mi care ți-e voința!

— Ei! Vreau o soție.

— O soție?! Asta vrei tu, nebunule? Mii de ani au trecut și noi tot nu ne-am învățat minte... Să fii liber și să zbori ca fluturele, din floare în floare...

— Grozav îți mai place, Ție, să joci rolul fluturelui, Zeus și-l joci cam prea des.

— Asta-i, fiule! vorbi Zeus, făcându-se că n-a auzit vorbele Herei. Nu prețuim binele decât când l-am pierdut. Este în noi o nebunie care ne face să fim surzi la sfaturi atunci când este vorba despre dragoste... Spune-mi cu cine vrei să te însoțești!

— Vreau o soție cum n-are nimeni în lume.

— Fiule! Ca să nu mai fie scandal, așa au fost create toate, fiecare femeie este un unicat și pe oricare ai alege-o, tot nu va avea pereche. Fii sigur de asta.

— O vreau pe cea mai frumoasă.

— Vrei să mă faci să cred că nu ești numai slut, ci și prost? Care este cea mai frumoasă?

— Eu sunt cea mai frumoasă! sări Hera ofensată. În această chestiune nu mai admit nicio discuție.

— Ai auzit? Știi bine, fiule: pentru întrebarea aceasta și mai ales pentru un răspuns nehibzuit s-a iscat un război în care au murit mii de oameni, iar vrajba ne-a cuprins și pe noi, Nemuritorii, împărțindu-ne în două tabere, așa cum și-a dorit Eris, baba cea turbată de ură, care a aruncat mărul cel blestemat al Discordiei la nunta zeiței Thetis.

— În locul puterii nemăsurate pe care i-am promis-o eu, sau a înțelepciunii ce voia să i-o hărăzească Palas-Atena, nehibzuitul Paris a preferat desfătarea în brațele destrăbălatei Elena, fiica Ledei. Nici nu se putea să iasă altceva dintr-o femeie care a trăit cu doi bărbați deodată, lăsându-i pe dâșii să-și bată capul care ar putea fi copiii fiecăruia.

La aceste cuvinte, Zeus, care iubise și el pe Leda și se socotea tatăl Elenei și al lui Polux, lăsând cealaltă parte din vină – adică pe Clytemnestra și Castor – pe seama tatălui legitim, Tyndareus, regele Lacedemoniei, își pleca în jos fruntea lui lată, iar Hera continuă:

— Dacă rămânea soția lui Tezeu, așa cum a fost hărăzită, mai înțelegeam, dar să fii a tontălăului de Menelau... Oricum, așa i-a trebuit lui Paris, dacă nu m-a ascultat.

— Ehei! își continuă Zeus gândurile, depănându-și amintirile. După zece ani de lupte a fost dărâmată cea mai mândră dintre cetăți, Troia cea de zei clădită.

— Și dărâmată de troienii înșiși, ca să încapă în oraș mârtoaga de lemn a lui Odiseu.

— Iar tu, fiule, crezi că suntem mai deștepți acum și putem să hotărâm noi care este mai frumoasă?

— În zadar ați hotărî voi. Cea mai frumoasă sunt tot eu, hotărî Hera.

— Poate nu vom ști niciodată care este cea mai frumoasă femeie și totuși numai una este Zeița Frumuseții. Nu?

— Tu?! aproape strigă de uimire Zeus. Pe zeița Frumuseții? Tu o dorești pe Afrodita. Slușenia să se unească acum cu frumusețea!

— Eu mă socotesc cel mai îndreptățit să mă însoțesc cu Afrodita, tată.

— Îndreptățit ai spus?! Vrei să mă convingi că meriți orice, numai pentru că-ți faci datoria?

— Tată! Fii drept ca totdeauna! Oare nu munca este cea care creează frumosul în lume? Oare podoabele cu care vă făliți voi nu ies din mâinile mele harnice și iscusite? Dacă Prometeu a făcut pe om din humă, eu am făcut pe frumoasa Pandora, însoțind-o cu fratele său, Epimeteu și umplând întreg pământul cu cei care vă adoră și vă aduc jertfele după care voi sunteți înnebuniți.

— Poate ai dreptate, fiule, dar trebuie să vrea și Afrodita. Unei zeițe ca ea nu-i pot impune voința mea, mai ales că-i fata lui Uranus, bunicul meu și deci sora tatălui meu Cronos.

— De ce vrei să mă îmbeți cu vorbe, tată? Tu poți orice. Tu ești stăpânul și tot Olimpul te ascultă. Și-apoi e treaba voastră s-o convingeți. Dacă ar fi fost ușor, n-aș fi avut nevoie de ajutorul vostru. O pețeam eu singur.

— O! Băiete! Nu m-ascultă tot Olimpul dacă s-a găsit un fiu care îndrăznește să-mi stea-mpotrivă și mă obligă să-i fac voia.

— Așa vom dovedi tuturor că-ți sunt fecior. Sunt neînfricat și am o voință dârză, știți bine.

— Ești cu adevărat fiul meu. Nimeni nu mi-a stat împotrivă fără să fie pedepsit cu asprime.

— Și cu ce asprime poți pedepsi câteodată! vorbi trist Hefaistos. Nici acum nu pot uita gemetele lui Prometeu pe care am fost nevoit să-l înlănțuiesc pe înfricoșătoarea stâncă a Pharax-ului de sub Ursa Mare. Eram eu supărat pe dânsul că furase focul din făurăria mea, dându-l oamenilor și totuși îi admir istețimea, curajul și bunătatea.

— Îl admiri?! se supără Zeus. Dacă-mi mai vorbești despre acest răzvrătit blestemat, care m-a înfruntat, și m-a făcut de râs la adunarea de la Mecon, care nu vrea să-mi recunoască atotputernicia, nesocotindu-mi poruncile și râzând de ele, ba învățându-i și pe oameni să nu fie ascultători, atunci, nu numai că rămâi fără nevastă, dar te trimit să-i ții tovărășie... Și vă veți admira unul pe altul.

— Bine, tată. Tac, dar dă-mi mai repede pe Afrodita! Rău mă mai arde focul dragostei!

— Ți-o dau, dar dezleagă mai repede pe Hera!

— O! Zeus! vorbi și Hera îngrijorată. Nu-i putem da pe Afrodita.
— De ce? se miră Zeus.
— Pentru că i-am făgăduit-o lui Ares.
— O! Tată! De ce oare o fi iubind mama atâta pe fiul ei Ares?
— Pentru că-i primul meu născut, sări Hera și e atât de frumos!
— Spui că-i frumos, mamă. Se poate, căci la femeie totul este părere, dar dacă fiul tău s-ar fi născut dintr-un taur, un păun și o oaie, n-ar fi fost mai arțagos, mai înfumurat și mai nătâng... Cu cine să-l fi făcut oare mama?
— Îți lași feciorul să mă insulte, Zeus?
— Ei! Face și dânsul haz de necaz, iar drumul dragostei este presărat numai cu necazuri.
— Eu socotesc că nu-i fiul vostru. Vi l-au schimbat Parcele torcătoare, supărate că nu le-ați dat o treabă mai serioasă.
— Îl auzi, Zeus, și taci?
— Trebuie să-i facem voia. Nu-mi pot lăsa soția de râsul tuturor.
— Nu. Ți-am spus o dată: i-am promis-o lui Ares.
— Atunci, stai în jilțul meu până va veni să te scape neprețuitul tău fecior cu istețimea lui! strigă Hefaistos, mergând spre ieșire.
— Stai, trăsniule!
— Pentru ce să mai stau? Nu mai am ce discuta cu voi.
— Stai, fiule! vorbi calm Zeus. Eliberează-o pe Hera! Desfă farmecul tău și-ți fac voia.
— Bine! se întoarse neîncrezător Hefaistos. Bine, dar mai întâi va trebui să juri pe Cer, pe Pământ și pe Styx!
— De ce să jur? – întrebă contrariat Zeus.
— S-ar putea să uiți făgăduiala.
— Cum, fiule? N-ai încredere în tatăl tău?
— Ba am, dar am nevoie și de soție și dacă nu-ți vei ține cuvântul, cine știe peste câte mii de ani o voi mai prinde iar pe mama cu vreun farmec, obligându-te să-ți ții făgăduiala?
— Ești fiul meu. Ești deștept ca și mine. Eram hotărât să nu-mi țin cuvântul, ba să te și pedepsesc pentru că m-ai obligat, în loc să mă rogi.
— Vezi, tată! vorbi cu reproș Hefaistos.
— Mi-ai ghicit gândul și asta-mi place, deși se întâmplă foarte rar. Jur pe...
— Iartă-mă, tată! Nu am nevoie de niciun jurământ. Cred în cuvântul tatălui meu și al lui Zeus.

— Nu, fiule. Voi jura ca să-ți fie siguranța deplină. Este vorba doar despre dragoste și cu Ea nici Zeii nu pot glumi... Jur pe Cerul cel înstelat! Jur pe Pământul cel îmbelșugat! Jur pe apele cele întunecate ale Styxului! Jur că Afrodita îți va fi soție! Jur că Hera, Zeița căsătoriei nu va umbla cu niciun vicleșug! Jur să nu recunosc alt soț legitim al Afroditei decât pe fiul meu Hefaistos!

După câteva zile, în timp ce Olimpul sărbătorea nunta frumoasei Afrodita și a meșterului Hefaistos, în iatacul ei stă Hera îmbrăcată ca o regină, iar fiul ei Ares într-o frumoasă armură de aur, dar fără cască, se plimbă neliniștit.

— Fii binevenit în casa părinților tai, Ares, fiul meu cel iubit! L-am trimis pe Hermes cel iute de picior să te aducă în cea mai mare grabă. Ce s-a întâmplat cu voi?

— L-ai trimis, mamă, dar el a întârziat cu prostiile lui. Îl știi doar nebun după negustorii. A stat o zi întreagă la sfadă cu niște negustori barbari și apoi a ajutat să fugă pe niște hoți, prinși furând de prin corturile ostașilor mei, din prăzile de război și pe care eu însumi îi condamnaseam la spânzurătoare.

— Când te vei liniști și tu odată? Să te văd și pe tine la casa ta?

— Casa mea este cortul. Sunt blestemat de mamele și nevestele celor uciși în lupte să am odihna vântului și liniștea mării. Nu-mi pasă. Eu sunt luptător și trebuie să ucid.

— Aș vrea să te văd odată însurat.

— Însurat?! Eu?! Ce să caute o nevestă în cortul meu printre armuri și ulcioare goale? Acolo numai sclavele au căutare.

— Și nu iubești pe nimeni, fiule?

— De ce mă întrebi când ți-am lăsat în pază fata pe care o iubesc? Unde-i acum, mamă? De ce nu m-a primit și dansa odată cu tine?

— O! Nu știi nimic? Nu bănuiești de ce te-am chemat?

— Ce să știu? Ce să bănuiesc?

— Hermes nu ți-a spus nimic?

— Din vorbele lui meșteșugite și glumele lui trăsnite n-am priceput mai nimic. Ce s-a întâmplat, mamă?

— O! Fiule! Hefaistos, fratele tău, m-a prins cu un vicleșug într-un jilț fermecat și nu m-am mai putut scula din el. Am fost nevoită să-i împlinesc voia.

— Care voie? Ce voie?

— I-am făgăduit-o pe Afrodita de soție.

— Ce-ai făcut? strigă Ares înmărmurit. I-ai făgăduit lui Hefaistos pe fata pe care o iubesc eu?

— Da și de aceea am trimis pe Hermes în cea mai mare grabă după tine. Voiam să fii aici înainte de nuntă, dar tu ai întârziat trei zile și acum este nevasta fratelui tău.

— Cum de-ai îndrăznit să i-o făgăduiești?

— Ce puteam face? Nu voia să-mi dea drumul din jilțul lui blestemat.

— Nu trebuia să te ții de făgăduială.

— Nu puteam face altfel.

— Ai făgăduit-o ușor. Mult prea ușor și știi bine de ce. N-o ai la inimă din pricina mărului acela blestemat pe care babornița aceea de Eris l-a aruncat între voi, iar nechibzuitul Paris i l-a dat Afroditei.

— Ba nu, fiule.

— Ba da, mamă. Tu nu uiți ușor. Nu poți uita mai ales pentru că, deși făceai atâta gălăgie, erai și tu sigură că numai Afrodita îl merita... Și eu aș fi stat în cumpănă, iar lui Paris nu i-a fost ușor să aleagă.

— Era un prost. Mărul era al meu. Numai al meu.

— Bine, mamă. Mărul trebuia să fie al tău și Paris a fost un idiot, așa cum ar fi fost oricare dintre bărbații care ar fi îndrăznit să-l ofere alteia în afară de tine. Ai dreptate, dar nu trebuia să făgăduiești altuia pe femeia pe care știai că o iubesc și ți-o lăsasem în pază.

— Ți-am spus: am fost nevoită să i-o făgăduiesc.

— Și eu ți-am spus: nu trebuia să-ți ții făgăduiala.

— Așa am vrut să fac, dar vicleanul Hefaistos mi-a ghicit gândul și m-a pus să jur. Împreună cu Zeus am fost nevoiți să facem jurământul cel cumplit: pe Cer, pe Pământ și pe Styx.

— Pe Cronos! mai bine rămâneai ținută acolo în jilț până ce-i trecea nebunia lui Hefaistos.

— Să stau acolo?! Așa-ți iubești tu mama?

— Așa-ți iubești tu fiul? O! Dacă aș fi avut drept mamă o leoaică, m-ar fi apărat și la nevoie s-ar fi sacrificat pentru mine, dar așa... O femeie ține mai mult la miresme, sau la frumusețe, decât la copilul ei.

— Fiul meu drag! Nu vorbi așa!

— Dacă aș fi putut alege mama în niciun caz n-aș fi ales o regină. O regină nu-i mamă decât în momentele în care treburile o lasă să-și amintească de aceasta.

— Mă dor vorbele tale, fiule.

— Pe mine mă dor mai mult faptele tale, mamă.

— Spune-mi, nedreptul meu fiu, ce vrei să faci pentru tine! Nu pot să te văd suferind.

— Știi bine: o vreau pe Afrodita, altfel mă duc în fundul Tartarului, îi scot la lumină pe Titani și pe ceilalți dușmani ai lui Zeus, îl răstorn și mă așez eu în locul lui. La urma urmei, tata a stat destul în scaunul bunicului meu Cronos și n-a condus prea bine treburile dacă mai sunt nemulțumiți printre supușii lui... Și știm destui. Să mai domnească și alții!

— Fii cuminte, fiule! Au mai încercat și alții, știi prea bine, dar n-au reușit.

— Aceia n-au fost bărbați viteji.

— N-au fost viteji Titanii, când se cutremura tot Olimpul de loviturile armelor lor?!

— Titanii, cu toată puterea lor fantastică, aveau suflete bune de babe iertătoare și de aceea au pierdut un război aproape câștigat. Eu nu voi fi iertător.

— Știu, fiule, că nu ești iertător și de aceea nu pot fi de acord cu tine. Domnia războiului nu poate fi mai bună decât a înțelepciunii... Și totuși vreau să te ajut.

— Atunci, hai cu mine la Afrodita! Să încercăm s-o convingem să se întoarcă la mine.

— Acum, când e căsătorită cu altul, îmi ceri mie asta? Mie, Protectoarea căminului și a femeilor măritate? Afrodita te iubea și ți-a dăruit și un fecior, pe zburdalnicul Eros. De ce nu te-ai căsătorit atunci cu dânsa?

— Ce putea să mă sfătuiască Hera decât să mă însor?!

— Sigur! Tu ai preferat nebuniile războiului, unui trai liniștit și fericit, iar acum încerci să mă scoți pe mine vinovată că altul ți-a luat femeia pe care tu n-ai vrut s-o ții lângă tine.

Războinicul și puternicul Ares, la a cărui apariție dușmanii fugeau îngroziți, nu mai putu răbda și căzu în genunchi la picioarele mamei sale, punându-și capul în poalele ei.

— Ce să fac, mamă? Acum când este a altuia îmi dau seama cât o iubesc și că nu voi putea trăi fără dânsa... Oooo! Sunt cel mai nenorocit dintre Zei!

— Dragul mamei! Ce pot face pentru tine?

— Să mergi cu mine și s-o convingem amândoi să se întoarcă la mine! Asta cer eu mamei mele care spune că mă iubește.

— Cum pot face eu asta?!

— Atunci, se înfurie Ares, nu te mai socotesc mamă... Ești mai rea decât o viperă, pentru că și aceasta-și apără puii, în timp ce tu nu vrei să miști nici măcar un deget pentru fericirea fiului tău.

— De când erai mic, ai fost cam trăsnit, copilul meu, dar eu te iubesc nespus de mult și voi face cum dorești tu, chiar dacă Zeus ar plesni de mânie, iar eu voi regreta o veșnicie întreagă.

— Ești, în sfârșit, iar, mama mea cea iubitoare și bună.

— Să știi, fiule, eu n-o pot obliga, ci numai ruga.

— O! Rugămintea unei regine este mai mult decât o poruncă.

— Ei! oftă Hera. Vremurile s-au schimbat mult de când umbli tu pe coclauri după himere și harțaguri.

— Dacă vei merge cu mine, eu voi avea alt curaj să vorbesc... Poți rămâne și nevăzută, dacă vrei și să nu intervii decât dacă va fi nevoie.

— Bine, fiule, voi merge... Numai să plece de acasă Hefaistos. Este în stare, altfel, să ne prindă iar cu vreo viclenie de-a lui. Dacă află Zeus, mă va izgoni din Olimp.

— Te voi lua cu mine dincolo de Istru, unde puterea lui Zeus este așa de mică încât nimeni nu-i mai dă nicio atenție. Numai Heracle mai îndrăznește să vină acolo. A învățat și dânsul ceva de la Hermes: să fure.

— Să fure?! spuse Hera bucuroasă să audă tot ce era mai rău despre fiul lui Zeus și al Alcmenei, pe care-l ura de moarte. Netotul acesta și fură?

— N-a furat dânsul cirezile regelui Gerion din insula cea de la izvoarele Istrului, Erithia și merele de aur din grădina Hesperidelor din munții Rifei, unde-i rege Atlas, și brâul de aur al Hippolitei, regina amazoanelor și fiică de-a mea, și cerboaica cu coarne de aur pe care nimfa Taigete o dăruise zeiței Bendis-Artemis?

— Să mergem, fiule, atunci...

După câteva zile, când Hefaistos plecase peste Istru ca să aducă aur și aramă pentru treburile lui, Ares, însoțit de mama sa nevăzută, se îndreptă spre palatul ce-l făcuse soțul ei Afroditei.

Mândra zeiță sta în fața unei oglinzi de aur cu trei părți ca să se poată admira în voie și-și pieptăna părul ei lung și auriu. Ares intră încet și se oprește în prag uimit de strălucitoarea ei frumusețe. Abia după câteva momente de admirație se hotărăște să-i spună:

— Să-ți dea Destinul cel Neînduplecat numai fericire, iar frumusețea ta să nu se vestejească niciodată, tu cea mai mândră dintre Zeițe! Pe câmpul

de bătaie îmi place să am o lance cât mai lungă, dar acum, în fața tulburătoarei tale frumuseți, aș dori să am lira fratelui meu Apollo-Strălucitorul!

Afrodita îl iubea pe Ares și fu bucuroasă de neașteptatele complemente, dar tabloul pe care i-l sugerase vorbele tânărului o înveseli și-i spuse zâmbind:

— O Liră?! Ai vrea să ai în mână ta o liră? Pe Eros, neastâmpăratul meu copil! Chiar de-ai avea în mâini lira lui Orfeu, încântătorul fiu al lui Apollo, care a domolit cu vraja cântecelor sale până și valurile înspumate ale mării ce voiau să înece pe argonauți, tot n-ar ieși din ea decât cel mult un aspru cântec de război, iar vocea ta cu timbrul ei de aramă ar înspăimânta toată suflarea și ne-ar asurzi pe toți.

— Ce aspră poți fi cu un îndrăgostit, Afrodita! Aspră, crudă și mai ales nedreaptă!

— Tu-mi vorbești de cruzime și de nedreptate?! Tocmai tu?! Ai uitat oare cu ce cruzime ai sfâșiat, prefăcut în mistreț, pe tânărul Adonis, cel născut de Mirrha și Cinyras, tatăl ei, numai pentru că mi-a plăcut chipul lui frumos.

— Aș fi fost în stare să ucid pe oricine era privit cu atâta dragoste de ochii tăi, albaștri ca marea din care te-ai născut.

— Ochii mei sunt învățați să privească numai cu dragoste.

— O! Știu prea bine: nu ți-a plăcut numai chipul. I-ai fost iubită, tot așa cum i-ai fost și lui Anchise, cu care l-ai făcut pe Aeneas.

— Tu știi prea multe din cele care nu trebuiesc știute. Ce vină am eu că tu ești mereu plecat în lupte? Ce vină am eu că-am fost ursită să fiu Zeiță a Dragostei? Și apoi, acum nu mai ai niciun drept să-mi faci reproșuri.

— Cum?! Dragostea nu-mi dă acest drept?!

Există în lumea asta o atracție între contraste: mereu se însoțește bunătatea cu răutatea, înțelepciunea cu nerozia și frumusețea cu urâtul, precum și dragostea cu ura și cruzimea. Afrodita se simțea atrasă cu o putere căreia nu-i putea rezista către acest zeu violent și mare iubitor de războaie. Îl iubea și acum când era soția altuia și nu putu să nu recunoască, oftând:

— Tu știi prea bine că te iubesc. De ce nu m-ai cerut lui Zeus de soție?

— De ce? De prost ce-s... Nu m-am gândit niciodată că te-aș putea iubi mai mult din cauza căsătoriei.

— Știu. Voiai să fii liber ca să-ți poți face de cap cu fetele barbarilor în ale căror colibe te odihnești între două lupte, în țara de dincolo de Istru.

— Nu poți fi supărată pe mine. Sunt un luptător. Cum vrei să mă port altfel decât ca un luptător?

— Și atunci mie de ce-mi ceri să mă port altfel decât ca Zeiță a frumuseții? Asta-i menirea mea: să împrăștii dragoste, să iubesc și să fiu iubită.

— Oriunde-aș fi și orice-aș face nu te mai pot uita. Nici măcar o singură clipă n-am încetat să te iubesc cu tot focul inimii mele. Venisem hotărât să las totul și să mă fac blând ca un miel, stând mereu la picioarele tale și când vin... Pe Tartarul cel plin de spaimă! te găsesc soția altuia... Deși mi-e frate, îmi vine să-l ucid, dau este nemuritor ca și mine... Câtă viclenie colcăie în sufletul lui! Hidos ca și trupul îi este sufletul.

— De ce-mi vorbești de rău soțul? Poate nu-l iubesc prea mult, dar Zeus m-a obligat să-i port respect, iar Hera credință. Nu-i prea frumos, dar este iscusit, muncitor și bun.

— Constat cu nespusă tristețe că-l lauzi mai mult decât merită șchiopul acesta viclean.

— Ți-am spus doar: îi sunt datoare respect și credință.

— Nu-i ești datoare cu nimic. Nu te-a câștigat ca un bărbat, prin luptă, ci doar prin uneltiri viclene. Și apoi tu ai fost creată pentru dragoste și în numele ei ai voie să faci orice.

— Știam că dragostea prosteste pe oameni, sau chiar îi înnebunește, dar n-am crezut că-i poate face înțelepți... Oricum, dacă-ți eram acum soție tot așa ai fi gândit! Să pot face orice?

— Dacă mi-ai fi soție, m-ai iubi și n-ai putea păcătui.

— Poate așa ar fi fost, dar ce pot face eu acum?

— Cum te pot face eu să înțelegi că în zadar te ascunzi de mine? Că noi vom fi împreună mereu, chiar și atunci când soțul tău va fi lângă tine. La mine, numai la mine îți va fi gândul mereu. Pe mine, numai pe mine mă vei vedea. Pe mine, numai pe mine mă vei săruta și iubi mereu.

— Și tu vei fi mulțumit numai cu atât? întrebă, tristă, Afrodita.

— Nu știu ce voi face, dar voi fi mereu în preajma ta. Măcar să respirăm același aer și să ne bucurăm ochii de aceleași flori. Planurile se coc greu în capul meu, dar trebuie să fac ceva, mai spuse îndrăgostitul plecând cu o speranță cât o scânteie în inimă.

După câteva zile Hefaistos se pregătea să meargă la o petrecere în Olimp. Când tatăl Zeilor invita nimeni nu putea refuza, nici lipsi, temându-se de mânia Lui. Afrodita își încerca mai multe bijuterii făcute de mâinile soțului

ei și nu se putea hotărî, atât erau de frumoase toate. Hefaistos îi spuse zâmbind:

— Poți să le pui pe toate, sau niciuna. Oricum, vei fi cea mai frumoasă.

— Nu știu pe care să le pun. E o zi mare astăzi și Zeus l-a chemat să cânte și pe Strălucitorul Apollo din lira lui fermecată. Poseidon a trimis un cor de sirene ca să-l acompanieze, dar cea mai minunată va fi apariția unui om în cetatea zeilor: Orfeu.

— Merită. Ce vrei? A adus înapoi Lâna de aur de la curtea regelui Eete, care domnește dincolo de Istru și fără lira lui fermecată ce a adormit balaurul lui Ares, păzitorul Lânei, nu se întorcea de acolo niciun argonaut cu toată grija ce i-o purta Hera lui Iason. Oricum, suntem în familie, căci, dacă Orfeu îi cântă lui Zeus, înseamnă că-i cântă lui bunică-su. Eu însă, m-am săturat de cântecele lor leșinate. Mie-mi plac mai mult cântecele din flaut ale lui Marsias, care l-a învins pe Apollo însuși, chiar dacă acesta a forțat Muzele judecătore să-l socotească învingător și, furios, l-a jupuit de viu pe tracul frigian, al cărui cântec domolea freamătul vieții și răscolea apele. Îmi mai place naiul lui Pan, fiul lui Hermes, dar mai mult parcă-mi place cântecul din fluier al lui Ardalos, păstorul din munții Rifei de lângă Istru.

— Îți place Ardalos pentru că-i fiul tău.

— Nu numai de asta, dar muncii îi trebuie cântece cu ritm, bărbătești, pe când cele din liră sunt bune doar pentru femeii care vor să adoarmă. Eu vreau dansuri de bacante cherchelite, însoțite de satiri țopăitori.

— Tu, Hefaistos, creezi lucruri minunate, dar te porți ca un țăran necioplit.

— Ce să faci? Ciopliind mereu pentru alții, n-am mai avut vreme să mă cioplesc și pe mine.

— Lasă astea! Ai ca soție cea mai frumoasă femeie și totuși ți-e gândul numai la bacantele înnebunate de aburii licorii blestemate a lui Dionysos.

— Nu gândi rău despre licoarea lui Dionysos. Vinul este acum tot mai căutat la ospetele Zeilor. O fi bun nectarul, dar ne-am săturat de el. Acesta odată cu nemurirea ta face să-ți fie lehamite de viață. E prea dulce, e prea bun. Te încântă, dar nu te face să fii curajos ca Heracle și puternic ca însuși Zeus.

— Zeus de ce-l mai bea? El ce mai vrea?

— Tata bea numai ca să uite. Și are multe de uitat: și supărările pe care i le-a pricinuit Hera cu gelozia el nestăvilită, și bătaia pe care a mâncat-o de

la Titanul Tifon, care l-a legat ca pe un biet ied, aruncându-l într-o peșteră. Nu poate uita însă mai ales înfruntarea lui Prometeu, care i-a prezis că va fi răsturnat de Olimp. Ce vrei? Ține și el mult la „scăunelul lui” și nu-i place să fie amenințat.

— Nu-l admiri prea mult pe Titanul Prometeu, deși săgețile lui Eros, fiul meu, n-au avut niciun efect asupra lui?!

— Femeilor numai la asta li-e gândul! Și totuși, ai uitat de Atena, prea înțeleaptă fiică a lui Zeus, Zeița cu ochi de azur, îl iubește și acum, dar nu-și poate călca jurământul de a rămâne fecioară.

— Asta nu-i prostie, ci nebunie curată! Auzi! Să rămâi fecioară!

— Mie-mi place Prometeu pentru că-i muncitor și îndemânat.

— Și mai ales isteț și înțelept. Zeus n-a putut uita pățania de la Mecona, când au râs oamenii de dânsul pentru că a ales, din lăcomie, grămada cea mare, în care însă nu erau decât oase și copite.

— Țin mult la Prometeu, deși a furat focul din făurăria mea și l-a dat oamenilor.

— Ții la dânsul, dar i-ai bătut un piron în piept și l-ai înlănțuit pe stânca cea blestemată a Pharanxului, sub Ursa Mare. Zeus a fost așa de crud atunci, încât mi-a fost rușine că sunt zeiță și am fugit din Olimp tocmai în Insula Caldă, ca să mă ascund printre chiparoșii mei înmiresmați. Nu voiam să mă vadă nimeni plângând.

— Ce vrei? Teama de mânia cumplită a lui Zeus, care începuse să mă bănuiască de complicitate, a fost mai puternică decât dorința fierbinte de a-l ajuta. Crede-mă, n-a suferit prea mult.

— Cum n-a suferit?! El, cel mai bun dintre zei, înlănțuit ca un ucigaș de rând. A suferit și de durere și de rușine.

— Ba n-a suferit deloc. Mi-am amintit de cei nouă ani petrecuți printre geții de la izvoarele Istrului și cam ce făceau tămăduitorii lor. I-am dat să bea și lui Prometeu din tulburătoarea licoare a lui Dionysos. Nu numai că n-a mai simțit nimic, ba a început să glumească și apoi să cânte cu noi. Ba, Hermes, care fusese trimis să mă ajute, se cherchelise și el și cântau împreună, iar una dintre muze, Erato, care era îndrăgostită de Titan, i-a inspirat niște versuri erotice și nerușinate la adresa aventurilor lui Zeus, de se cutremura tot Olimpul de râs, ca și păstorii geți ce se nimeriseră atunci prin acele locuri din munți. Abia atunci s-a înfuriat tata, că în locul gemetelor și rugăminților, din gura Titanului ieșeau cântece. S-a înfuriat și a trimis vulturul lui să-i sfășie ficatul.

— O! Ce cruzime și ce durere!

— Dacă Zeus ar afla că i-am lăsat o amforă mare din acea licoare înmiresmată și că în fiecare toamnă, când mă duc să-i controlez lanțurile, i-o umplu iar cu vin, sunt sigur că m-aș trezi și eu înlănțuit alături de Prometeu.

— Dacă faci așa ceva înseamnă că ai inimă bună și încep să fiu mândră că-ți sunt soție. Poate într-o zi, ciuda că am fost silită de Zeus să te iau, se va transforma în admirație... Dar când va reveni iar Titanul Prometeu printre noi, sau măcar să scape de chinurile acestea nemeritate?

— Lanțurile au ruginit de atâția ani, iar pironul abia mai stă înfipt în stâncă. Orice om voinic l-ar putea elibera, dar nimeni nu îndrăznește de teama trăsnetului.

— Se va găsi oare vreun om destul de curajos ca să-l scape?

— Omul acesta s-a și născut și a început chiar din leagăn să minuneze lumea cu isprăvile lui, ucigând cei doi șerpi trimiși de Hera să-l ucidă. Apollo, fratele lui bun, l-a numit Heracle tocmai pentru că știa că va învinge toate uneltirile Herei.

— O! spuse Afrodita bucuroasă. Dar vulturul lui Zeus?

— Vulturul?! Vai de capul lui! Bătrân și năpârlit, abia vine, gâfâind, până-n vârful muntelui și nu mai are putere să ciugulească. Și un copil cu un băț l-ar da gata.

— Mă bucur nespus de toate acestea. Și acum, să mergem la petrecerea din Olimp!

— Du-te tu înainte! Eu tot nu pot încăpea în rădvanul tău din petale de trandafir, purtat de albe porumbițe. Și apoi mai am niște treburi ce nu pot aștepta. Poate voi veni și eu.

— Dacă te prind că te mai duci la bacantele tale depravate, care-și arată cu nerușinare goliciunea în cortegiul lui Dionysos, acel fiu deșuchiat al Semelei, fiică a Traciei pe care, pesemne, Zeus a iubit-o când era beat, te vei căi amarnic. Să știi!

— Toate sunteți la fel de bănuitoare și nu vă gândiți decât la prostii.

— În schimb, cât de curioși sunteți voi, bărbații. Mereu doriți altceva.

— Pentru că iubești mai mult, ce câștigi mai greu.

Hefaistos n-a mai ajuns în noaptea aceea în Olimp, iar a doua zi dimineată bătea cu ciocanul, lucrând la o armură și cânta voios, până ce intră bătrâna Eris. Bătrână și urâtă, acum, ea era fiica zeiței Nyx și fusese izgonită din Olimp de către Zeus pentru a pune capăt vrajbelor și

neînțelegerilor de tot felul, pe care ea le provoca, râzând apoi de necazurile pe care le produsese. Hefaistos s-a făcut că n-o vede, supărat puțin că a fost tulburat din gândurile fericite ale lunii de miere, dar nu putea fi nepoliticos cu o femeie bătrână și de aceea îi spuse:

— Bună dimineața, mătușă Eris! Nu te-am mai văzut din vremea războiului troian, când am făcut o strașnică armură pentru Achile Peleianul.

— Vai! Cât am mai râs de pozna ce le-am făcut-o atunci fandositelor din Olimp.

— Numai tu ai putut râde, mătușă Eris. Și Zei, și oameni au suferit din cauza răutății tale.

— Eu am vrut să mă răzbun numai pe zei că nu m-au poftit și pe mine la nunta zeiței Tethis.

— Tethis, cea cu picioare de argint, a fost mama care m-a crescut, vorbi Hefaistos, dar Eris își continuă gândul.

— Era într-adevăr de râs. Să le fi văzut pe toate trei cum se mai sclifoseau și se certau ca niște gaițe, oprind hora. „Dați-mi mie mărul! țipă Atena. Este al meu. Eu l-am văzut întâi”. „Ba-i al meu. Mi se cuvine de drept, fiind zeița Frumuseții”, ciripi și Afrodita. „Nu-i adevărat, sări înțepată Hera, nu poate fi decât al meu, Zeus dragă! Fă te rog, dreptate și dă-mi mie mărul”!

— Bietul tata! Ce situație fără ieșire pentru el!

— Știu, se temea de limba cea ascuțită a Herei. Îl luă, citi ce era scris pe măr și înțelese ce scandal ar ieși.

— Nu valoarea mărului conta, deși era din aur și tocmai din grădina Hesperidelor de la poalele munților Rifei, ai geților, dar pe el era scris: „Celei mai frumoase”. Cui să-l dea? Știa el bine că se cuvenea Afroditei, dar ar fi supărat-o pe mofturoasa de Hera, ca și pe mândra lui fiică Atena, cea născută din capul său.

— Și atunci vicleanul Zeus a spus: „Numai un pământean ar putea răspunde la întrebare”.

— Nechibzuitul Paris a spus așa cum ar fi spus Zeus însuși, dar din cauza asta mii de mame, soții și fiice și-au plâns feciorii, bărbații și părinții îngropați departe de țară, în pământ străin, sub zidurile Troiei.

Bătrâna Eris avu atunci un moment de regret, dar cine o putea crede pe ea?

— Îmi pare rău de bieții oameni nevinovați!

— Ție nu-ți pare rău niciodată... De ce faci, măicuță Eris, numai rău pe lumea asta?

— Peștele înoată și tace, pasărea zboară și ciripește, Apollo strălucește și cântă, iar Zeus domnește și înșală.

— Fiecare face ceea ce i s-a hărăzit.

— Asta fac și eu împlinesc porunca lui tătâne-tu de a urî și dezbină. Este o treabă murdară pentru care eu îl blestem mereu, dar trebuie să-l ascult.

— Îmi pare rău pentru tine, măicuță. Acum sunt fericit și aș vrea ca toată lumea să fie numai bucurie și cântec.

Când auzi de bucurie și de cântec, Eris se posomorî deodată și începu să vorbească cu subînțelesuri:

— Și de ce, mă rog, ești așa de bucuros?

— Cum să nu fiu, când am nevastă pe cea mai frumoasă femeie din lume?!

— Hm! Hm! Femeia frumoasă este ca pomul cel bogat: mulți jinduiesc la poamele lui.

— A jindui înseamnă a dori, nu a avea. Nu?

— Deh! Din orice pom cad poamele când știi să scuturi.

— Și vrei să spui, că în lumea asta nu există nicio femeie cinstită?

— Fiecare femeie își are prețul ei. Asta-i sigur, dar totul depinde de ce vrei să înțelegi prin „cinstit”.

— De ce te joci cu înțelesul cuvintelor?

— Nu mă joc, dar înțelesul depinde de împrejurări. Ce e mai cinstit oare? Să fugi de un bărbat de care nu te leagă decât o bucată de papyrus și în al cărui pat te-au aruncat alții cu de-a sila și să dorești mereu să fugi la altul care ți-e mai scump decât viața, ori să stai lângă acel bărbat urât așteptând și dorindu-i moartea ca pe o eliberare?

Se pare că fiecare vorbă a mătușii Eris îl lovește pe sărmanul Hefaistos ca un bici sub ale cărui lovituri el se posomorăște și se cocoșează mereu.

— Ce vrei să spui cu asta: „aruncată cu de-a sila în pat”?

— Am spus exact ce-ai auzit.

— Dar și Afrodita a venit în patul meu forțată de Zeus la sclifoselile Herei.

— Asta înseamnă că dacă va iubi pe altul te va înșela, ori îți va dori moartea.

— Ce-mi vorbești mie de moarte? Noi suntem nemuritori... Moartea nu ne poate atinge...

— Ehei! Sunt fel de fel de morți și există și o moarte a nemuritorilor. Uitarea te poate face să fii mai mort decât un cadavru și sunt muritori care vor fi vii și după mii de ani.

— Nu mă lua pe mine cu povești. Mi-ai băgat un ghimpe în inimă, babă blestemată și nu voi avea liniște până ce nu voi afla adevărul.

— La ce-ți va folosi adevărul? Câteodată adevărul cel mai curat este mai usturător decât cea mai sfruntată minciună.

— Ești plină de otravă, babă Eris. Mi-ai înfipt și mai adânc ghimpele în inimă. Spune-mi pe cine bănuiești că mi-ar putea strica liniștea casei!

— Eu am spus tot ce-am avut de spus.

— Dacă nu-mi spui te voi băga în cuptorul în care fierbe arama așteptând să-i dau formă și viață.

— Pe Hades! Oare toți bărbații sunt orbi, chiar dacă-s zei? Dar pe cine întâlnești mereu prin preajma casei tale? De cine te împiedici mereu în calea ta?

— Pe cine întâlnesc mereu? Pe fratele meu Ares, cel veșnic încruntat și pornit mereu pe sfadă, dar el abia a venit de pe înviforatele câmpii ale Traciei, schiopătând și văitându-se de rănilor primite în lupte.

— Ei, vezi?

— Ce să văd, babă nebună? Cum îndrăznești să ațâți zăzania până și între frați? Ares vine pentru mine.

— Ooo! Bieți bărbați creduli! râse bătrâna Eris. Dar când nu ești tu acasă, pentru cine vine?

— Cum?! spuse uimit și furios bietul bărbat. Vine și când nu sunt eu acasă?

— Când ești tu acasă vine și pleacă, dar când ești plecat, vine și stă.

— Vine și stă?! Adică stă de vorbă cu Afrodita?!

— Eu nu pot ști ce fac ei acolo, în întunericul casei tale...

— Pleacă de aici, babă blestemată! De nu, îți despici țeasta așa cum i-am despiciat-o și lui Zeus, dar de la tine nu va ieși o zeiță ca la dânsul. Din capul tău va curge numai venin și va umple cu răutate tot pământul.

— De-acum, eu pot pleca, spuse bătrâna Eris veselă. Mi-am terminat treaba pe aici.

— Urâtă treabă, babo! Inima mea-i un pojar cumplit.

Câteva zile destoinicul Hefaistos a tot stat posomorât și îngândurat, până ce a găsit mijlocul de a dovedi credința soției sale. A întins o plasă fermecată în camera lor de dormit și a plecat de acasă după treburi. În urma

lui a apărut Ares care s-a apropiat pe la spate de Afrodita și a luat-o în brațele lui puternice și dornice de dragoste. În acel moment plasa a căzut din tavan și i-a prins pe amândoi. Se zbăteau ca peștii în plasă fără putință de scăpare, cât erau ei de zei nemuritori și atotputernici. Hefaistos a chemat toți zeii Olimpului ca să le arate necredința celor doi. Toți au râs în afară de Zeus căruia nu-i plăceau astfel de treburile urâte printre zei. L-a chemat pe Hefaistos poruncindu-i să le dea drumul imediat și mai ales să nu mai îndrăznească să umble cu astfel de vrăji, amenințându-l că-i va lua puterea și-l va arunca în Tartarul cel întunecat. Afrodita a plecat departe, printre înmiresmații chiparoși, iar Ares a fugit din nou pe câmpiile Traciei, unde crescuse și unde se simțea cu adevărat acasă. Zeus i-a spus atunci lui Hefaistos:

— Îți spun și ție, ca și Herei: gelozia întunecă mintea. Ți-ai pierdut soția care ți-a fost credincioasă. Ea n-a greșit cu nimic. A plecat în insula chiparoșilor ca să nască o fată, ce se va numi Arta. Arta este fiica ta și va bucura întotdeauna inimile bieților oameni.

III

Argedava, una din capitalele țării, fusese întărită de regii dinaintea marelui Burebista, contra eventualilor dușmani, care erau bastarnii, sarmații și mai ales sciții. Sciții erau din aceeași mare familie a traco-iranienilor, numai că ei erau încă nomazi, iubind mai mult libertatea corturilor. Acestora, cărora le plăceau mai mult arcul și scutul, vecinii le-au spus Scytos – de la scutum –, după obiceiul pelasgilor. Fiind nomazi și păstori, trăiau mai mult din prădăciunile făcute triburilor stabile de agricultori. Cele peste o sută de triburi trace n-au trăit niciodată ca niște frați ce erau. Dacă s-ar fi unit, ar fi făcut un imperiu, așa cum spusese Herodot, de neînvins. Regatul cel puternic al odrișilor a avut în frații lor, tribalii, pe cei mai statornici dușmani – unul dintre regii lor, Sitalkes, și-a găsit moartea pe câmpul de luptă contra lor în anul 424 –, iar sciții prădau pe oricine se nimerea în calea lor, indiferent că erau frați sciți, sau geți curați.

Argedava era așezată pe o colină de pe malul stâng al râului Argesos, sau Ordessos, cum îi spuneau grecii, fiind apărată de mai multe rânduri de șanțuri pline cu apă și valuri de pământ cu pante repezi, pe care cu greu le puteau urca călăreții dușmani, mai ales prin ploaia de săgeți ce venea dindărătul zidurilor de piatră. De la o poartă, o cărare ducea în pantă ușoară până la apa cea domoală a Argeșului, care numai la zece stadii se îmbrățișa cu mama apelor, a oamenilor și a Zeilor, Istrul. Marele fluviu, căruia elenii îi spuneau Okeanos Potamos, își molcomise până aici furia ce-l cuprindea când trecea prin cataractele de la Gheparduri, acolo unde fuseseră fereștruiți munții Cernei.

Ca să ajungi pe apă era nevoie de bărci, dar călăreții jefuitori nu veneau pregătiți cu așa ceva, mai ales că se temeau de răzbunarea celor ce-i urmăreau, după ce prădau satele.

După ce treceai poarta supravegheată de ochii iscoditori ai paznicilor, mergeai pe un drum bine bătut și pietruit cu dale mari de piatră, printre case solide din bârne, ca la munte, sau din cărămizi, până la palatul cel mare. Acesta era construit după un model care, deși semăna cu cele din cetățile Eladei, avea un farmec deosebit și se simțea mâna unor meșteri pe care nu-i interesa soliditatea, cât mai ales frumosul. Tot ce era de lemn era împodobit cu sculpturi de o diversitate și o finețe cum nu puteai întâlni nicăieri în Europa. Pietrele erau ori sculptate, ori lustruite ca oglinda, nelăsând între ele, ca și la piramidele faraonilor loc să intre nici măcar un ac. În jurul

palatului cu sumedenie de camere pentru familia regală, pentru curte, pentru oaspeți și ostași erau casele taraboștilor împreună cu atelierele în care se lucrau arme, ceramică sau topitoriile pentru fier, argint sau aur, cum și cele pentru podoabe din metale prețioase ori din sticlă, al cărui secret se pare că egiptenii îl duseseră dincolo de marea cea caldă cu multe mii de ani înainte, când plecaseră de pe aceste meleaguri. Monedele care circulau în capitală, ca și în toată țara erau și drahmele din Dirrhachium și tetradrahmele din Thasos, ca și denarii romani. În afară de aceste monede aduse de dincolo de Istru mai erau cele făcute în țară, atât de bine imitate încât numai zarafii le puteau deosebi, dar ele aveau căutare mai mare pentru conținutul lor mai bogat în argint și aur decât cele originale. Nu era deci un fals, ci o imitație necesară pentru multiplele schimburi și plăți, dar o imitație valoroasă și căutată.

În camera cea mare, unde erau primiți solii și se țineau sfaturile, ostași înarmați făceau de gardă. Doi dintre ei erau de prin partea locului, iar unul tocmai din munții carpilor.

— Măi, să nu zic vorbă mare, dar se lasă cu ploaie la noapte, spuse unul dintre ei.

— Să ploaie! spuse celălalt, fără prea mult chef de vorbă, căci se vedea că era foarte cătrănit. Să ploaie cu șuroaie! Să se facă șuvoaie! Cel de Sus să spele ale lumii rele!

— Tot supărat ești?

— Cum aş putea fi altfel? răspunse cătrănitul.

— Dar ce s-a întâmplat, măi frăţioare? întrebă carpul.

— Ehei! oftă întrebatul. Veştile de la casa ta vin mai greu, nu ca cele de pe la noi.

— Da. Mândra cetate a Piroboridavei nu-i prea aproape, e drept. Și până-n dava mea mai am încă o zi bună de mers călare.

— Înainte de regele cel mare, la voi era Oroles. Nu? întrebă unul dintre cei doi, numai ca să schimbe vorba.

— Da. Oroles înseamnă un fel de vultur mare, cum numai pe la noi zboară. A fost un rege înțelept... Altfel nu-l chema marele preot ca să fie împreună sfetnici ai regelui Burebista.

— Ia, spune-ne și nouă, măi frate, ce-a fost cu povestea aceea la voi!

— Poveste?! se miră carpul.

— Ei! Știi tu mai bine... Aceea cu regele Oroles și bastarnii.

— Păi, ce vrei să fie? Nimic.

— Cum nimic!

— Păi, dacă i-am bătut ce vrei să mai fie?

— Lasă tu asta! I-ați bătut voi, dar de ce v-a pus regele să faceți treaba femeilor? Ei?

— Păi dacă-i rege, n-are el voie să dea tot felul de porunci? Are. Și atunci, el a poruncit și noi l-am ascultat. Nu trebuia oare să facem așa?

— Tu râzi de noi. Că prost nu ești, știi bine. Altfel n-ai fi în oastea marelui rege. De ce nu vrei să povestești?

— Ei! Nu-i prea plăcut să ajungi de râsul muierilor. Și al copiilor. Și acum vreți să râdeți și voi de noi? De noi, carpii?

— Nu-i adevărat. Greu poți să râzi de niște frați care-s mereu printre primii viteji în oastea marelui rege. Numai prostia te poate îmbia la râs, iar voi sunteți cei mai înțelepți dintre toate popoarele geților. Așa a spus marele preot Deceneu și ce spune el e sfânt... Dintr-o pățanie însă, poți învăța fără să râzi de nimeni.

— Apoi, frățioare, după atâtea rugăminți ar fi o necuviință să mai tac. Osânda lui Oroles a fost dreaptă, dacă te gândești la urmări.

— Sunt numai urechi.

— Într-o toamnă, au năvălit la noi bastarnii...

— Știau ei când să vină. Toamna, turmele-s grase, bucatele strânse-n coșere...

— Și mai ales, viile-s culese. S-au înădădit la vinul nostru.

— Aici aveau dreptate, spuse ostașul cel glumeț, pentru că cel amărât aproape nu auzea ce se vorbește și sta mereu gânditor.

— Aveau bastarnii dreptate să năvălească în țară?! se miră carpul.

— Aveau. Vin ca al vostru nu mai găsești nicăieri în lume. Am băut și eu o dată...

— O dată?! se dumiri carpul. Ce poți să înțelegi dintr-o singură dată?!

— Iaca poți. Data aceea a durat o săptămână și dacă nu era cu mine tata, care m-a urcat în car, rămâneam acolo.

— Nu era rău să rămâi. Holdele-s bogate, femeile frumoase... Dar de ce voiai să rămâi tu?

— Aveam eu un chef atunci: să nu plec până ce nu mântui de băut tot vinul. De ce, adică, să rămână nebăut!

— Aha! Voi ai să-l mântui și apoi să pleci. Deh? Trebuia să rămâi cam mult. La noi vinul nu se sfârșește niciodată, ba mai rămâne de la an la an și se învechește... Dar nu se face mai rău.

— Știa asta și tata, când m-a aruncat pe fânul din car. Am băut în săptămână aceea vin de șapte ani și nu mă lămuream care era mai bun. De aceea, eu îi înțeleg pe bastarni.

— Când au năvălit ei în țară noi eram beți-turtă. Era a doua zi după sărbătoarea cea mare a lui Zamolxis, atunci când s-arată din nou lumii, dovedindu-și astfel nemurirea. Noi eram cu toții mahmuri. Ne băteam ca chiorii și adormeam buștean, unde cădeam.

— Au avut bune iscoade.

— Nu știu ce-au avut ei bun, dar când ne-am trezit, eram supușii lor. Să le dăm vite, grâne și mai ales vin.

— Ți-am spus: când e vorba despre vinul vostru, eu îi înțeleg. Vinu-i dulce, cine-l bea nu se mai duce! Cum n-am vrut nici eu.

— Și unde s-au pus, măi frățioare „stăpânii noștri” pe mâncare și băutură! Ba mai umblau și după fetele noastre.

— Când e vorba despre asta, tot vinul vostru-i de vină. Dacă bei, faci prăpăd!

— O fi având și vinul vina lui, dar și noi...

— Și Oroles?

— Ce putea face bietul rege cu o astfel de oaste? S-a înfuriat și ne-a poruncit să trecem la treabă în locul femeilor, dacă nu eram în stare s-o facem bine pe a noastră.

— Și, zâmbi fără niciun pic de răutate glumețul nostru, dă-i cu treaba lor: aprinde focul, adă apă, fă mâncare, spală și leagăna copiii, iar seara, când, mort de oboseală, vrei și tu să te culci...

— Treci la picioarele lor, zâmbi și carpul, gândindu-se la vechea pățanie.

— Și femeile ce spuneau?

— Ehei! Getele ascultă de porunca regelui? La început au râs de noi.

— Le plăcea să vă aibă la picioare... Asta-i o meteahnă veche de-a lor și n-ai ce le face.

— Da. Apoi, istețe cum sunt, au înțeles rostul adânc al înțelepteii porunci și au râs în serios. Ne socoteau niște oameni care nu merită mai mult.

— Și voi?

— Am tot mocnit în noi și până la urmă am răbufnit... Am înțeles ce aveam de făcut.

— Să dovediți că sunteți bărbați.

— Da. Ne-am sfătuit pe la fântâni...

— Acolo erați numai între voi, bărbații. Și?

— Și într-o noapte am plecat cu toții! Am simțit noi că ele nu dormeau, ci așteptau să ne hotărâm odată.

— Dacă mai întârziați mult, erau în stare să plece ele în locul vostru, ca și străbunicele lor, Amazoanele, ce trăiau tot aici.

— Și bastarnii?

— Minte lor era prea întunecată de aburii vinului. Cei treji erau prea îngâmfați ca să ne socotească altceva decât niște sclavi netrebniți.

— Îngâmfașia este fata cea fudulă a prostiei.

— Când i-am atacat în zori, nici nu știau cine suntem și ce vrem de la dânșii. Până și străjerii erau beți. Puteam să-i tăiem pe toți, dar ne-a fost milă. Erau ca niște miei.

— Așa-i, măi frate! Noi nu suntem ucigași.

— Păi nu? Una-i să ucizi un dușman în luptă și cu totul alta-i să tai pe unul mai slab decât un copil.

— Și ce-ați făcut cu dânșii?

— Păi ce mai era de făcut? Le-am luat armele, am așteptat să se trezească și apoi i-am fugărit peste Tiras până hăt departe în pustia lor.

— V-ați purtat ca niște oameni... Și Oroles?

— Eram și eu printre cei care i-au dus vestea cea bună.

— S-a bucurat?

— Nu părea prea bucuros să ne vadă.

— Cum asta?! Cum să nu se bucure?!

— S-a bucurat de veste, l-am găsit în bucătărie. Ațâța focul. Ne-a trimis în casă și am apucat s-o mai vedem pe regină, strângând patul. Nu voia să vedem unde dormea regele.

— Halal rege! Nu mă mir că marele preot îl prețuiește.

— Dacă ați râs sau nu, e treaba voastră. Dacă veți învăța însă ceva, va fi și mai bine.

— Înțeleptul, se spune, învață din pășaniile altora, prostul însă, nici din ale lui. Dacă om învață ceva din pășania unor frați, bine, dacă nu, înseamnă că nici nu merităm să ne mai numim geți.

— Și acum, continuă carpul, ia spuneți-mi și voi ce-i cu povestea voastră de acasă! Ați văzut și voi: suntem pășiți și putem da măcar sfaturi bune.

— I-a venit feciorul de acasă. Buridava-i aproape.

— A venit în grabă, ieși abia acum din mușenie getul cel amărât. A venit, dar vestea-i rea.

— Veștile bune vin încet, vorbi înțeleptul carp, ca zborul tremurat al unui fluture. Cele rele însă, vin ca prăvălișul de fulger al uliului. Ca s-a întâmplat pe la voi, frățioare?

— Aveam o fată tânără și frumoasă, mai spuse ostașul din Buridava.

— Aveai?! Înseamnă că a murit?

— Geții mor greu. Pățania fetei este însă mai tristă decât moartea.

— Nu vorbi cu păcat! Nimic nu poate fi mai rău decât moartea. Ți pare rău după viață și când ești rege, darămite când ești doar un milog, fără altă bucurie decât aceea de a trăi și a te bucura de soare.

— Ehei! oftă tatăl. Am avut o fată ca o floare. Un tânăr s-a legat de dânsa și a lăsat-o grea.

— Păi, voi nu sunteți învățați cu viscoalele vieții. Ce-i asta, a rămas grea? S-o ia și gata! Vei fi bunic, deși ești încă tânăr și, de, s-ar putea ca feciorii să-ți fie mai mici decât nepoții.

— Nu se poate, frate. Tatăl băiatului e taraboste.

— Ia-n te uită, măi! Ei și ce? Vei avea un cuscru taraboste, cu toate că eu nu m-aș mândri așa de tare.

— Un taraboste poate fi și rege, pe când noi...

— Pe când noi?! Ce vorbă-i asta? Marele rege ne-a spus că mai înainte de a fi bogați sau săraci, taraboști sau comați, noi suntem geți, deci frați.

— Eh! oftă tatăl cel amărât. De spus, a spus el, dar...

— O! Nu, frățioare. Marele rege nu-i de pe meleagurile noastre, dar eu mă pricep la oameni. Doar am văzut de toate neamurile. La unul ca dânsul nu există „dar”. Regele Burebista spune întotdeauna ce gândește și gândește ca un Om.

— Și ce-ai vrea să fac? Tatăl băiatului nu vrea să audă de nuntă și acum nu mai vrea nici băiatul.

— Nu vrea acum, dar când a iubit-o, a vrut și socotesc că i-a făgăduit și marea cu sarea. Și?

— Și fata vrea să se arunce în apa cea vijelioasă a Alutului.

— Și tu ce-ai făcut ca să împiedici moartea a două ființe nevinovate?

— Ei! spuse cu lehamite bietul tată. I-am poruncit băiatului s-o păzească până mă întorc. Poate, însă, nu mă mai întorc...

— Asta nu-i vorbă de bărbat adevărat, măi frățioare. Doar o babă neputincioasă ar putea gândi așa. De ce nu-i spui regelui sau Marelui Preot necazul tău? El ți-ar face dreptate, sunt sigur, ori de nu, atunci eu nu mă mai pricep la oameni.

— Ce să le mai spun și lor?! Au destule pe cap și, oricum, nu mie îmi vor da dreptate.

În acel moment intră repede Marele Preot și Deceneu, însoțit de câțiva călugări. După părul și barba lui căruntă, îl puteai crede în vârstă, dar și mișcările și mai ales ochii albaștri și vioi trădau pe omul tânăr căruia munca și necazurile îi înmulțiseră numai firele de argint. Slab ca toți preoții lui Zamolxis, care duceau o viață aspră, înfrânând poftele trupului netrebnic. Acesta era o piedică în calea sufletului pentru dobândirea nemuririi și orice desfătare îl ticăloșea. Viața aceasta de renunțări îi făcea totuși destul de îngăduitori cu ceilalți muritori, care se desprindeau mai greu și cu multă părere de rău de bunurile acestei lumi. Toate drumurile duc spre nemurire, dar fiecare merge pe cărarea sa. Marele Preot era iubitor de dreptate și necazurile fraților nu-l puteau lăsa indiferent.

— Rău gândești despre noi, fiule!

Toți cei trei ostași căzură în genunchi și tatăl cel amărât abia putu îngâna:

— O, mărite Deceneu! Mă iartă! Credeam că vorbim destul de încet.

— Necazurile au gura mare, fiule! De ce n-ai oare încredere în noi?!

— N-aveți destule? Să mai venim și noi cu ale noastre? Scrâșnim din măsele și răbdăm.

— Nu gândești bine, fiule. Necazurile fraților ne dor ca și ale noastre. Un conducător bun trebuie să le cunoască pe toate. Să le cunoască și să le aline.

— Bine, dar...

— Niciun „dar”! Trebuie să învățați odată: dreptatea nu-i numai o poveste în țara asta. V-am silit să munciți, ca să fiți mândri de voi. Munca însă v-a dat și dreptul să judecați. Și pe voi, dar și pe alții. Sunteți oameni liberi. De ce să vă purtați, atunci, ca sclavii înfricoșați?

— Cum să îndrăznim?!

— Vă spun iar: Nu așteptați totul de la zei! Ei v-au dat minte. Folosiți-o! V-au dat putere. Îndrăzniți!

— Cum? Să mergem la rege?! Să ne plângem lui?

— Nu mergeți să plângeți, ci să cereți dreptate. Acesta-i dreptul vostru. Dacă regele vă poate cere și viața, puteți și voi îndrăzni să-i spuneți păsul.

— El este rege. Are deci dreptul să ne ceară.

— Are drept să vă ceară pentru ce este rege, este adevărat, dar de ce nu vreți să înțelegeți că e rege pentru că l-am făcut noi. Noi l-am socotit cel mai bun dintre geți. Și este cu adevărat, dar îi place mai mult să-l priviți ca un frate și ca un tată. De aceea iubiți-l și nu vă temeți de rege!

— Cine îndrăznește să se teamă de mine?! vorbi regele intrând și zâmbind cu voie bună celor de față.

Burebista avea cam patruzeci de ani. Oboseala războaielor și grijile lăsaseră urme adânci pe fața sa frumoasă. Ochii lui albaștri aveau puterea să citească în sufletele oamenilor, dar bunătatea ce izvora din ei câștiga încrederea tuturor. Barba lui scurtă, mustața mică, la fel ca a celorlalți geți, începuse să amestece culoarea castanei cu cea a argintului. Călit în exerciții zilnice, părea turnat în bronz, iar sub hainele lui modeste se ghiceau mușchii. Purta cingătoare de care atârna un pumnal mic cu mânerul de aur întruchipând pe Ares. De gât îi atârna un lanț gros de care era prins un medalion în formă de soare, care avea pe o parte chipul strălucitorului Apollo, iar pe cealaltă pe cel a frumoasei sale surori, Bendis, mângâindu-și căprioara abia scăpată de câinii vânătorilor. După ce-l îmbrățișă cu multă dragoste pe Marele Preot Deceneu, acesta îi spuse:

— Mărite rege, acești oșteni nu îndrăznesc să-și spună necazurile regelui lor.

— Nu îndrăznesc?! se miră Burebista. M-au ales rege ca să fie mai puternici. Și sunt. Toți vecinii sunt înspăimântați de îndrăzneala geților, dar ei se cred slabi. De ce oare?!

Burebista privi pe cei trei ostași de gardă.

— A! Ia stai puțin! De unde te cunosc eu, băiete?! se adresă el amărâtului tată.

Bietul ostaș plecă rușinat capul și regele se îndârji puțin...

— De ce nu te uiți în ochii regelui tău? Ți-e teamă oare?

— Nu, mărite rege. Teamă noi n-avem de moarte!

— Aha! se înveseli deodată Burebista. Asta era! Teamă noi n-avem de moarte! Acum știu de unde-l cunosc, frate Deceneu.

Marele preot îl privi și el cu atenție câteva clipe și apoi spuse dumirit:

— Ai dreptate, mărite rege! Acum îl recunosc și eu.

— Tu nu poți ști în niciun caz totul. Astfel de oameni nu știu să vorbească despre ei, dar să se mai și laude cu ceea ce au făcut.

— Și ce-a făcut?

— Nu mare lucru! A zburat doar capul unui sarmat uriaș, care îmi ucisese calul și se repezise asupra mea. Mă prinsese în brațe. Mă voia numaidecât viu. Știa că va putea cere, ca răscumpărare, greutatea mea în aur. Acum, acest aur i se cuvine acestui viteaz. Unde ai fost până astăzi? De când te tot caut!

— N-a putut veni, mărite rege. Acum îmi amintesc totul. Avea o rană grea în piept. Rana se obrintise și călugării-vraci abia l-au scăpat. I-au ars rana cu fierul roș. Eram de față. N-a scos niciun strigăt, deși până la urmă a leșinat de durere. A stat multă vreme la noi.

— Asta a fost deci. Mi-a dat calul și mi-a mai spus: „Teamă noi n-avem de moarte. O viață avem pentru țară și rege”. Sunt totuși un om norocos. Am întâlnit din nou un prieten. Ce pot face pentru tine, viteazule get?

— Ce poți face, mărite rege, cu cei ce nu voi să-și deschidă inima, zăgăzuindu-și acolo necazurile?

— Necazuri?! Ce necazuri poate avea acest get care merită să stea lângă mine ca prieten?!

— Are o fată, care s-a îndrăgostit de fiul unui tarabost.

— Și?

— Ei! Și acum e grea.

— Așa e tinerețea, frate Deceneu. Se mai întâmplă. Se vor căsători îndată și gata! N-o să fie nimeni supărat că primul lor copil se va naște puțin mai devreme. Nu?

— Mărite rege! Eu nu sunt decât un comat, sărac și fără căciulă, îndrăzni să vorbească oșteanul cu multă umilință.

— Ce-i asta, frate Deceneu?! Oare inima geților stă în căciulă? vorbi regele puțin supărat. Când ți-ai salvat regele de la moarte, aveai o inimă care nu încăpea în căciula niciun taraboste și acum... Să nu uiți niciodată! Sunteți geți și aceasta vă dă dreptul să vă urcați și pe tron. Așa spun Zeii geților. Și așa gândesc și eu.

— Tatăl băiatului cu pricina nu prea vrea.

— Acum s-ar putea să prea vrea, zâmbi în barbă marele Preot.

— Nu vrea?! se supără regele. Mai întâi ce caută acolo acel tânăr, când ar trebui să fie aici, lângă noi?

— Sunt unii taraboști care n-au auzit chemarea țării, dădu lămuriri Deceneu.

— N-au auzit-o pentru că n-au vrut s-o audă... Știi bine, frate Deceneu, câte neajunsuri am avut din partea unora dintre ei, până ce am adunat sub coroana mea toate semințiile gete.

Și amândoi își rememorară pentru câteva clipe lupta lor...

Organizația gentilică a Comunei primitive născută în fericita Dacie, devenise o cămașă prea strâmtă. Dinspre soare-răsare, sciții, sarmații și bastarnii se învățaseră să vină mereu în pradă prin davele bogate dintre

munții Carpilor și fluviul Tirageților, ba chiar și până prin cele din câmpia cea nesfârșită a Istrului, găsind peste tot turme, grâne și vin. Dinspre soare-apune și miazănoapte, triburilor boiilor și a tauriscilor, care ocupaseră și întemeiaseră Noreea, nu se sfiau să coboare și ei în valea Tisei, sau pe pământul cel mănăsitor dintre munții Rifei și Tisa. Dinspre miazăzi, romanii jinduiiau și dâșii la bogățiile fără de capăt ale geților. Voiau sare, aur și grâu, dar mai voiau și fete frumoase cum nu se găseau în tot imperiul celor nouăzeci și șase de provincii romane, precum și sclavi puternici, buni pentru luptele din circuri.

În fața atâtor pericole din afară, singura cale de supraviețuire a geto-tracilor eră UNIREA, care i-ar fi făcut de neînvins, așa cum prezisese Herodot din Halicarnas.

Unirea sub o singură coroană devenea însă în contradicție cu interesele meschine ale regișorilor de prin toate văile. Aceștia nu erau deloc convingși de necesitatea imperioasă a Unirii, sau preferau să conducă azi țărișoara lor, chiar dacă mâine ar fi căzut toți în sclavie. Și cu toții erau destul de bogați ca să aibă o armată proprie și, dorind puterea, se băteau între dâșii, folosind și sica, și săgeata, și otrava, și trădarea.

În acele vremuri ale Democrației militare, care exista de pe vremea războiului troian, oastea adunată avea mai multă putere decât regele însuși, dacă nu reușea s-o convingă nu atât de puterea, cât de dreptatea sa. Poporul adunat putea deveni aliat al regelui, sau al „regișorilor”, acei taraboști, care reprezentau aristocrația. Lupta lui Burebista a fost lungă și începuse de pe vremea tatălui său, care, împreună cu sfatul bătrânilor înțelepți ai țării, erau conștienți de pericolele din afară, de puterea unirii, ca și de răul dinlăuntru. Triburile gete începuseră să se unească și înaintea marelui rege, dar lui îi reveni meritul de a le fi încheiat pe toate sub coroana sa, conducându-le cu mână puternică și minte înțeleaptă.

— Toți taraboștii trebuie să vină la porunca noastră, frate Deceneu. Cei care nu vor veni, nu mai au ce căuta în țară. Nesupușii de azi, pot fi trădătorii de mâine.

— Așa se va face, mărite rege! Și fata acestui viteaz frate?

— De ce mă întrebi? Oare legile, cele așa de frumos cântate ale geților, nu sunt făcute ca să fie respectate de toți acei care trăiesc pe pământul nostru?

— Ba da, mărite rege! Egali suntem cu toții în fața legilor și a morții!

— Și ce spune legea despre cei ce necinstesc o fată?

- În aur a ei greutate plăti-va!
- Și dacă ar avea un copil?
- Copil de-o avea, jumătate din bunuri va da!
- Lăsatu-le-am, oare, acestor tineri vreo ușurare? zâmbi regele care începu să scandeze și el.
- Să-i fie soție și bine s-o ție!
- Și dacă, viclean fiind, o va lua și apoi o va izgoni?
- Cum va vrea: otrava să bea, sau capul să dea!
- Veți aduce pe acel tânăr în fața mea!
- În grabă porniți, porunca-mpliniți! mai spuse Deceneu.
- Și-n nouă zile înapoi să fiți! zâmbi iar regele. Eu am nevoie de voi.

Ostașii plecară bucuroși să împlinească porunca regelui, iar cei doi conducători ai poporului get rămaseră să-și depene gândurile și amintirile.

Deceneu era fiul unui cioban din văile muntelui sfânt, iar marele preot de atunci l-a întâlnit de câteva ori pe cărările pădurii și l-a îndrăgit. I-a plăcut istețimea care se întrevedea în fiecare vorbă, gest sau tăcere. L-a luat cu el. L-a rugat apoi pe rege, tatăl lui Burebista, să-i dea învoire să-l trimită în Egipt, unde învățase și el în tinerețe.

După nouă ani de ucenicie și învățătură în templele din Teba, cea cu o sută de porți, și Memfis, orașul zeului Ptah, tânărul Deceneu trece prin Atena, unde mulțimile ascultau pe oratori în Agora. Amestecat, într-o zi, printre ascultători, el ajunge la un moment dat lângă un tânăr frumos și atât de elegant îmbrăcat încât nu se putea să nu atragă atenția. Cu părul lung, castaniu, ce-i împodobește capul ca o aureolă, cu ochii albaștri și cu înfățișarea-i mândră, tânărul i se păru lui Deceneu a fi Apollo însuși, coborât printre oameni. Nu se mai sătura privindu-l pe frumosul tânăr care asculta cu atenție vorbele pline de duh ale unui bătrân filosof. Înfățișarea cea frumoasă a tânărului, dar mai ales eleganța și bogăția îmbrăcăminții au atras și alte priviri, căci deodată Deceneu auzi pe niște oameni din spate vorbind în șoaptă. Cuvintele lor semănau cu egipteana. Deceneu stătu să le asculte și să le înțeleagă. Erau trei libieni, destul de bine îmbrăcați, dar după privirile iscoditoare și furișe nu puteau fi decât niște hoți, pentru că iată ce auzi Deceneu.

- Ce spui de tânăr?
- Ce să spun? Are atâta aur pe dânsul încât mă gândesc ce o fi având ascuns.
- Ce facem?

— Păi, ca de obicei. Îl urmărim.

— Fiți atenți, spuse al treilea libian. Atenienii nu prea glumesc cu ucigașii.

— De ce să ucidem când putem fura și fără a face asta?

— Pare destul de voinic.

— O fi, dar noi suntem trei.

— Să facă bine și să ne dea podoabele lui de aur, spuse cel mai îndărătnic dintre libieni...

— Asta-i, vezi! Tu te înfurii prea repede și scoți cuțitul. Și atunci, lovești de moarte.

— Cum vor vrea zeii! râse tâmp îndărătnicul.

Lui Deceneu îi plăcuse pe deoparte tânărul ce semăna cu Apollo, simțindu-se atras spre el, dar mai ales, voia să vadă ce se va întâmplă dacă ar fi fost cu adevărat un zeu printre oameni. Auzise destule în Egipt, ca și în Elada, ca să-și dea seama că se putea întâmplă și așa ceva. Deși nu-i plăcea să se amestece în treburile altora, chiar când i se păreau necurate, totuși, Deceneu se hotărî să urmărească pe cei trei hoți.

Pe înserat tânărul plecă îngândurat și neinteresându-se ce se întâmplă în jurul său. De aceea, aproape că se sperie când se auzi strigat. Abia atunci își dădu seama că se afla pe o stradă singuratică dintr-o mahala a orașului, singur în fața a trei oameni necunoscuți.

— Hei, tinere! vorbi unul într-o greacă greoaie Nu vrem să-ți facem niciun rău, dar ne trebuie podoabele tale.

— Vă trebuie?! le zâmbi tânărul Apollo. Dacă m-ați ruga frumos, vi le-aș da. În țara mea aceste podoabe, chiar dacă-s făcute de meșterii noștri din cel mai curat aur, nu au prea mare preț, iar tatăl meu mi le-a dat să le port numai ca să nu par un barbar în fața celor din Atena.

Cu puțină bunăvoință și cu câteva zâmbete, incidentul ar fi fost închis, iar podoabele de aur și-ar fi schimbat doar stăpânul, dar libianul cel îndărătnic era prea impulsiv și i se păru că vorbele cele blânde ale tânărului erau puțin ironice. De aceea spuse hotărât.

— Noi nu rugăm, tinere obraznic, ci poruncim.

— Poți porunci doar sclavilor tăi, prietene, vorbi cu politețe tânărul.

— Sau celor mai slabi decât tine, vorbi cu superioritate libianul cel iute la mânie.

— Puterea nu stă totdeauna în număr, curajosule. Nu știai aceasta?

— Hai! vorbi nerăbdător alt hoțoman. Leapădă-ți podoabele mai repede, că altfel...

— Că altfel?! mai spuse blând tânărul.

— Altfel, vei muri.

— Toți murim, dar ziua o știu doar Zeii cei nemuritori. Soarta noastră este în mâna Lor. Noi nu ne temem de moarte, dar știm să ne apărăm viața și să luptăm, când suntem nevoiți s-o facem.

— Prea multă vorbă și noi suntem grăbiți, spuse nerăbdător unul dintre hoți.

— Puteți pleca, dacă sunteți așa de grăbiți, mai spuse tânărul în glumă.

— Nici Zeii nu vor putea spune că n-am fost destul de răbdători, vorbi libianul cel mai temperat. Ți-ai făcut-o cu mâna ta, să știi.

Cei trei hoți, care se pregăteau să devină ucigași, își scoaseră ca la o comandă cuțitele în formă de gheară. Tânărul Apollo își înfășură pelerina pe mâna stângă, ca un fel de scut, își scoase sabia-i scurtă, romană și se pregăti de luptă, ba chiar atacă el întâi. Cei trei libieni nu erau niște începători, ba dimpotrivă, niște foarte dibaci luptători, deși dintr-o tagmă prea puțin stimată. Îl înconjură.

Partida era mult prea inegală, cu toată vitejia tânărului. Ar fi putut poate lovi pe unul dintre bandiți, dar ar fi căzut cu siguranță sub loviturile celorlalți doi. Abia atunci se hotărî Deceneu să intervină pentru a modifica puțin calea Destinului, care voia parcă să taie firul vieții tânărului Apollo. În anii petrecuți în Egipt, el se împrietenise cu un tânăr venit de pe tărâmul îndepărtat al Indiei, care fusese trimis și el la învățătură. Acest indian cunoștea un fel de luptă cu un simplu băț, dar în mâinile lui bățul căpăta viață, devenind o armă cumplită, care între sabie și șarpe, între scut și săgeată, fiind iute, dând lovituri de care nu te puteai apăra. Adunându-și forțele și amintindu-și toate cele învățate, Deceneu strigă o dată într-un anumit fel, încât toți cei patru ce se pregăteau să se încaiere, încremeniră, văzând arătarea aceea albă și slabă sărind între ei. Toiagul lui Deceneu prinse viață și se mișca cu atâta iuțeală încât cuțitele zburară din mâini, iar strigătele de durere arătau prea bine că loviturile date de arătarea albă erau foarte reale. Uitând de luptă și de neostoita lor poftă de aur, socotind că au de-a face cu un Zeu răzbunător, cei trei haidamaci părăsiră în cea mai mare grabă rușinoasa luptă, urlând și pipăindu-și cucuiele.

Tânărul Apollo privea arătarea albă, uimit nu atât de ajutorul pe care Zeii i-l trimiseră, ci mai ales de forța dezlănțuită a acestui tânăr slăbănog,

care părea nemâncat de multă vreme.

— Să mulțumesc Zeilor Atenei, ție, ori Zeilor mei pentru acest ajutor căzut din cer? vorbi el în cea mai curată elină ce o puteai auzi doar din gura actorilor și a filosofilor din Atena.

— Aceeași zei au făcut lumea întreagă și ei sunt aceiași, deși oamenii îi numesc altfel, după limba lor. Amon-Ra sau Brahma, Zeus, Yahve sau Zamolxis sunt numele aceluiasi zeu.

— Îl cunoști și pe Zamolxis? făcu uimit tânărul cel frumos.

— Zamolxis a fost primul său nume, pentru că pe munții cei înalți din țara Lui s-au născut toți Zeii. Ceilalți oameni i-au luat de acolo și le-au schimbat doar numele.

— Cunoști poate țara cea minunată a lui Zamolxis?! întrebă cu negrăită bucurie tânărul Apollo.

— Dacă o cunosc?! se miră tânărul Deceneu. O cunosc puțin, mai spuse el, zâmbind. M-am născut într-o davă din valea Cogaiononului, muntele nostru cel sfânt și când eram mic m-am plimbat cu oile tatălui meu prin toate văile.

— O! Zei atotputernici și buni! rosti tânărul în cea mai curată limbă getă. Atunci îmi ești frate. Eu sunt Burebista.

— Ești fiul regelui. Zeii cei buni mi-au îndrumat pașii spre tine, ca să-mi pot plăti o parte mică din datoria ce o am față de rege. El m-a trimis în Egipt să învăț.

— Nu știu încă ce-ai învățat tu în Egipt, frate bun, dar de luptat, știi să lupți. Ai intrat între cei trei hoți ca un lup între cățelandri. Niciodată ei nu vor ști dacii s-au bătut cu un om sau cu o furtună iscată de mânia unui Zeu răzbunător.

Prietenia celor doi frați geți, începută sub semnul lui Ares, va deveni atât de puternică, încât atunci când Gerusia, sfatul bătrânilor înțelepți ai țării geților, l-au ales pe Burebista drept urmaș al regelui la tronul țării, tânărul se sculă și spuse hotărât:

— Părinți înțelepți și prieteni! Vă mulțumesc pentru marea cinste ce mi-au făcut-o cei mai înțelepți, precum și cei mai viteji fii ai țării geților! Eu însă, cunosc un tânăr care este mai bun decât mine și deci mai demn urmaș al tatălui meu.

— Cine este acest tânăr? întrebă intrigat, ba chiar puțin supărat regele.

— Fratele meu Deceneu a strâns sub fruntea sa toată înțelepciunea Egiptului și a Eladei, altoind-o pe străvechea tulpină getă. El este și un

viteaz între viteji. Cum i-aş putea porunci eu lui! Ce l-aş putea învăţa eu?

— Băiete! vorbi atunci regele. Sfatul înțelepților geți a chibzuit îndelung și te-au ales pe tine nu pentru că ești fiul meu, ci pentru că oamenii numiți de noi să te observe, au găsit la tine anumite virtuți. În aceste momente grele pentru poporul nostru, când vecinii noștri stau ca lupii prădalnici la Tisa, ca și la Istru, așteptând moartea mea ca să ne cotopească, sfatul înțelepților și al vitejilor geți a hotărât că numai tu ai avea calitățile unui viteaz și înțelept conducător. Numai tu ai putea scăpa țara de sclavia celtă, sau de cea romană. De vrei sau nu, tu trebuie să te superi hotărârii noastre înțelepte!

— Modestia de care a dat dovadă, încercând să ne impună pe prietenul său, preotul înțelept Deceneu, vorbi cel mai bătrân din Gerusie, ne face să credem o dată mai mult că n-am greșit în alegerea noastră. Tânărul Burebista va fi un urmaș demn de tatăl său.

— Mărite rege și înțelepții mei părinți! De la bătrânii și înțelepții învățători și sfetnici printre care am trăit aici, ca și de la învățătorii din Atena, am învățat să fiu întotdeauna cinstit. Cinstit cu mine însumi, ca și cu cei din jur. Mi-ați cerut părerea asupra alegerii viitorului rege al geților și eu v-am spus-o, deși știam dinainte că hotărârea Marelui Sfat nu poate fi schimbată, ca și aceea a Destinului neînduplecat. Trebuie să primesc și mă supun hotărârii voastre înțelepte! Vă pun totuși o condiție. Este de drept o îngăduință pe care viitorul rege o cere Marelui Sfat.

— Să auzim! spuse Marele Preot, care era și primul sfetnic al regelui.

— Deceneu să fie ales de pe acum ca urmaș al meu. El va avea puteri depline în lipsa mea, ajutându-mă cu mintea sa înțeleaptă și cu brațul său de Titan al munților în care s-a născut.

— Bine! hotărî regele după ce se consultă din ochi cu sfetnicii săi. Ți-l vom lăsa pe tânărul preot Deceneu să-ți fie sfetnic și prieten. Veți merge împreună la Atena și la Roma să vă îmbogățiți cunoștințele. Veți învăța ce trebuie să facă un bun conducător de popoare, cât și ce nu trebuie să facă, ca să nu devină rău. Cât despre alegerea urmașului tău, nu cred că este încă timpul să vorbim despre așa ceva. Oricum, noi îl vom urmări și de acum încolo și dacă va fi cazul, Marele Sfat va hotărî. Nu uita niciodată, fiule! Eu sunt rege pentru că înțelepții m-au ales și pentru că luptătorii, cu care am luptat cot la cot, m-au vrut și m-au aclamat. Fără voia lor n-aș fi fost nici o singură zi rege. Și nici n-aș fi vrut. Aceasta-i o mare cinste, dar în niciun caz nu este o plăcere. Vine o zi când tânjești după odihnă, ca și după

câmpiile veșnic înșorite și verzi ale Tatălui-Zamolxis. O zi când nu vrei să mai simți frigul și vifornițele iernii gete și ale vieții de aici. Vă mulțumesc, prieteni și frați!

Cam acestea erau relațiile dintre Burebista, devenit rege după moartea tatălui său. Și Deceneu, care fu ales mare Preot al lui Zamolxis atunci când bătrânul preot plecă și el, cu pași înceți dar hotărâți pe aceeași cale a liniștii veșnice.

— Vrednici ostași ai, frate Burebista, începu primul vorba, întrerupând tăcerea aducerilor aminte.

— Ce-aș fi făcut eu fără ei, frate Deceneu, dar mai ales fără tine.

— Fără dânșii ar fi fost mai greu. Sfetnici ca mine mai găseai, sunt sigur, ba poate și mai buni.

— Te înșeli, frate Deceneu. Oameni ca tine se nasc rar.

— O! Nu, frate Burebista. Țara aceasta a geților a fost binecuvântată de zeii cei nemuritori. Nu în zadar spun elenii că zeii au cernut pământul cel bun deasupra țărmurilor Istrului.

— Și viteji, frate Deceneu. Am făcut această oaste din oamenii cei mai puternici și mai credincioși. Ei s-au călit în focul bătăliilor și oastea noastră nu-i numai nebiruită, ci și de nebiruit.

— Și totuși, nimeni nu se poate plânge. N-am făurit-o ca să cotropim, ci numai ca dușmanii să ne cunoască puterea.

— Cei care ne-au cunoscut puterea o dată, s-au lecuit pentru totdeauna, în veci n-or să mai fure, n-or să mai ia sclavi. Lupii prădalnici de ieri s-au prefăcut astăzi în mielusei zburdalnici și ne caută prietenia.

— Aceasta, frate Burebista, pentru că săgeților noastre nu le scapă nici pasărea-n zbor, iar săbiilor noastre nu le rezistă nicio platoșă, niciun coif. Acum toți Zeii sunt cu noi.

— Tu singur ai spus, frate Deceneu: Să nu așteptați totul de la zei! Ajutați-vă și ei vă vor ajuta! Te-au ascultat și au muncit, iar zeii sunt buni pentru că nu facem rău nimănui. Nimeni nu se poate plânge, ai dreptate. Cu o astfel de oaste am fi putut cotropi toate pământurile vecinilor, dar noi n-am luat nimănui nici măcar o palmă din ce-a fost a lor.

— Zeii noștri mai sunt buni și pentru că sunt ai noștri. Născuți aici, pe piscurile cele mai înalte și mai apropiate de cerul Ursei Mari. Acolo sus, în munți, unde doar caprele hălăduiesc, stau și acum mărturie altarul cel mare, tăiat de ei în formă de Sfinx, cu mult înainte de Sfinxul cel mare pe care l-am văzut în Egipt și al cărui chip strămoșii cei vechi ai egiptenilor de astăzi,

l-au dus cu dânșii odată cu zeii, cu obiceiurile și cu dorul după locurile fericite. De aceea preoții îmi spuneau mie că după moarte sufletele lor merg să se odihnească în câmpiile de la Istru. Tot acolo sunt și altarele mai mici ale celor trei Babe. Aici se făceau în vechime sacrificiilor Zeilor. Doar la câteva ore de mers pe cărarea cea îngustă se ridică încă mai înalt Piscul închinat lui Cronos-Saturn, căruia strămoșii îi spuneau Omolos. De aceea grecii îi mai spuneau lui Zeus și Omoloios, născut din Omolos. Tot în munții noștri din miazănoapte, unde trăiesc acum carpii, se ridică muntele Zeiței-mame, Dacia, care iubește mai mult liniștea acestui munte. Înspre năvalnicul Alut stau de pază cei mai înalți munți ai Pharnax-ului, acolo unde a fost înlănțuit Titanul Prometeu, ca și fratele său Atlas, cel care ținea pe umerii lui voinici axa cerului, Cardines mundi, în jurul căreia se învârt toate stelele cerului.

— Nici strălucitorul Apollo nu ne ocolește prea mult, frate Deceneu.

— Vine să-și vadă sora, pe dulcea Bendis, mult lăudata Vandana, cea care protejează căprioarele, ca și pe mama lor, pe blânda Zeiță a Noptii, Latona, cea care-și are sălașul în delta cea cu șapte guri a Istrului. Ba vine chiar în fiecare seară, să se odihnească în Insula Albă.

— E de mirare pentru unii cum de neîmblânzitul Ares, cel ce stârnește mereu războaie printre Eleni, se ocupă la noi doar cu creșterea turmelor și lucrul ogoarelor. Numai aici, printre noi, se simte el acasă și acasă nu te poți purta cu harțag sau cu ură.

— Și elenii, și romanii ne-au luat Zeii, după cum mai înainte, pe vremea regelui nostru Tifon, ni-i luaseră și egiptenii, dar ei știu bine unde s-au născut și au crescut. De aceea, din Memfis și Teba, din Atena, Roma, sau din Asia, ei se întorc mereu pe Cogaionon, muntele nostru cel sfânt, iar geții sunt nemuritori pentru că se trag din Zeii cei fără de moarte.

— Toate le-ai rânduie cu înțelepciune, frate Deceneu, dar nu știi tu câți părinți mi-au mulțumit că au fost izbăviți de groaza morții în sulii.

Înainte vreme, la fiecare cinci ani, era trimis la marele Zeu un tânăr fecior, care nu avusese încă legătură cu vreo femeie. Acestui tânăr curat ei îi spuneau toate necazurile și dorințele lor, apoi, luându-l de mâini și de picioare îl aruncau în sulile care îl așteptau pregătite mai jos de altarul de sacrificiu și ținute bine de către prietenii cei mai apropiați. Dacă murea imediat, însemna că Zeul le va asculta și împlini dorințele, dacă nu, însemna că cel aruncat în sulii era un netrebnic și-i mințise că era curat. De aceea îl dojeneau și alungau, iar în locul lui sacrificau pe alt tânăr. Sacrificiile

existau și la eleni, și la romani, dar mai ales la celți. Ei erau aceia care atunci când li se părea că Zeii nu le sunt favorabili, încercau să-i îmbuneze sacrificând o fecioară, sau un copil, părându-li-se că sângele nevinovat era mai prețuit de Stăpânii Cerului și ai Pământului.

— Era, mărite rege, un obicei barbar și crud, dar mai ales fără nicio noimă, ba chiar umilitor într-un fel pentru Marele Preot, cel care trebuia să fie în legătură cu Zeul-Părinte. Am desființat acest obicei, luând toată sarcina asupra mea.

— O sarcină poate grea, dar care a făcut bucurie tuturor geților ne iubitori de sânge.

— Și mai ales de sânge nevinovat, frate Burebista. Viața ne e dată de zei și noi nu avem dreptul să-i curmăm firul. Și apoi, am învățat de la bătrânii preoți egipteni că aceasta-i o înjosire pentru Zei. De ce să-i cinstim cu sânge?

— Când o putem face cu vin! zâmbi regele.

— Și ce vin, mărite rege! se auzi un glas și cei doi îl văzură intrând vesel pe înțeleptul Acornion, care auzise ultimele cuvinte.

Acornion era din orașul lui Dionysos, port pe coasta de Apus a Pontului Euxin. Tatăl lui era grec, dar mama o frumoasă getă de pe malul Istrului. El fusese trimis la Argedava când încă mai trăia tatăl lui Burebista. Conducătorii cetății de la mare îl trimiseseră ca diplomat pentru afaceri comerciale, el cunoscând bine și limba și, mai ales, sufletul geților. Inteligent și bun orator, fiind doar cu câțiva ani mai în vârstă decât fiul regelui, se împrietenii repede cu tânărul Burebista și de atunci își împărțea viața între obligațiile familiare și cele ale Curții. Când Burebista luă în mână frânele conducerii, Acornion fu ales sfetnic de taină, împreună cu Deceneu luând parte activă la orice acțiune a celor doi regi. Prietenia strânsă dintre cei trei n-a fost umbrită niciodată de vreun nor, fiecare dintre ei acționând cu tact, răbdare și încredere nemărginită în ceilalți.

— Limbile cele ascutite ale atenienilor, continuă înțeleptul Acornion, spun că Zeii Olimpului nu mai vor să bea nectar.

— O! Sărmanii zei! Și ce vor bea Ei de-acuma?! se îngrijoră în glumă regele.

— Cică s-ar fi dus cu toții la Zeus să-l roage ca să se planteze viță de vie de la Istru prin toate văile Olimpului.

— Nu m-aș mira nici dac-ar fi adevărat, spuse Deceneu. Zeii elenilor de azi cu mai știu ce-nseamnă înfrângerea, desfătarea, ba chiar desfrânarea a

cuprins întreaga cetate a Zeilor. Nu-i condamn. Fiecare, Zeu sau Om, merge pe cărarea Destinului său, dar noi suntem mai învățați cu viața cumpătată ce ne-a insuflat-o Marele Părinte Zamolxis. Și fericirea ca și liniștea o poți căpăta și pe alte căi decât cele ale beției și destrăbălării. Poți totuși îngădui să meargă lângă lac, pe acest întortocheat drum al vieții și pe unul care gândește altfel.

— Pân' s-a coace și s-a face, să le dăm din ale noastre pline poloboace! scandă regele.

— Să le dăm, frate Burebista, îi țin hangul Marele Preot. Altfel își iau singuri și ne lipsesc în acest caz de plăcerea dăruirii.

— Eehei! încep să se lamenteze Acornion. Vinul get este tot mai rar, de când cu porunca neîndurată a scoaterii viilor.

— Să nu-mi plângi geții, prietene Acornion!

— Îi plângi de pomană, prietene Acornion. Eu știu tot. Preoții mei, știi bine, străbat țara-n lung și-n lat.

— Preoții geților, numiți schivnici, de la vechiul Skistai, adică rupți, separați de lume, semănau foarte bine cu Esenienii evreilor din Palestina. Ca și aceștia, asceții geților, schivnicii, trăiau la un loc, într-un fel de temple retrase ce se numeau schituri. Munceau împreună și toate bunurile erau în comun, fiecare dând comunității atât cât putea și primind tot ce avea nevoie. Se ocupau totuși, mai mult cu viața spirituală, având credință în nemurirea sufletului ca și-n viața viitoare, pe care ei și-o pregăteau de aici. În calea nemuririi sufletului, trupul cu poftele lui este o adevărată piedică și de aceea ei nu puneau mare preț pe el. Poftele, ale cărui sclav este, nu trebuie să fie ascultate, iar la război trebuie să fie sacrificat fără lacrimi și nici păreri de rău, ba din contra, cu bucurie că se apropie clipa fericită a trecerii la viața veșnică. Pentru a fi demn de nemurire trebuie să ne curățim de orice patimă și dintre acestea carnea, femeile și mai ales vinul murdăresc și ticăloșesc sufletul cel curat, care e din aceeași substanță ca a Marelui Părinte Zamolxis. Schivnicii propovăduiau viața de ascet pe care ei simțeau nevoia să o ducă, renunțând cu voluptate la plăcerile acestei lumi, dar socoteau pe frații lor, care nu erau încă pregătiți pentru ruperea de lume, ca pe niște copii și nu-i dojeneau. Ei mergeau și trăiau printre frații lor, îi sfătuiau, îi îndrumau, le alinau necazurile și suferințele de tot felul, știind tot ce se întâmplă și dând seamă Marelui Preot.

— Știi tot, continuă Deceneu, dar nu vreau să văd decât ce trebuie. Înțeleptul nu pierde nimic dacă uneori se îmbracă anume în hainele

prostului.

— Prietenul Acornion, zâmbi plin de bunătate și înțelegere Burebista, ar vrea să spună, dar nu îndrăznește că nici prostul nu câștigă nimic îmbrăcând haina înțeleptului.

— Adevăr grăiești, frate Burebista și tu, prietene Acornion, dar prostul se fudulește, mulțumindu-se cu atât și râzând mereu ca să-și ascundă golul din cap.

— Vorbeam de vin, mărite Deceneu, nu de prostia omenească.

— Știu, prietene Acornion, înțelepții mei schivnici, mergând prin țară, se fac a nu vedea totul. Oamenii mai beau vin și nu și-au tăiat viile toate. Beau, dar puțin și numai la ocazii.

— Îl beau cu mai multă plăcere, bându-l rar, spuse Burebista.

— Porunca noastră, continuă Deceneu, era întru totul îndreptățită. Ce fel de viață era asta? Să fii mereu beat! Treburile să le lași pe seama femeilor și a copiilor, iar când dușmanii intră în țară, să nu fii în stare nici să te aperi!

— Aveai dreptate, frate Deceneu și am întărit sfatul tău cu poruncă regală și pedeapsă cumplită.

— Geții, ca și dacii, frații lor cei frumoși și bogați de dincolo de munți, ascultă atunci când își dau seama că poruncile sunt spre binele lor. Și-au dat repede seama, dovedind iar înțelepciune. Au fost pedepsiți numai cei care, înnebuniți de beție, ucideau. Dintr-o pedeapsă dreaptă învață toți, dar una nedreaptă înrăiește și pe cei buni.

— Eu cred, mărite Deceneu, că cei mai mulți nu mai vor să bea din respect pentru înțeleptul lor Mare Preot.

— Dar și din dragoste pentru marele lor rege, prietene Acornion.

— Pomul, ca și omul se cunoaște după roade și cum roadele învățaturii tale sunt minunate, toți geții îți mulțumesc, împreună cu regele lor.

— Mărite rege! zâmbi Acornion. Îi mulțumesc mai ales femeile gete, căroră nu le plac bărbații descăpățânați și nici să-i culeagă de prin șanțuri.

În acel moment intră un străjer, care anunță cu voce limpede:

— Mărite rege! Solul regelui Pontului, Mithridates, așteaptă să intre!

— Tot se plângea Acornion că nu mai are ce face la Curtea mea, poftind să plece la Dionysopolis, lipsindu-mă astfel de prietenia sa.

— Bunătatea marelui rege Burebista este mai nemărginită decât apele Pontului Euxin, cel iubitor de străini, numindu-mă Filos.

— Ba eu știu că la Curtea mea tu ești protos filos, deci primul între prieteni.

— Aceasta, însă, tot din bunătate și nu pentru meritele mele, mărite rege al geților!

— Înțelepciunea o are prietenul meu Acornion de la Socrate, dar modestia de unde a moștenit-o oare?!

— Socrate, prin gura lui Platon, îi socotește pe geți mai înțelepți decât elenii, iar mama mea a fost getă. De aceea nu pot ști de la cine am moștenit modestia.

— Tucidide, ca și Menandru, intră și Deceneu în discuție, erau numai pe jumătate eleni, dar ei se lăudau și se mândreau mai mult cu jumătatea cea geto-tracă.

— Și aveau toate motivele să se mândrească, întâri Acornion.

— Toate-s bune, prieteni, dar ce facem cu regele Mithridates?

Mithridates al VI-lea Eupator, rege al Pontului, bogata țară cu nisipuri de aur din partea de răsărit a Mării Negre, nu era grec. Tatăl lui se lăuda că se trage din regii Troiei, voind să-i redea măreția străveche. Eupator și-a dat seama de binefacerile culturii grecești și de aceea Curtea sa a fost locul de întâlnire a tuturor literaților, filosofilor și oratorilor întregii Elade, care nu se puteau împăca ușor cu insolența Romei. Artiștii își disputau locul în inima și la Curtea regelui cu savanții, Mithridates urmărind în știință mai ales rezultatele practice, iar studiul Naturii fiind considerat ca prefăța Medicinii. Medicina însemna pentru rege în primul rând Toxicologie, iar aceste studii nu erau socotite o simplă distracție. Natura-Mamă era o vastă farmacie și el, ca și tatăl său, îi pretindea leacuri eficiente, ca o pavăză fără fisuri perfide contra uneltirilor viclene, precum și arme contra dușmanilor, ca un instrument necruțător al unor răzbunări juste.

Tatăl său, ca să-l apere de atacurile perfide ale dușmanilor, îi dăduse din copilărie cantități crescânde de otravă, pentru a-și învăța organismul cu ele. Aceasta însemna în primul rând că tatăl său era înțelept, și învățat, iar în gazepeylacii la Sinoria se păstrau pe lângă sipelele doldora de bijuterii și monede din aurul cel mai pur, și mari provizii de otravă din cele mai felurite. Mithridates însuși, purta mereu la el o doză de otravă închisă în mânerul săbiei sale, suficientă să ucidă și un cal. În arhivele uneia din castelele sale, după moartea sa violentă, s-au găsit nenumărate notițe și rețete pe care Cneius Pompeius, învingătorul lui din cel de-al treilea război a pus să fie traduse și sistematizate. Libertul său Leneus, un învățat grec, a adus la cunoștința stăpânului său observațiile extrem de prețioase din notițele pe care le tradusese. Prin oamenii săi, regele avea legături cu cei

mai celebri medici ai timpului său. Astfel medicul Zochalias din Babilon îi dedică, în semn de deosebită prețuire, un tratat în care sunt arătate puterile Hematitei. Hematita brună, Limonita, dar mai ales cea roșie, Dligista, cu sclipirile ei de ochi magici îi făcea să-i acorde puteri de panaceu, leac universal, eficace în toate bolile, dar mai ales în cele de ficat, sau în rănilor produse de arme. Ba mai mult, un cristal de Hematită purtat asupra avocaților asigura câștigul proceselor, iar petiționarilor câștig jalbelor. Un alt medic vestit din acea vreme erau Asclepiade din Bithynia, care se crede un descendent al lui Asclepios și deci și al lui Apollo, era stabilit acum la Roma. Acesta combătea vehement doctrina lui Hipocrate din Cos, glorificând puterea curativă a licorii lui Dionysos. Acest șarlatan și bețivan a refuzat toate ofertele lui Mithridates de a veni în regatul său din Pont, dar, totuși, în semn de deosebită stimă pentru faima regelui, îi trimite un tratat al noului său sistem, în care beția era ridicată la rangul de unic tratament medical. La Curtea lui Mithridates erau așa de mulți medici încât unul purta titlul de arhiatru, medic-șef. Așa a fost Papias din Amisol, medic-șef care era utilizat de rege și în misiuni mai delicate. Acesta a fost ales să meargă și la regele geților, spre care Mithridates se simțea atras în mod inexplicabil. Un alt medic vestit și-a câștigat încrederea regelui prin repeziciunea cu care i-a vindecat o rană de la picior. În ultimii ani, recurgea și la sciții agarieni care tratau rănilor cu venin de șarpe. Mithridates însuși ajunsese un medic vestit, descoperind unele leacuri ca: Scordilis, Mithriada și Eupatoria, niște plante ale căror semințe, macerate în vin roșu vindecau dizenteria. Regele descoperise și un antidot al tuturor otrăvurilor: două nuci uscate, două smochine și douăzeci de foi de Ruta virnănt, o plantă aromată, căroră li se adăuga, mestecându-se încet, o ulcică cu lapte și o lingură de sare. La acestea mai punea o lingură de sânge uscat de rață sălbatică, care trăind în bălți și hrănindu-se cu plante otrăvite, se vaccinau treptat. După ce lua acest antidot pe nemâncare, regele bea otrava cu care se învățase de mic. Se spune că atunci când a vrut să se otrăvească cu adevărat, după ultimul război cu romanii, pe care l-a pierdut, nu din cauza vârstei și nici a lipsei de vitejie, ci a trădării fiului său iubit, Pharnace, nu a reușit s-o facă din cauza rezistenței organismului. A trebuit să roage pe un sclav, pe care l-a liberat și l-a umplut de aur, să-l înjunghie.

Mithridates era socotit un eliberator al ținuturilor ocupate de romani și a reușit să închege o vastă uniune politică, în care a intrat întreaga Asie Mică, Elada, precum și tot țărmul de Nord și de Vest al Pontului Euxin, adică

regatul Bosporan, Crimeea și toate cetățile grecești. El elibera pe sclavi, scutea de impozite pe cetățeni și reducea la jumătate toate datoriile, plătind totul din bogata sa visterie. Ne putem închipui ce faimă putea căpăta Mithridates, mai ales acum când Roma era tulburată de mișcările pricinuite de locuitorii Italiei, care voiau să devină și ei stăpâni pe avuturi, deci cetățeni ai Imperiului, dar mai ales de răscoala lui Spartacus.

Literat și iubitor de artă, savant și medic, Mithridates iubea frumosul. Chiar și medaliile și monedele ce le fabrica în cantități uriașe pentru a plăti și răsplăți erau perfecte, arta lor adăugându-se la valoarea metalului pur, țara lui fiind una dintre cele patru țări producătoare de aurul lumii de atunci: Egiptul, Tracia și țara geților. Cam aceasta era situația, acum, după cel de-al doilea război al lui Mithridates contra invaziei nestăvilite a Romei.

— Regele Pontului, începutu Deceneu, este legat prin sânge și mai ales prin alianțe cu cetățile grecești de pe întreg țărmul Mării celei Ospitaliere.

— Cu noi însă, hotărî regele, este legat prin lupta contra aceluiași puternic dușman.

— Ooo! oftă Acornion, romanii sunt nesățioși.

— Acum, zâmbi Burebista, geții noștri au devenit o pradă greu de înghițit chiar și pentru prea cinstiții romani.

— Ba, acum, ei se plâng că noi îi prigonim și acasă la ei.

— Sărmanii romani! Să le plângi de milă, nu alta! Nu. Noi nu-i lovim la ei acasă pentru a prăda, ci doar ca să ne cunoască puterea și să știe la ce se pot aștepta din partea noastră. Suntem cinstiți, dar le vorbim pe limba lor: orice lup se gândește de două ori până ce se încumetă să atace un leu.

— Ai dreptate, frate Burebista, întări marele Preot. Noi nu ne ascundem puterea, voind să atacăm pe la spate. Nici un singur dușman nu s-ar putea plânga că are o rană făcută de o armă getă decât în față.

— Numai dacă nu cumva a fost atacat el mișelește, fiind nevoit să se apere, lămuri Acornion. Îngâmfarea romanilor a crescut de când se cred aleși de Destin să conducă lumea.

— Aleși de Destin?! În acest mod, orice criminal își poate justifica violența și dovedi nevinovăția. Nu?

— Prin gura lui Pontifex Maximus, spuse Deceneu, ca răspunzând regelui, nu vorbesc Zeii, ci grăsunii patricieni care nu-și mai cunosc numărul sclavilor și nici al denarilor. Marele „Făcător de Poduri” este senator pe viață și nu poate ține cu plebea și cu atât mai puțin cu sclavii.

— Oricum, frate Deceneu, noi nu ne putem lăsa uciși și nici luați în sclavie numai pentru că romanilor le place să creadă că împlinesc voința Zeilor. Oare milioanele de sclavi din imperiu sunt pe placul Zeilor Romei?! Oare prăzile bogate din cetățile cotropite folosesc Zeilor?! Tot Zeilor?! Ori Zeii Romei sunt cruzi și josnici ori patricienii perfizi și lacomi.

— Aceștia sunt Zeii din palate, Zeii care poruncesc în Senat și nu pot fi adevărații Zei ai poporului roman... Și acum, prieteni, să între solul regelui Mithridates.

În sala tronului intră un sol care nu mai era tânăr, purtând cu demnitate haina albă a solilor care era la fel cu a medicilor.

— Mărite rege Burebista! Regele Pontului îți urează multă sănătate și viață lungă!

— Fii binevenit, solule! Te așteptam cu nerăbdare să-mi aduci vești de la prietenul și fratele meu Mithridates Eupator, viteazul cel veșnic între două războaie cu „bunii lui vecini”!

— Regele meu a poftit să-și îmbrățișeze prietenii sinceri de pe malul Istrului cel sfânt. Are însă multe treburi care nu sufăr așteptare.

— Când am fost la voi, înainte de războiul cel de-al doilea, Mithridates, înțeleptul meu prieten, mi-a vorbit în limba țării mele de-l puteai crede născut în vreo davă getă.

— Eram și eu de față, mărite rege. Mult s-a mai bucurat regele meu când regele Burebista i-a răspuns în cea mai curată elină, așa cum numai în Atena o mai poți auzi.

— Ne-am sfătuit apoi în latină, ca și în celtă, pe care el o știe de la galații ce-i sunt vecini și aliați. Cu Marele Preot Deceneu a gângurit în egipteană, ca și în arameică, ce se vorbește acum în Palestina, limbi pe care eu le înțeleg bine, dar nu le pot vorbi ca dânșii.

— Cunoaște douăzeci și una de limbi și romanii spună Qout linguas sales, tot homines vales!

— Acum valorează cât douăzeci și doi de oameni. A învățat și chineza.

— După câte știe, fratele Mithridates valorează cât o legiune.

— Pare o boală, interveni Acornion, dar nu-i decât o calitate.

— Medicul Papias, fiul lui Monofilos, care este și Arhiatru poate vindeca orice boală, zâmbi Deceneu solului.

— Nu m-ai uitat, mărite Deceneu?

— Noi nu uităm niciodată prietenii, înțeleptule Papias. V-am lăsat acolo trei schivnici-medici de-ai noștri, ca să învețe și să cunoască leacurile

voastre minunate. Au venit înapoi și pot să vă mulțumesc pentru ce i-ați învățat.

— Mă tem că noi suntem cei care trebuie să vă mulțumească.

— Noi?!

— Da. Mai întâi, noi am învățat de la ei mult mai mult decât au avut ei de învățat de la noi. Și apoi, tinerii medici pe care vi i-am trimis ne-au uluit când au venit înapoi. Au făcut un fel de revoluție în medicina noastră... Nu poți vindeca trupul niciodată, învățaseră ei de la marii voștri meșteri vindecători, fără să îngrijești în același timp și sufletul. Iar sufletul se vindecă cu descântece, care sunt vorbe frumoase. Aceste vorbe frumoase fac să se nască înțelepciunea în sufletele oamenilor și aduc pacea în inimile lor. În acest fel vindecarea este sigură și pentru totdeauna.

— Ce-au învățat tinerii voștri o știe orice preot-vindecător, ba chiar și bătrânii înțelepți din orice țară.

— Știința voastră, a medicilor, este bună și pentru bolnavi, dar și pentru cei sănătoși, care iubesc înțelepciunea. Poți să-mi spui, înțeleptule Papias, de ce învață atâtea limbi regele tău?

— Mărite rege! Mithridates nu este numai un mare iubitor de frumos, dar și un prieten al oamenilor. Având nevoie să-și apere țara, a trebuit să aducă mercenari din toate colțurile lumii. Luptătorii însă, sunt oameni, nu mașini de ucis. De aceea, când conducătorul le cunoaște limba, lor li se pare că luptă pentru țara lor.

— Am auzit că nu vrea să mai vorbească latina. E adevărat oare?

— O vorbește, mărite rege, dar cu prea puțină plăcere, deși seamănă așa de mult cu limba geților cei înțelepți. Urăști tot ce este a stăpânului rău.

— Noi ajutam pe toți acei care luptă pentru libertate.

— Am simțit acest ajutor și noi. Ne-a bucurat mâna sinceră a unor prieteni.

— Nu știu dacă a fost îndestulător.

— A fost o adevărată mană cerească.

— Am auzit că romanii fac acum recrutări în Tracia.

— Fac peste tot, mărite rege. Acum în legiunile Romei luptă mai mult străinii. Cei care sunt născuți în Peninsula, ori poruncesc, ori se îngrașă mereu, ocupându-se de afaceri.

— Voi trimite regelui Mithridates tot ce pofteste, ca unui frate iubit. Și arme, și bani.

— O! Nu. Mulțumim pentru tot. Avem arme destule, iar bani... Numai la voi în țară mai este atâta aur. Suntem bogați. Poate prea bogați... Ne-au bucurat voluntarii traci, cărora li s-a permis să lupte în oastea noastră. Geții au fost singurii traci care au îndrăznit să se opună cu armele puhoiului lui Darius. Tot călăreții geto-traci, care pot trage cu arcul din fugă și înapoi, au fost mai viteji și în oastea lui Alexandru.

— Înțeleptule Papias! Spune regelui tău viteaz că va primi în curând un ajutor și mai prețios. Nu-ți pot spune acum mai mult. Romanii au urechile mult prea lungi.

— Și de aceasta nu poate fi acuzat în niciun caz Strălucitorul Apollo, așa cum a fost în cazul regelui frigian Midas, zâmbi Deceneu.

— Mulțumim pentru toate, mărite rege al geților prieteni! Rămâneți cu bine!

— Du regelui tău dragostea unui frate! Mergi în pace și zeii să fie cu voi!

Medicul Papias ieși. Burebista îl urmări cu oarecare îngrijorare și nu se putu stăpâni să nu spună:

— Comorile Pontului au miros prea puternic, dacă le-au simțit lupii tocmai de la Roma.

— Regele Mithridates va avea nevoie de ajutorul tuturor zeilor și tot nu știu sigur dacă va scăpa de acești lupi prădalnici.

O liniște grea se lăsase după plecarea solului Papias, fiecare gândindu-se la necazurile ce-l așteptau pe acest curajos rege, a cărui vină era că avea o țară prea bogată. Nenorocirile acestea puteau să se abată într-o zi și asupra lor. Vocea limpede a crainicului răsună aproape veselă, împrăștiind apăsătoarea tristețe.

— A venit un fel de solie de peste Istru!

— Să intre! porunci regele.

Și atunci, în marea sală intrară pe rând, Comosicos, sigur pe sine, Dionisie, cu timiditate, Dinis parcă rușinat de uriașa lui statură care atrăgea îndată toate privirile, câțiva traci și romani.

— Zeii să-ți dea sănătate și viață lungă, mărite rege, pentru fericirea popoarelor gete! glăsui cu dragoste și respect Comosicos.

— Fiți bineveniți, fiii mei! îi salută regele. De pe care meleaguri străine vă întoarceți?

— Marele Preot m-a trimis dincolo de Istru.

— Și de ce-mi dai tu mie socoteală de misiunile pe care ți le încredințează fratele tău Deceneu?

— Mi s-a făcut o propunere de înrolare în legiunile Romei și am socotit că aceasta trebuie s-o afle mai întâi regele meu.

Burebista avu o tresărire și privi îngrijorat înspre Deceneu, care însă, îi zâmbi încurajator.

— Bine ai făcut, frate Comosicos! Și nu-i rău deloc, mărite rege, să ai un frate în armata dușmană. Nici nu știi când te poate ajuta... Și ai venit să ne ceri învoire sau poate ca sol al romanilor?

— Nici una, nici alta. Ne-am cam opus înrolării.

— Opus?! Ce înseamnă asta? se miră regele. Nu era o înrolare voluntară?

— N-a fost prea voluntară și, dacă nu era tracul Dinis, acela de colo, mare cât o piramidă și înțelept cât o Academie, puteam fi ucis.

— Nu se poate! tresări regele.

— Nu puteai fi ucis, interveni calm Deceneu. Tu ești preot și nu poți muri decât cu încuviințarea Zeilor.

— Vezi, băiete! Fratele tău are dreptate. Nu puteai fi ucis.

— Eu n-am înțeles prea bine ce-au voit Zeii atunci, dar acolo a avut loc o adevărată bătălie.

— De ce te îndoiești, frățioare, de puterea și înțelepciunea Zeilor? Aceasta a fost voința lor: să vă bateți și să învingeți.

— Poate, frate scump al inimii mele! Numai Zeii puteau clădi un asemenea trac și să mi-l scoată în cale la momentul potrivit. Tot ei au voit să aduc și ceata asta de tineri traci. Ei vor să lupte în armata marelui rege.

— De ce vor să lupte în oastea mea? Nu le place uniforma și însemnele neînvinsei Rome?

— Sunt geți și nu pot lupta decât în oastea geților.

— Ei! Dacă-s geți, nu mai am ce spune. Dar să nu mă acuze nimeni că am făcut și eu recrutări silite dincolo de Istru. Ei, mai ales.

— O! Nu, mărite rege. Pun mâna-n foc pentru prietenii mei.

Foarte bucuros, Burebista îmbrățișă cu privirea pe toți tinerii, dar când ajunse la centurion, întrebă mirat:

— Dar ce s-a întâmplat acolo? Dacă n-au putut face romanii recrutări printre traci, ați reușit voi printre legionari? Văd și câțiva romani adevărați printre tracii mei.

— Un centurion și patru legionari. Le-am făcut un bine și acum centurionul se socotește sclav.

— Tot ai deprins ceva la Atena. Marele Preot te-a trimis să înveți filosofia, geometria și oratoria, nu cum să devii proprietar de sclavi. După

aceasta aş putea crede că tatăl tău a fost roman şi Deceneu m-a minţit, nefiindu-ţi frate.

Comosicos întrevăzu umbra de dragoste şi de încredere dincolo de severitatea vorbelor şi răspunse tot voios regelui.

— O, mărite rege! Ce să fac eu cu un sclav?

— E drept. N-ai ce face numai cu unul singur, atunci când romanii au zeci şi chiar sute de sclavi.

— O, nu! Noi nu putem avea sclavi. Zeii ne-au făcut egali şi liberi, iar noi socotim pe toţi oamenii fraţi. Poţi pune oare lanţuri unui frate?

— Eşti get curat şi ai vorbit ca un Om. Marele preot nu poate minţi. Cinste tatălui tău? Şi de ce nu pleacă atunci la Roma, sau unde li-e voia?

În acest moment, centurionul făcu trei paşi înainte şi vorbi pe un ton plin de respect, ba chiar cu umilinţă.

— Mărite rege al geţilor! Eu am fost trimis în Tracia pentru recrutări.

— Silite? insistă regele.

— Ordinul, e drept, este ca ele să fie numai benevole, dar cum pentru fiecare recrut ni se plăteşte 100 de denari şi nimeni nu mai întreabă acolo cum i-ai încorporat...

— Se mai abuzează, vrei să spui, centurionule. Nu?

— Da, mărite rege. Obiceiurile rele se prind uşor. Aceşti tineri traci însă, ni s-au opus, ba chiar pot să spun ne-au bătut. Foarte furios, i-am urmărit şi în apele involburate ale Istrului, voind să-i ucid numaidecât.

— Istrul este o apă getă, centurionule, ba elenii îl socotesc Părintele tuturor Zeilor. Nu putea să nu-i ajute pe geţi.

— Mi-am dat seama. Zeii voştri m-au pedepsit pentru trufia mea de taur înfuriat şi prost... Era să ne înecăm, dar aceşti tineri ne-au salvat de la o moarte sigură şi nedemnă.

— Era datoria lor să întindă mâna unor oameni care se îneacă. De ce te miri?

— Dar eram duşmani şi noi voiam să-i ucidem. Ba mai mult, ei ştiau bine aceasta. Nu putem înţelege de ce ne-au salvat.

— Fiecare om face numai ce-i porunceşte inima şi conştiinţa, ele fiind adevăraţii noştri stăpâni.

— În acest caz, noi suntem sclavii de drept ai salvatorilor noştri.

— Dreptul, ca şi dreptatea, interveni Deceneu, este ca o sabie tăioasă, dar fără mâner. Fiecare o ţine de un capăt, crede că-i a lui, dar amândoi se pot răni.

— Îmi pare rău, centurionule, dar nu-ți pot împlini voia. Ai auzit și tu: Zeii i-au făcut pe oameni liberi și fericiți. Ei singuri s-au împărțit în caste.

— Și dacă criteriul de împărțire ar fi fost înțelepciunea, nu forța brutală, vorbi sentențios Marele Preot, ați fi avut măcar o scuză, pe când așa...

— Noi nu avem sclavi, romanule. Noi socotim frați pe toți oamenii, care s-au născut din același pământ și se încălzesc la același soare. Sunteți liberi să plecați unde vi-e voia.

— Viața noastră aparține salvatorilor noștri, mai încercă încăpățânat romanul.

— Nu, centurionule. Nimeni nu poate fi stăpân pe viața altuia, chiar dacă-i mai bogat și mai puternic. Viața vă aparține numai vouă.

— Cerem îngăduință măritului și dreptului rege al geților să fim măcar prietenii salvatorilor noștri.

— Nu sunteți oare mai mult decât prieteni, dacă ei vă socotesc frații lor?

— Dorim să împărțim cu ei bucuria și necazul.

— Împărțiți cu ei ce vreți, dar nu uitați: ei sunt ostașii mei.

— Ostașii Tăi vom fi și noi, dacă ne socotiți demni de încrederea voastră.

— Dacă socotim pe oameni frați, înseamnă că le-am acordat de la început și încrederea noastră. În oastea geților însă, intră cine vrea, dar rămâne numai cine merită.

— Mulțumim, mărite rege! Noi suntem samniți. Și acum mai râd bătrânii noștri când își amintesc de furcile noastre caudine, pe sub care i-am obligat pe romani să treacă, rușinați și umiliți, mestecându-și în măsele mânia. Or fi ei buni luptători, dar știu să-și plece grumazul, cerând și iertare, atunci când nu pot fugi. Când ni s-a acordat și nouă, în sfârșit, dreptul de cetățeni ai Republicii și de a lupta în legiunile Romei, ne-am trezit deodată dornici de a civiliza lumea. Acum însă ne-am saturat de jefuit și de civilizat. Vrem să redevenim oameni. Să nu ne mai fie rușine. Nu înțeleg prea bine de ce ne simțim aici ca acasă? Să fie oare din cauza limbii pe care o vorbiți voi și care este atât de asemănătoare cu aceea pe care o vorbesc și oamenii de pe la noi? Sau din cauza căldurii și bunătații ce răzbate din fiecare vorbă?

— Ți voi răspunde eu, frate samnit, luă cuvântul Marele Preot... Voi, ca oscii și etruscii, sau ca iberii și ligurii sunteți triburi pelasgo-trace plecate de pe meleagurile noastre, pe vremea primului nostru rege Tifon, cel prigonit de fratele său Osiris din Egipt. Mult s-au mai înspăimântat toți Zeii cei mai mici ai Egiptului, de Sus și de Jos, de mânia lui Tifon, luându-și înfățișare de animale, pe care urmașii le-au socotit sfinte, dar regele nostru nu era

răzbunător și deși învingător în primul război, i-a iertat. După cel de-al doilea război însă, a trebuit să fugă și a ajuns împreună cu cei care l-au urmat în Italia ca și în Iberia. Nu vă mirați deci că înțelegeți limba noastră și că vă simțiți ca acasă printre frații voștri geți.

— Dacă veți rămâne printre noi, spuse regele, vă veți răspunde singuri la întrebările ce vă frământă... Dar tu, prietene Acornion, de ce ai rămas, privind țință, la tinerii mei traci?

— Pentru că văd un trac, care seamănă grozav cu fiul meu Dionisie. Dar pe acesta îl știu acasă!

— Oare Zeii cei milostivi, sau dorința de frumos ți-au îndrumat pașii și prin Tracia?

— Să mai am oare și alți fii?! S-ar putea, dar nimeni nu poate fi așa de frumos ca Dionisie!

— Așa crede și cioara despre puiul ei, râse regele. Și tot așa gândește și Marele Preot despre fratele său mai mic... Nici tu, Dionisie, n-ai poftit să îmbraci mândra haină a legionarilor?

— Haina lor ar îmbrăca-o poate mulți, dacă n-ar fi așa de haină purtarea lor, spuse încet Comosicos.

— Ce să fac eu, mărite rege, la Roma când părinții și prietenii sunt aici? Și apoi eu sunt și mă simt get.

— Atunci fii binevenit și tu printre frații tăi geți, tu, fiu al înțeleptului meu prieten!

Crainicul anunță: A sosit o solie de la Critasiros, regele boiilor!

Opriți multă vreme la Istru de faima lui Alexandru și de puterea armatei macedonene, galii îndrăznesc s-o facă după moartea împăratului, care se stinse în camera cea mai răcoroasă a palatului din Grădinile Semiramidei. Urmează sacrilegiul de la Delphi, când Brenos s-a oprit în fața statuii lui Apollo, râzând de neputința Zeului și a spus: „Zeii sunt prea bogați și de aceea trebuie să fie generoși cu bieții oameni. Și acum, când le-am cerut voie, jefuiți! Jefuiți zeii cei neputincioși!”. În momentul când Elada a înțeles că zeii îi veniseră în ajutor, ostașii tuturor cetăților i-au atacat pe coastele abrupte ale muntelui, unde cavaleria vestită a Galiei nu putea ajuta pe Brenos. Ostașii lui, prea îngreuiți de pradă, nu se puteau apăra de loviturile oamenilor, iar o furtună îngrozitoare, ivită din seninul după-amiezii îi înspăimântă de moarte. Brenos, ca un bun conducător, își pune oamenii la adăpost și le poruncește să se retragă în ordine cu prăzile ce le

mai rămăseseră, apoi obsedat de gândul că totul era numai răzbunarea zeului Apollo, își înfige pumnalul în inimă și se aruncă într-o prăpastie, strigând: „Nu oamenii, ci numai zeii m-au putut învinge”.

Galii porniseră în căutarea unei noi patrii și de aceea, unii trec Bosforul și întemeiază în Asia Mică „Regatul celor patru puteri” a galaților; alții, scordiscii, vor rămâne în valea Tisei, ca și boiții, tauriscii vor înființa Noreea, iar războinicii lui Comontorios vor întemeia regatul Tylis, în valea Hebrului. Toți se împăcaseră bine cu triburile trace, ajutându-se reciproc, dar când rege al boiilor a ajuns Critasiros, el s-a gândit că n-ar fi rău să întemeieze pe aceste locuri bogate un imperiu. Acest imperiu ar fi cuprins toate triburile celte care locuiau între Carpați, Tisa și Istru, precum și geto-tracii trăitori aici, iar ca împărat se hotărâse, bineînțeles, să fie chiar el.

— Să intre solul vecinilor noștri, boiții! porunci regele.

Solul intră. Era un bărbat înalt și frumos, cu ochii albaștri și părul blond, ca și mustățile lungi, lăsate în jos. Își lăsă spada grea, ca și scutul lung, strălucitor și frumos împodobit, rezemate de ușă, făcu apoi cei câțiva pași până la distanța convenită și se adresă pe un ton în care răzbătea ironia, ori chiar obrăznicia celui care se știe și puternic, și apărat de imunitatea solilor.

— Fii slăvit, Burebista!

Regele simți obrăznicia, îl privi lung și apoi spuse mai aspru decât îi era firea.

— Fii binevenit, solule! Nu știu dacă nu era mai bine să-ți lași semeția afară, odată cu praful de pe haine.

Solul, inteligent și bun orator, își dădu repede seama că trecuse puțin peste limitele permise solilor, se domoli și vorbi altfel.

— Solul este doar vocea celui care-l trimite, mărite rege Burebista. Ecoul nu poate fi învinovățit.

— Poți fi și cuviincios, „ecoule”, văd bine. Atunci fii bun și cântă frumos. Ca o pasăre. Geții au urechi delicate! Te ascult.

— Am fost trimis să vă spun: Regele Critasiros este foarte supărat pe voi.

— Supărat pe noi?! se miră Burebista. O! Zei nemuritori și cruzi! Marele rege Critasiros este supărat pe geți. Și care este motivul regeștei lui supărări?

— Mai întâi pentru că meșterii noștri, care fac cele mai bune săbii, au fost alungați acum din minele voastre, deși noi v-am învățat să scoateți fierul și să-l lucrați.

— E bine să știe și regele tău și voi toți: meșterii geți făceau cele mai bune săbii cu mult înainte de venirea voastră aici, ba chiar cu mult mai înainte ca strămoșii voștri să fi coborât de pe meleagurile voastre mohorâte și blestemate de Zei. Noi scoatem aur, aramă și fier încă din vremea când Zeii trăiau printre noi. Hefaistos i-a învățat pe Ciclopii lui, iar noi suntem strănepoții lor. Și apoi, după cum ai spus și tu, minele sunt ale noastre. Nu?

— Mda! recunosc cu greutate solul. Sunt ale voastre, dar noi avem nevoie de ele.

— Se întâmplă uneori ca doi oameni să aibă nevoie de același lucru. Stăpânii însă suntem noi și vă dăm numai dacă și cât vrem... Și ce mai dorește regele tău?

— Regele Critasiros poruncește să se termine o dată pentru totdeauna cearta noastră veche pentru Theiss.

— Theiss?! se miră regele, deși știa foarte bine despre ce era vorba.

— Așa spunem noi apei pe care elenii o numesc Patisos.

— Voi, ca și grecii, puteți să-i spuneți cum vreți, dar socotiți că dacă ați schimbat numele Tisei gete, i-ați schimbat și stăpânii? Valea Tisei și a nenumăratelor râuri ce se varsă în ea a fost locuită dintotdeauna de neamuri gete. Numai de neamuri gete, care nu s-au mișcat niciodată din davele lor bogate. Ați înțeles?

— Știm aceasta, dar de pe vremea regelui nostru Brenos, aici locuim și noi.

— Oare jefuirea sălbatică a sanctuarului din Delphi, unul dintre locurile sacre ale omenirii, să fi dat vreun drept lui Brenos, sau vouă, asupra pământurilor noastre?! Oare n-ați înțeles nimic din pedeapsa meritată pe care v-au dat-o Zeii și în loc să vă fie rușine să mai trăiți printre oameni mai aveți și pretenții? Noi v-am primit ca prieteni și musafiri, nu ca stăpâni.

— Vrem să fim stăpâni. Este o vale bogată și acum o vrem noi.

— Și dacă o vreți, trebuie numaidecât s-o și aveți?

— Da, și regele Critasiros vă poruncește să vă retrageți cât mai grabnic de la Theiss. O zi de mers. Atât vă poruncește!

Burebista fierbea de mânie, dar găsi totuși putere să întrebe cu nevinovăție.

— Poruncește?! Și poruncește o zi călare, sau pe jos?

— Atât cât poate merge un luptător într-o zi pe jos.

— O! interveni Marele Preot. Aceasta înseamnă toată Valea Tisei, până la minele din munții cei bogați în aur și fier de la Soare-Apune.

— Critasiros este plin de omenie, frate Deceneu. Dacă ne porunceai să ne retragem „o zi călare”, ne ocupa jumătate din țară.

— N-avem nevoie de mai mult.

— Și oamenii care locuiesc aceste pământuri de pe vremea când Zeii mai trăiau printre noi, frații noștri daci de aici, ce să facă?

— Îi puteți lua cu voi, dar cei rămași vor fi sclavi.

— Dacii să fie deci sclavii voștri! Aceasta-i așteaptă pe frații noștri! vorbi regele cu tristețe, apoi reluă cu mânie: Să fiu blestemat de oameni și uitat de zei dacă un singur frate de-al meu va rămâne sclav și eu nu voi lupta din toate puterile ca să-l scap.

— Să nu ne primească nici focul, nici pământul, dacă vom rămâne surzi la durerea fraților noștri! hotărî, ca Zeus însuși, Deceneu.

— Și dacă nu vom asculta porunca marelui Critasiros, rege al boiilor? Ce ni se va întâmpla, solule?

— O! Va fi vai de voi!

— Iar vae victis?! se miră Deceneu. Multe ați mai învățat voi de la cei doi regi cu același nume!

— Ce ni se va întâmpla, solule? insistă Burebista.

— Dacă nu veți asculta porunca regelui Critasiros, ostașii cei fără de număr ai boiilor vor cotropi ca marea înspumată țara voastră întreagă, măturând turmele de vite de prin văi, adunând tinerele fete de prin dave și ocupând pentru totdeauna toate minele voastre. Aceasta mi-a fost solia, mărite rege Burebista.

O tăcere grea domni pentru câteva momente în marea sală a tronului. Amenințarea transmisă de sol însemna un nou război. Acești oameni ai pământului get priveau moartea ca pe o ușurare, iar războiul ca pe o modalitate simplă de a scăpa de această viață în care bucuriile sunt rare, iar necazurile așa de numeroase. Pentru ei, lumea cea adevărată și veșnică era cealaltă, și acolo îi aștepta fericirea. Trupul este o piedică pentru ca sufletul să se poată bucura de nemurire. Dar în acești oameni curajoși și înțelepți era înrădăcinată și credința dragostei pentru aproape. Aproapele tău era și prietenul, sau fratele de lângă tine, dar și necunoscutul pe care încă nu l-ai întâlnit. Un război însemna suferință pentru toți și geții îl evitau pe cât puteau. Solia regelui celt era limpede și războiul era deci inevitabil. Vitejia geților era una dintre virtuțile lor și cu toții aduceau în gând un prinos lui Ares, care se confunda cu acel „Cavaler trac”, neînvinsul, un fel de

Hercules Invictus. De aceea, ca un ecou al tuturor gândurilor, regele Burebista răspunse demn și hotărât acestei declarații de război.

— Solule! Fii bun și ostenește-te până la marele tău rege și roagă-l să plece în cea mai mare grabă de pe pământurile noastre! Să plece și să nu se uite înapoi, oprindu-se abia dincolo de apele învolburate ale Istrului, peste care n-ați îndrăznit să treceți cât a trăit marele Alexandru.

— O! Macedoneanul a fost un împărat puternic, viteaz și înțelept, care merita să fie respectat.

— Poate nu știi, solule, dar noi suntem strănepoți ai acestui mare împărat și nu noi ne-am năpustit ca păsările de pradă asupra unor bogății și pământuri ce au stăpâni.

— Niște foarte vechi stăpâni! întări Deceneu.

— Nu aveți de ales. Trebuie să vă supuneți.

— Suntem pașnici, solule, spuse Burebista, dar iubitori de dreptate. Noi nu am râvnit vreodată la avutul altora.

— N-ați râvnit pentru că Zeii cei nedrepti v-au dat vouă mai mult decât vă trebuie.

— Oare acesta să fie blestemul Zeilor noștri?! vorbi Deceneu mai mult pentru sine. Să fim săraci în țară bogată și stăpâni să ne fie străinii?!

— Tot ce avem este al nostru! hotărî regele.

— Bogățiile pământului sunt ale celor puternici. Cei slabi trebuie să aștepte mila lor.

— Mila lupilor?! se supără Burebista. Așa vorbeau și perșii. Și tot așa și voi. Nu. Vă spun pentru ultima dată: Plecați în grabă de pe pământurile noastre! Și temeți-vă de noi!

— Temeți-vă să nu dăm glas și faptă mâniei noastre drepte! întări și Marele Preot.

Solul celt izbucni într-un râs fals și obraznic.

— Să ne temem?! Dar oare nu știți voi, geților, că celții nu se tem de nimic? Nici de zbuciumul apelor, nici de cutremurul pământului! Noi nu ne temem decât de prăvălirea Cerului, pentru că acolo locuiesc Zeii și vitejii noștri după moarte! Să ne temem de voi?! Ha! Ha! Ha!

— Dacă nu pleci îndată, tună Burebista, îți va rămâne râsul în gât și nu va mai avea cine duce regelui Critasiros solia noastră de pace.

Solul se înfiora și ieși în fugă.

— De-acum înainte, prezise Deceneu, celții nu se vor teme numai de căderea Cerului peste capetele lor, ci și de vijelia călăreților geți.

IV

Războiul contra boiilor fusese pregătit cu minuțiozitate. Burebista știa că lupta era inevitabilă din cauza încăpățânării lui Critasiros și a mândriei nemărginite a galilor. În timp de pace, acești urmași ai vechilor celți erau veseli, primitivi, buni de gură, iubitori de frumos și foarte muncitori. Disprețuind moartea, în momentul luptei decisive ei se dezbrăcau și se împodobeau cu tot aurul pe care-l aveau, încredințați fiind că vor lua podoabele cu dâșii în cer. La început, romanii aveau o groază mistică de celți, părându-li-se că luptă cu niște Zei frumoși și invincibili, așa cum veneau ei fără armură, fără scut și scoțând strigăte înfricoșătoare. Singura lor armă era o sabie mare și grea, cu două tăișuri, pe care o mânuiau cu mare ușurință, dar cu amândouă mâinile. Acestor lovituri cumplite nu le puteau rezista nicio armură, niciun coif, niciun scut. Când însă i-au văzut căzând de pe cai și sângerând, romanii, luptători excepționali, au înțeles că lovitura cea puternică de spadă avea și un mare neajuns: dacă nu întâlnea ținta, dezechilibra pe luptător și, până ce acesta să-și revină, putea fi răpus foarte ușor.

Geții știau că războiul cu galii va fi greu, adversarii fiind viteji, puternici și, mai ales, numeroși.

Regele Burebista nu era însă numai un redutabil comandant de oaste, care își călise oamenii în dese lupte de până acum, dar învățase și toată strategia eleno-macedoneană, ca și organizarea și tactica romană, folosind deopotrivă forța și inteligența. Se pregătise temeinic pentru această înfruntare, dar aștepta momentul prielnic, care să-i aducă o victorie rapidă, cu cât mai puține pierderi în ambele tabere, socotind nevinovați pe luptătorii care împlineau doar o poruncă și care nu meritau să fie sacrificați.

La marele sfat de război lua parte Deceneu, înțeleptul Acornion, precum și marii comandanți ai călărimii și pedestrașilor.

— Deci, vom ataca, fraților, așa cum am hotărât!

— Da, mărite rege, spuse Cotis, căpitanul călărimii. Vom porni când va răsări soarele. Până la tabăra lor nu sunt decât zece stadii, atât cât trebuie cailor să se încălzească și să aibă cea mai mare repeziciune.

— Am pregătit bine această luptă, spuse regele. Vom intra ca un cui adânc în oastea dușmană, rupând-o în două și împingând-o înspre locurile unde arcașii noștri viteji așteaptă de ieri. Dușmanii vor fi înconjurați din trei

părți și n-au scăpare decât înspre Istru, iar zgomotul asurzitor ce-l vor face arcașii, bătând în tobe și butoaie, va fi asemănător căderii cerului.

— Ai poruncit, mărite rege, vorbe din nou căpitanul Cotis, să nu vărsăm sânge.

— Da, frate Cotis. Cât mai puțin sânge. Vrem să-i alungăm de pe pământurile noastre strămoșești. Vrem să fugă, nu să moară. Geții nu se tem de moarte, dar nici nu o doresc.

— Viața ni-e dată de Zei, vorbe iar Deceneu și oamenii înțelepți trebuie s-o prețuiască. Ca pe o floare binecuvântată de Zei. Marele Preot privea mereu spre răsărit și deodată zâmbi. Cerul, înnourat până atunci, se lumina treptat și dintr-odată se însenină cu totul. Priviți, frații mei! Priviți semnul pe care-l așteaptă regele! Apollo își trimite primele raze și sunt mai strălucitoare ca niciodată!

— A sosit ceasul! porunci Burebista. Pentru neamul cel sfânt al geților nemuritori, să pornim!

Comandanții ieșiră să poruncească atacul, iar Deceneu îl încurajă pe Burebista, văzând umbra de îngrijorare din ochii regelui.

— Zeii sunt cu tine, frate Burebista. Fii fără teamă! Geții te ascultă și vom învinge.

Cu o seară înainte, un bătrân druid se înfățișase lui Critasiros. El fusese însărcinat de rege să întrebe oracolii. Animalul jertfit, un berbec, care tot trebuia să moară de bătrânețe, avea măruntaiele încâlcite. Proba haruspiciilor nu era numai concludentă, ba chiar de-a dreptul amenințătoare. Bătrânul sta în fața regelui și se codea să dea răspunsul hotărât, cunoscând furiile ce-l apucau deodată pe rege, când putea vărsa cu mare ușurință sânge nevinovat. Sânge nevinovat! Aceasta era scăparea!

— Mărite rege! Lupta trebuie amânată. E primejdie mare. Oracolii nu ne sunt favorabili.

— A mai fost cineva de față la sacrificiu? întrebă Critasiros și druidul se felicita în gând că nu fusese singur. Viața lui depindea acum de aceasta.

— Da, mărite rege. Ca de-obicei, erau cu mine doi haruspici. Știi bine că ne consultăm toți trei ca să nu greșim și să interpretăm anapoda semnele Zeilor.

— Bine, spuse regele mormăind și druidul știu că sabia se depărtase de capul său. Și totuși nu putem amâna lupta multă vreme. Răspunsul trimis de Burebista este o palmă pentru mândria noastră... Măine voi porni cu toată

puterea boiilor și tauriscilor prieteni. Le vom ocupa pământ cât vor alerga caii într-o zi.

— Mărite rege! Plecarea noastră e cu primejdie acum. Trebuie amânată cu orice preț.

— Vorbești ca un bătrân fără minte. Cum cu orice preț?! Chiar cu prețul înfrângerii?!

— Înfrângerea poate veni numai din neascultarea Zeilor. Oricum, tu ești regele și numai tu hotărăști. Eu te pot doar sfătui.

— Sfatul tău nu-l pot asculta acum.

— Atunci, poate... încep gânditor bătrânul.

— Atunci?! Vorbește mai repede! se răsti Critasiros.

— Sânge nevinovat! Numai sângele unui copil nevinovat ar putea îmbuna Zeii.

— Atunci ce mai aștepti? Caută un copil și îmbună-ți Zeii. Pleacă și împlinește porunca!

— Porunca n-o pot împlini decât la răsăritul soarelui. Numai când se scoală, Zeii pot fi îmbunați cu sânge nevinovat și-și pot întoarce fața iar înspre noi.

— Fie! Atunci mâine dimineață, la răsăritul soarelui. Voi fi și eu acolo.

— Trebuie să fii, dar nu avem decât un singur copil în toată tabăra. Ceilalți sunt departe, în sălașurile femeilor, și nu mai avem timp.

— Dacă ai unul, ce mai vrei?

— Da, dar acesta este fiul tău.

Critasiros se frământa.

— Bine, hotărî regele. Pentru binele poporului meu, sacrifică-l!

— Am putea aștepta o zi favorabilă, încercă bătrânul.

— Am hotărât odată, bătrâne...

La răsăritul soarelui, haruspicii și bătrânul druid, împreună cu regele și căpitania se adunară departe de ochii oștenilor, care încă mai dormeau și oricum, nu trebuiau să știe și să vadă totul. Preoții intonau rugăciunile, copilul adormit ședea în mijlocul lor. Soarele își aruncă primele raze. Unul dintre haruspici tocmai ridicase cuțitul ascuțit pentru sacrificiu, ca să împlinească cumplita poruncă, când, deodată se auzi un zgomot asurzitor.

— Zeii ne pedepsesc! strigă bătrânul druid. Am vrut să vărsăm sânge nevinovat și Cerul nu primește. Apollo se răzbună din nou.

— Geții, strigă cineva.

Călăreții geți intrau de-acum adânc în oastea galilor. Zgomotul miilor de cai și mai ales cel făcut de arcașii din cele două loturi li se păreau asemănător căderii cerului. Galii erau cu totul nepregătiți, unii abia se sculară și-și pregăteau mâncarea, alții se apucaseră de alte treburi pe lângă corturi. Totul se transformă repede în panică. Luptătorii de rând urmară repede exemplul șefilor, fugind, nemaștiind cu cine să lupte: cu zidul viu de centauri, cu soarele amenințător care-i orbea, sau cu zgomotul înnebunitor ce cuprinsese tot câmpul de bătaie...

După câțva timp, un oștean intră în fugă în cortul regelui.

— Fug boiii, mărite rege.

— Să fugă! Nu-i nevoie să-i ucidem. Nu trebuie să plătească ei nebunia lui Critasiros.

— Să-și clădească oriunde imperii, numai pe pământul geților nu, spuse Marele Preot, care-l privea lung pe oșteanul ce adusese veștile. Tu ești, carpule?

— Eu, mărite Deceneu. Pân-om mântui treburile și ne-om duce acasă, nu mai scăpați de noi.

— Sunteți oameni de nădejde voi, carpii! Cu voi răzbate omul orișunde.

— Păi, de-atâta suntem buni: de petreceri și de băta!

— Lasă, carpule! Sunteți primii la treabă și ultimii la odihnă. Tu crezi că dacă stau aici nu știu tot?

— Marele Preot are ochi mulți, știm bine, dar toți privesc cu îngăduință păcatele noastre.

— Să lăsăm taclalele, carpule! Ce ai tu în mână?

— Ia, niște coarne, mărite Deceneu. Le-am găsit într-un cort.

Marele preot luă în mână „coarnele” carpului și le privi minunându-se.

— O! Este rhytonul de aur, însemnul puterii regale. Din el se bea vin și bere la ospete. Unde l-ai găsit?

— Ei! În cortul lui Critasiros. Și, mă rog, ei nu pot să bea ca oamenii, din oală?

— Mult mi-i cu mirare că le-a lăsat în cort! Ei nu se despart de rhyton nici la moarte. Sunt îngropați împreună. Unii sunt îngropați cu calul, ba alții cu câte un porc mistreț, ca să aibă ce mânca pe lumea cealaltă.

— Da, nu-i mai bine să mănânce porcul cei care rămân?

Regele se apropie împreună cu Acornion și privi la cei doi.

— De unde știi tu, oștene, că era cortul lui Critasiros? Întrebă Acornion bănuitor.

— Temeo danos et dona ferentes! zâmbi regele. Acesta e un carp și nu-l poți bănuî de nimic. Sunt prea cinstiți carpîi și nu merită să fie jigniți nici cu gândul.

— Și apoi?! Spune, viteazule carp!

— Noi am intrat în cort odată cu fratele Marelui Preot și cu o ceată de traci, reluă carpul. Îl căutau și ei pe Critasiros. Voiam noi să-i facem un dar regelui nostru, dar gândul ăsta le-a venit și lor, pesemne.

— M-aș fi bucurat să mi-l aduceți. Îl iertam și ar fi fost iar pace. Și nu era nimeni în cort?

— Doar patru boii mai rămăseseră. Erau hotărâți să moară cu arma-n mână.

Regele îl privi îngrijorat câteva clipe și apoi întrebă.

— Și v-ați luptat cu ei?

— Da' de unde mărite rege! Odată cu preotul Comosicos, a intrat în cort și un trac. Da' era așa de mare, că părea călare.

— E Dinis, frate Burebista. Fratele cel mic al lui Spartacus.

— Ei bine! Acest „frate mai mic”, mare cât un urs, a strigat odată, de-am încremenit toți. Apoi i-a pocnit pe cei patru boii, cap în cap și ni i-a dat nouă.

— Și ce s-a mai întâmplat, carpule? întrebă regele ușurat.

— D-apoi ce să se mai întâmple, mărite rege! Învingătorii s-au suit pe cai și au plecat, iar mie mi-au poruncit să vă aduc prinșii și coarnele... Și-acum, eu mă duc după ai mei. Mai avem treabă. Rămâneți sănătoși!

— Du-te, carpule! Zeii să fie întotdeauna cu voi! îl binecuvântă Deceneu.

— Du-te, viteazule! Și mulțumește tuturor! spuse și regele.

Câteva momente se lăsă iar liniște în cort, apoi regele întrebă îngrijorat.

— Cum de-a plecat fratele Marelui Preot?

— Mărite rege! Nici porunca mea nu l-a putut opri. A plecat împreună cu toți prietenii lui.

— Cum asta? Nu ascultă? Un preot se răzvrățește!?

— O! N-a fost nicio răzvrătire, frate Burebista.

— Atunci ce-a fost?

— O dispută filosofică. A încercat să mă convingă. Cu argumente foarte serioase. Și, o spun cinstit, a reușit să-mi închidă gura, care se deschisese pentru ocări, sau măcar pentru proteste.

— Spune-mi mai repede!

— M-a întrebat dacă nu cumva, mai înainte de a fi preot, este get.

— Bun. Și?

— Dacă atunci când țara este în primejdie, nu sar toți geții s-o apere de distrugere, cum ar mai fi el preot.

— E adevărul curat și-s chiar poruncile noastre pentru vremurile de război.

— Așa a spus și Comosicos: în mod necesar, în vreme de război, este get și ascultă porunca regelui. În vreme de pace, e preot și ascultă porunca Marelui Preot.

— O! zâmbi Acornion. Asta-i maieutică curată, demnă de Socrate. Tot cu de-alde astea m-a învățat și pe mine Dionisie... Dacă mama și bunica lui sunt gete, el are cel puțin trei sferturi de sânge get. Cine l-ar putea opri să nu sară în ajutorul celor de un sânge cu el?

— Ei! spuse Burebista în barba-i castanie pe care cele câteva fire albe o făceau să pară blondă. Se pare că banii marelui nostru Preot, ca și cei ai prietenului Acornion nu s-au rostogolit în zadar pe pietrele albe ale Atenei.

În acel moment intră în fugă un alt oștean și regele nu-i înțelese nedumerirea din priviri.

— Ce s-a întâmplat?

— Noi am atacat, mărite rege, tabăra tauriscilor, dar am găsit locul ocupat de arcașii noștri. Noroc că ei ne-au recunoscut și nu ne-au primit cu săgeți.

— Ne-au ascultat deci sfatul, spuse Marele Preot. Sunt înțelepți.

— Sfatul regelui a răsunat ca o poruncă.

Burebista trimisese o solie de pace în tabăra tauriscilor, întinzându-le o mână prietenească. Aceștia își aveau pământurile lor bogate în grâne și metale înspre pădurea Hercinică, ba își făcuseră acolo chiar o cetate puternică, Noreea. Nu mai erau jefuitori ca străbunii lor, se amestecaseră cu populația geto-tracă băștinașă și veniseră mai mult ca spectatori. Solia regelui Burebista i-a trezit la realitate, dându-și seama că însuși prezența lor pe pământurile gete însemna o stare de război și în acest caz, vinovații de cele ce s-ar fi întâmplat n-ar fi fost stăpânii adevărați ai pământurilor, care-și apărau niște drepturi vechi. Tauriscii au înțeles, au uitat de ajutorul moral pe care voiau să-l dea fraților boii și au plecat în grabă, fără a înștiința pe nimeni, mai mult rușinați decât înfricoșați. Arcașii din aripa dreaptă au simțit plecarea, iscoadele lor au găsit locul gol și cu toții l-au ocupat fără multă vorbă. De aceea, boiii, care așteptau un ajutor din partea tauriscilor, s-au trezit atacați de nori de săgeți, ceea ce i-a înspăimântat și mai mult. Mai târziu, când s-au dezmeticit, au socotit plecarea fraților taurisci o trădare și

cauza principală a dezastrului lor. I-au urmărit până acasă și au înconjurat cetatea Noreea, pentru a-i pedepsi. Aici și-a găsit un prea puțin glorios sfârșit și regele Critasiros, cel ce dorea să-și clădească un imperiu pe pământ get. Resturile armatei uriașe a boiilor au trecut în Galia unde Cesar îi desființează ca neam. În cortul regelui, discuțiile continuau.

— S-ar putea ca boiii să-i socotească vinovați pe taurisci de înfrângerea suferită, spuse Acornion.

— Nu, spuse hotărât regele. Nimeni nu-i vinovat de aceasta. Geții însă, atunci când luptă pentru libertate, sunt ca o furtună și nimic nu le poate sta în cale. Știți poate cum s-au purtat scordiscii?

— Am primit vești de aseară. Au ascultat și ei glasul înțelepciunii.

— Eroare, prietene Acornion. Nu glasul înțelepciunii l-au ascultat scordiscii, spuse Deceneu.

— Nu?! se miră Acornion. Atunci poate al fricii?

— Nu frica îi putea împinge cu atâta putere înspre geți.

— Atunci?! se miră tot mai mult înțeleptul dionysopolitan, văzând mai ales, zâmbetul enigmatic al regelui.

— Scordiscii au ascultat, ca și fiul tău, de glasul sângelui.

— Acesta-i adevărul, prietene Acornion. Dacă tai cumva un locuitor al davelor scordisce, poți fi sigur, va curge numai sânge get, fierbinte și scump. Ne-ar dura și am lăcrăma cu toții.

— Cum asta?!

— Ai uitat oare, prietene Acornion?! Când armata regelui Brenos, cea blestemată de Zei și învinsă de oameni, a fost fugărită din Elada, unii dintre gali, tribul scordiscilor, au poposit în valea Istrului și a Tisei. Le-a plăcut locurile largi, câmpiile verzi și îmbelșugate – și cum putea să nu le placă! – dar le-au plăcut mai ales oamenii, ospitalieri și blânzi. Aici locuia pe atunci tribul geto-trac al singilor cei harnici. Gali s-au amestecat cu stăpânii locurilor, uitând până la urmă chiar și limba strămoșilor. Doar dava cea mare unde era și capitala au numit-o, după obiceiul lor, Singidunum.

— Acum s-au dovedit frați și în fapte. Au atacat împreună cu arcașii noștri pe aripa stângă.

Urmărirea cetelor înspăimântate ale boiilor a continuat și dincolo de Tisa, până la cursul mijlociu al Istrului și la pădurea cea întunecată Hercinică, curățând toate davele gete de neprieteni. Într-un târziu, veni în fuga înspumată a calului o nouă ștafetă.

— De unde vii, frate get? Ce vești îmi aduci? întrebă regele îngrijorat.

— Veștile-s bune, mărite rege. Eram împreună cu ceata fraților traci a tânărului Comosicos. I-am urmărit pe dușmani și până la urmă am răgușit cu toții.

— Dar ce s-a întâmplat cu voi? Și cu fratele Marelui Preot? Îl văd cam îngrijorat pe Deceneu. Spune, oștene!

— Ei! Am chiuit cu toții și am tot strigat ca la nuntă, până ce am răgușit, chiar ca niște bețivi. Nu ne-am lăsat până ce nu ne-am adăpat caii în undele Istrului, care sunt mai limpezi acolo, decât pe la noi. Asta-i, mărite rege, tot ce-am avut de zis.

— Cum asta, oștene?! Nu v-ați luptat? N-au fost răniți? Fii bun și spune-ne!

— Da cu cine să te bați, mărite rege?! Că boiii nu s-au oprit din fugă nici pe celălalt mal al marelui fluviu. Ne era milă de dânșii, dar mai cu seamă de caii care cădeau sub ei de osteneală.

— Se temeau să nu-i ajungă prăvălirea Cerului, preciza Deceneu.

— Nu l-ai văzut și pe fiul meu pe acolo, viteazule ostaș? Întrebă timid și plin de obidă Acornion.

Ostașul, care era mai în vârstă și luptase cot la cot cu regele încă de la începutul domniei, îi cunoștea temerile lui Acornion și-i răspunse zâmbind:

— N-am văzut niciun grec pe acolo, mărite Deceneu.

— Acesta-i blestemul elenilor din țara geților: nu mai seamănă a greci. Ce fel de grec poate fi acela cu ochii ca marea și părul ca grâul, sau castana. Oricum, dionysopolitani se miră acum numai când li se naște vreun copil cu ochii și părul negru.

— Dacă asta te poate mângâia, prietene Acornion, vorbi cu blândețe Marele Preot, te asigur că Heracle, Ares și Apollo aveau ochii albaștri ca și cerul străbunicului lor Uranus. E drept, ei erau frați, dar și tatăl lor Zeus și bunicul lor, Saturn-Omolos-Zamolxis, aveau tot cerul în ochi, iar părul lor, în țara aramei, a aurului și a grâului, nu putea fi în niciun caz negru. Toți înțelepții Eladei și ai Egiptului au știut aceasta, iar poezii au cântat ochii de azur ai Zeițelor. De altfel, și tu, dacă te-ai îmbrăca în straiile noastre și te-ai ascunde printre geți, nimeni nu te-ar mai găsi. Nu așa cum l-au găsit pe Achile îmbrăcat în haine de femeie și cu numele de Issa, la curtea lui Lycomedes.

Bucuria victoriei cuprinsese pe toți geții și din toate părțile se adunară căpitani oștilor, dând fiecare seamă de cele petrecute. Pierderile erau așa de mici, încât nici nu puteau fi socotite drept pierderi într-o astfel de luptă.

Iureșul cumplit, surpriza totală și puterea loviturilor date la început din trei părți au fost hotărâtoare. În acele momente de veselie, crainicul anunță iar:

— A sosit o solie de la regele suebilor, marele Ariovist!

— Să intre! Să intre îndată solul fratelui meu Ariovist!

În cortul cel mare pași rar și demn un bărbat înalt, într-o armură ca din solzi de pește, cu pletele lungi, blonde. Mândria din înfățișare îl făcea asemănător Zeului Războiului.

Suebii plecaseră și dâșii tot din ținuturile sărace și neospitaliere din nord, care nu-i mai puteau hrăni. Își spuneau suebi, după numele tribului mai numeros, dar ei erau de același neam cu celții, care veniseră cu câteva sute de ani mai înainte; de același neam cu cimbrii, a căror înaintare vijelioasă spre Roma o oprise Marius. Deocamdată suebii își instalaseră miile de corturi și de care pe malul drept al Rinului și așteptau ca Zeii să le trimită o ocazie. Și Zeii le-o trimise. În Galia, dintre cele o sută de triburi, două își disputau de multă vreme puterea, fiecare dorind să conducă treburile întregii țări și să poruncească tuturor. Sequanii, aliați cu arvernii pe deoparte și eduenii, care aveau capitala în Bibracte, pe de altă parte, erau de forțe egale, dar într-o zi – blestemată pentru întreaga țară din cauza șirului nesfârșit de nenorociri care au început atunci – sequanilor li s-a părut că frații lor, eduenii, sunt mai puternici, mai ales că aceștia erau vechi aliați ai Romei. Din această cauză au trimis după mercenari, așa cum era obiceiul în întreaga lume. Trimișii sequanilor îi găsesc pe suebii care veniseră și așteptau pe malul Rinului ocazia prorocită de femeile lor care împlineau, la bătrânețe, și rolul de profet. Bineînțeles că se învoiră îndată pentru cei 15.000 de luptători, ai căror șefi primiră arvuna pe loc. Ariovist, inteligent și viteaz, și excepțional orator, cum erau mai toți tinerii nobili din acele vremuri, fusese trimis de tatăl său la Roma, ca și în Galia. Învățase câteva limbi, dar mai ales, învățase să cunoască oamenii.

Cele două mari forțe armate din mijlocul Europei, ale geților și ale germanilor suebi, mergeau se pare pe același drum, și, după dorința romanilor, ar fi trebuit să se întâlnească și să se încaiere, distrugându-se. Între aceste popoare însă, nu exista nicio cauză de război, niciun motiv de ceartă, ba mai mult, fiecare auzise despre vitejia celuilalt și se prețuia. Se părea că fiecare popor avea alt destin și alt drum.

— Zeii să-ți dea sănătate și viață lungă, mărite rege Burebista! începu solul sueb, vorbind destul de bine limba geților.

— Fii binevenit la noi, sol al regelui suebilor, prietenul nostru Ariovist! Îi răspunse Burebista în celtă, limbă pe care trebuia s-o știe foarte bine solul.

— Regele meu se mândrește cu prietenia geților, vorbe foarte bucuroase solul. Voi, ca și noi, sunteți necruțători cu dușmanii, dar credincioși prietenilor.

— Știm prea bine, regele Ariovist este nu numai un viteaz între viteji, ci și un adevărat înțelept. Vizita lui ar fi un prilej de adevărată și negrăită bucurie pentru toți geții.

— Regele meu vă mulțumește pentru cinstea de a fi invitat, dar acum are treburi grabnice. Știți bine că a fost chemat de sequani în Galia. Suntem puternici și neînvinși, dar prietenia vitejilor geți o prețuim.

— Spune regelui tău să fie atent la surâsul lui Cesar! Cu cât e mai binevoitor, cu atât ascunde mai multe răutăți. Desfrânat, înglodat în datorii, nu s-a sfiit să facă parte nici din complotul lui Catilina. Numai puterea lui Cicero, pe atunci consul, l-a scăpat de pedeapsa capitală, dar binele se uită cel mai repede.

Marele Preot privea lung pe acest sol, cântărindu-i vorbele și admirându-i înfățișarea. Spuse aproape fără voie, dar ca să-l mai încerce:

— Să fie atent și la vicleniile lui Diviciac!

Acesta era fratele lui Dumnorix, regele eduenilor. Era marele druid și totuși cel mai bogat om din Galia, deși ca preot și încă Mare, ar fi trebuit să ducă o viață aspră, cu prea puțină înclinare pentru bucuriile lumii de aici. Reușise să fugă la Roma cu o mare parte din avere. Aici fusese musafirul lui Cicero, care sincer și entuziast, fusese tulburat de pretențiile lui de mare prezicător, ba îi și dedică o carte, *De Divination*, unde-i lăuda înțelepciunea și „sistemul filosofic” și, bineînțeles, binefacerile asupra poporului, precum și ascendența asupra celorlalți „filosofi religioși”. Marele Cicero îl însoțește și îl prezintă Senatului, unde-i primit ca un vechi „prieten și aliat al Romei”.

— Va fi atent, spuse solul. Diviciac și-a trădat și neamul și Zeii. Uneltește cu fratele său, deși se urăsc de moarte. A venit în Senat împreună cu Cicero și și-a ținut discursul rezemat în lungul lui scut din aur masiv, pe care era încrustat un mistreț, deși mai nimerit ar fi fost o vulpe.

— Când văd strălucirea aurului, senatorii, „prea cinstiții patres conscripti” sunt în stare să înghită orice, continuă Deceneu.

— Da, spuse mai departe, zâmbind, solul. Să ia un vulpoi drept înțelept și o mârtoagă drept erou.

Regele Burebista privi cu multă atenție la solul mândru, puternic și înțelept al suebilor. Privi și apoi spuse cu o umbră de îndoială.

— Tu știi prea multe pentru un simplu sol. Să fii oare rudă cu regele, sau...

— După câte știe acest sol, fost-a la Roma, sunt sigur, încep să scandeze Deceneu, întovărășind fiecare silabă cu un sunet melodios de lăută, dar după chip și-a lui mândră statură, nu poate fi decât regele însuși!

— Da. Ați ghicit, prieteni, vorbi solul, dar n-am venit sub masca unui sol pentru a vă înșela și nici nu mă îndoiesc de prietenia voastră. Nu poți încredința însă orice unui sol, iar prietenia este ca o ploaie binefăcătoare. Voiam să-mi bucur ochii, urechile și toată ființa mea de prietenia voastră. Noi, care ducem o viață aspră, simțim uneori nevoie de afecțiunea unor oameni viteji și sinceri ca voi.

— Puteam bănuî cine ești și după vorbele tale înțelepte, nu numai după măreția alaiului ce te-a însoțit. Vino să te îmbrățișez, frate Ariovist!

Regii se îmbrățișară în aclamațiile întregii asistențe, iar Ariovist spuse bucuros:

— Prietenia geților valorează cât o oaste întreagă, dar aceasta numai luptătorii adevărați o pot prețui.

— Aceasta-i o-mbrățișare ce spulberă visul pleșuvului Cesar! scandă Deceneu.

— Cesar nu m-a putut câștiga cu amenințările lui umilitoare, dar nici cumpăra cu vorbele lui meșteșugite. Suntem oameni simpli. Trăim de ani de zile, de când am plecat de pe pământurile blestemate de Zei ale strămoșilor, doar în corturi și cu armele drept căpătâi, dar știm să cunoaștem oamenii. Perfidia romană, ascunsă îndărătul zâmbetelor silite și al vorbelor mieroase nu ne-a putut păcăli. Luptăm cu urșii, dar prindem și vulpi.

— Toți Zeii cei buni hotărât-au ca-n veci ale noastre popoare, germanii și geții cu zâmbet pe buze și inimi curate de frate mereu să te vadă!

Ariovist căută cu ochii o lăută și când un get din apropiere i-o întinse respectuos pe a sa, încep să ciupească strunele cu pricepere.

— Mult îmi place, prieteni, a voastră vorbire în versuri și cântec!

— Aceasta e vorba cea dulce a noastră, scandă iar marele Deceneu, dar geții o spun doar acelor dragi, vă place și vouă și știu că și voi o cântați ca și noi?

— Să fie așa precum Marele Preot o spune, cum Zeii cei buni vor! Aceasta-i dorința fierbinte și-a noastră, venit-am în grabă la voi, ca mândră

soție să-mi dați. Frumoase sunt fetele gete, știm bine aceasta și noi.

— Prietene, n-ai decât să alegi, hotărî Burebista molipsit de elanul poetic al celor doi. Mândră ar fi orice fată soție să-ți fie!

— Prea bine, cinstiților geți! Măine alege-voi fata.

Acornion îndrăzni abia acum să arunce și el o vorbă.

— Se spunea la Roma că Cesar a plâns doar o singură dată, așa cum nici la moartea mamei sale, strănepoata regelui Ancus Marcius, n-a făcut.

— În Spania pretor era, cântă iar Marele Preot, și-n templul lui Hercules cel neînvins, statuia lui Alexandru-mpăratul văzu, privi îndelung și cu lacrimi amare el plânse apoi.

— Nu-l știu așa de sentimental, spuse Burebista, încât să plângă pentru unul care nu-i măcar neam.

— De ciudă plângea, continuă Ariovist gândul Marelui Preot. Erau de o vârstă, dar un împărat lumea-ntreagă avea la picioare și altul doar pretor era.

— Aceasta-i o ambiție de om bolnav, hotărî Burebista.

— Da, mărite rege, spuse îngrijorat Deceneu, dar această nemărginită ambiție l-ar putea îndemna să grăbească mereu cuceririle Romei, cotropind alte pământuri și înrobind mereu alte popoare.

— E mereu însetat, ca și cel ce a băut din apa mării. Tot mai însetat de aur și de glorie! accentuă Ariovist.

— În țara noastră, frate Ariovist, sunt bogății fără număr, dar pe geți nu-i interesează prea mult bogăția.

— Voi, frate Burebista, sunteți ca omul sătul. Nu-l mai interesează mâncarea.

— Oare tot pe Zeii cei nemuritori trebuie să dăm vina că pământul ni-i bogat și oamenii harnici și buni?! întrebă cu un fel de tristețe marele Preot.

— Cesar ar dori, frate Ariovist, să cucerească țara noastră pentru bogățiile ei, iar pe a voastră numai gloria de a învinge un popor neînfricat și neînvins.

— Noi nu ne temem de nimeni și Zeii sunt aceia care, împreună cu puterea luptătorilor, vor hotărî soarta popoarelor noastre. Și acum, rămâneți cu bine, prieteni și frați geți.

— Mergi, frate Ariovist și alege-ți fata.

V

Cele patru Uniuni tribale pe care le contopise Burebista cu atâta trudă își aveau fiecare câte un centru, o davă din care erau conduse treburile administrative, unde erau judecate și aplanate diferendele de tot felul, unde se adunau ostașii în caz de război pentru a pregăti împreună planul de apărare. Aceste centre tribale aveau dreptul să bată monedă proprie. Monedele au fost create de frigieni și lidieni. Despre frigieni, egiptenii spuneau că sunt singurii oameni mai vechi decât dâșii. Aceștia mai erau numiți și brigi, fiind traci, care au trecut Helespontul în Asia Mică în jurul anului 1400, pe vremea celei de-a VI-a Troie. Se pare că aceasta a fost cea mai strălucită, măreția ei rămânând în memoria aezilor, care le-au cântat împreună. Centrul Frigienilor a fost orașul Gordion, după numele regelui Gordias. Acesta a fost tatăl lui Midas, cel care a avut mari necazuri cu Apollo, ca și cu Dionysos. Într-o zi Pan, zeul trac al păstorilor, care făcea parte și din cortegiul lui Dionysos, cântându-le din instrumentul lui, naiul, s-a rătăcit prin munții Frigiei. Băuse pesemne mai mult decât putea duce. Midas l-a primit bine și l-a ospătat, dar nu l-a mai lăsat să plece, ci a așteptat până ce Dionysos îngrijorat l-a căutat și l-a găsit. Bucuros, Zeul îi făgăduiește să-i împlinească orice dorință, iar acesta, lacom de avere, cere să se transforme în aur tot ce atingea. Am putea spune că traco-frigianul Midas a găsit Piatra filosofală. Și nici nu ne-am mira prea mult dacă ar fi găsit-o tocmai el, atunci când frații lui, traco-geții născociseră scrierea cu o mie de ani înaintea sumerienilor, așa cum o dovedesc, fără urmă de tăgadă, Tablițele de la Tărtăria, scrise cu 3500 de ani înaintea erei noastre.

Numai că la Midas bucuria s-a transformat într-o adevărată nenorocire – să fi rămas de atunci vorba că banii n-aduc fericire?! – pentru că tot ce atingea se transforma în aur și bietul rege, bogat ca un Zeu, murea de foame și de sete. Dionysos este implorat din nou și-l sfătuiește să facă o baie zdravănă în apele unui torent de munte, Pactolul, care-i spală orice urmă de „piatră filosofală”, devenind el „aurifer”. Midas a făcut un banchet nemaipomenit, unde au fost prezenți, bineînțeles și noii săi prieteni. Pan, nici vorbă, a cântat iar și atâta i-a încântat pe toți încât regele a spus, beat fiind pesemne, că nici Apollo n-ar cânta mai frumos. „Spionii” Zeului Strălucitor, fiind și cel mai mare cântăreț din liră, îi aduc la cunoștință vorbele nesăbuite ale lui Midas. Dimineăta, cu primele raze, se ivește și Apollo, provocând la întrecere pe Pan și făcându-l judecător pe rege – poate

fiind singurul dintre veseli petrecăreți, care nu era beat-mort. Sunetele dulci și mângâietoare ale lirei lui Apollo l-au îndemnat la somn și bietul rege nu s-a trezit decât la fluierăturile răscolitoare ale naiului.

— Ei? întrebă Apollo cu un aer superior. Cine a cântat mai frumos, rege Midas? Ce ți-a plăcut mai mult?

— Naiul. Numai naiul m-a putut trezi, mai spuse bietul rege și adormi din nou.

— Dacă tu ai câștigat, frate Pan, înseamnă că sunetele Lirei mele au ajuns în niște urechi de măgar. De altfel, privește și tu ce urechi are!

Lidienii, traci și ei, au fost însoțiți în drumul lor spre Asia și de Zeița Artemis-Bendis, numită și Istriana. Mai târziu invazia dorienilor, plecați tot de la „Cataractele Istrului”, ca și acheii, care au cucerit Elada cu două-trei sute de ani înainte, distrugând sau asimilând vechea civilizație și cultură a divinilor pelasgi. Elenii care nu s-au putut împăcat cu stăpânitorii doriene au plecat în Asia Mică și insulele din Marea Egee, amestecându-se cu lidienii și înființând colonia ionică. În cinstea zeiței Artemis Istriana ei au clădit primul ei templu de către Theodoros din Samos. Acest prim templu este incendiat de cimerieni la mijlocul secolului al VII-lea. Al doilea templu este clădit de arhitectul Chersiphron din Cnossos și continuat de fiul său Metagene. În anul 560 un nou incendiu, ca un blestem al Zeilor potrivnici, îl distruge. Era anul când Cresus ajunge rege și voind să aibă ieșire la mare pentru regatul lidian, în vederea relațiilor comerciale cu Elada insulară, ca și cu cea europeană, Cresus avea tot interesul ca orașele grecești să-i fie subordonate, dar nu distruse și mai ales cu flota întreagă. De aceea Cresus dă mulți bani pentru terminarea lucrărilor, încredințate acum arhitectului Paeonios din Efes, ca și lui Demetrios. Acesta era marele Preot al Sanctuarului. Din cele 127 de coloane ce sfidau înălțimile, multe erau făcute cu banii bogatului Cresus și inaugurarea a fost făcută în 430 deci după 220 de ani de la începerea primelor lucrări, în 650. Din nou mâna unui Zeu invidios a rățăcit mințile unui om și i-a aprins făclia criminală. În noaptea blestemată de 21 iulie 356 Erostrat, dorind să intre în Istorie prin orice mijloc, îi dă foc acestei minuni a lumii antice. Blestemul nopții a fost micșorat și marea pierdere compensată de nașterea celui mai mare cuceritor al lumii, în palatul regal din Pella.

Toți regii lumii țineau să dăruiască măcar câte o coloană pentru această minune a Antichității și reconstrucția începe în 350 sub conducerea arhitectului Deinocrates, care va deveni arhitectul lui Alexandru și va

construi și Alexandria faraonilor. Sculptori au fost: Scopas, Praxiteles, Parrasios și Apelles, ultimul fiind și pictorul care a primit pentru tabloul lui Alexandru Macedon călare suma de 20 de talanți, adică 520 kilograme de aur.

Splendoarea templului Artemisei din Efes l-a făcut pe scriitorul Antipater din Sidon să spună: „Am văzut zidurile pe care pot alerga carele și grădinile suspendate ale Babilonului, celebra statuie a lui Zeus din Olimpia, Colosul din Rodos, impunătoarea operă a Piramidelor și mărețul mormânt al lui Mausol. Când am văzut însă, Templul din Efes, care se ridica spre nori, toate celelalte minuni au rămas în umbră”.

Se pare că numai umbra Zeiței Bendis-Artemisa-Istriana fusese luată, ca și a celorlalți Zei, de pe meleagurile lor natale, cu toții venind mereu să se bucure de locurile copilăriei lor. Aici o va întâlni Heracle când va urmări căprioara cu coarnele de aur și tot aici o vedea în fiecare seară fratele ei Apollo când va veni să se culce în delta Istrului în sălașul mamei sale Leto, și tot aici se va îndrăgosti Ea de păstorul Endimion...

În aceste Uniuni tribale, singurii nemulțumiți erau unii fii de taraboști, care jinduiau după puterea părinților lor, iar aceștia erau cu atât mai periculoși cu cât lucrau în umbră, încercând să lovească pe la spate pe cei mai buni fii ai poporului get, Burebista și Deceneu, pe care-i socoteau, în nebunia lor, vinovați de „nefericirea poporului”. Care popor și care nefericire?!

Trei dintre acești tineri taraboști, fii ai foștilor regi, se adunaseră din nou în casa în care stătea Curtea îndată după războiul contra galilor boii.

Roles era fiul regelui din Piroboridava, străvechea cetate de pe vremea Troiei lui Priam, a cărei strălucire era întrecută doar de cetatea vecină Dinogetia, cea în care Iason venise cu Argonauții să caute și să prade lâna de aur a berbecului lui Ares, păzită de regele Aiete, tatăl Medeei. Dinogetia, sau Terigena, deci născută ca și Pelasg, din bogatul pământ get, era împrejmuită de ziduri de piatră în număr de șapte, înalte de douăzeci de metri, având creneluri aurite și trei porți uriașe de aramă. Deasupra unei porți, sta Zeița Bendis, „călăreața cea zgomotoasă, cu privirile ațintite în depărtare și revărsând o lumină tremurătoare, întocmai ca o văpaie”. Pe porțile de aramă erau încrustate scene din războiul victorios al regelui geto-trac Tifon asupra „întunecaților luptători” ai lui Osiris, dintre care mulți au rămas aici dând naștere tribului colchilor. Argonauții uimiți nu știu ce să admire mai mult: coloanele înalte de aramă pe care erau scrise drumurile și

hotarele mărilor și țărilor; carul și hainele de aur ale regelui care-i primește însoțit de fiica sa Medeea; cele patru fântâni făcute de mâna lui Hefaistos, din care curgea lapte, miere, vin și apă caldă; camera de aur în care erau închise razele soarelui, sau statuia regelui lui Atlas, „de genunchii căreia se spărgeau undele Istrului”...

Ziraxes era fiul regelui din câmpia cea fără de margini a Istrului, având capitală cetatea Soarelui, Helis, unde Dromihete l-a „găzduit pe Lisimach”. Taraboștii luptau mereu cu „acei comați fără căciulă”, vrând să smulgă cât mai mult pământ obștii davelor, dar lupta n-avea rost întrucât belșugul holdelor umplea toate hambarele și gropile arse, obligându-i să le vândă pentru că nu aveau unde pune recolta viitoare. Corăbiile din câmpia getă erau așteptate de eleni cu mai multă îngrijorare decât corabia plecată la Delos în vara fierbinte a anului 399, a cărei sosire indica ziua morții divinului Socrates. Întârzierea corăbiilor cu grâne aducea urcarea prețurilor, dar lipsa lor putea produce o răscoală a mulțimilor înfometate și devastarea depozitelor de rezervă ale statului. Numai în Atena, în anul 355, spunea Demostene, au fost aduse 216.000 hectolitri de cereale de peste Istru. Dar vitele? Cum să nu socotească egiptenii sfinte vacile lor slabe și carnea ca iasca, atunci când le aveau la îndemână pe cele din valea Istrului? Și te miri că Osiris l-a „dojenit” pe fratele său Tifon, care se săturase să tot dea mereu, și vite, și lemne, și miere. Câte nu mai voia „Zeul Osiris”! Frate, frate, dar...

Thiamarcos era fiul fostului rege al Buridavei, cetatea de pe malul Alutului, a cărei bogăție în sare și aur o făcuse cunoscută în toată lumea. Europa avea aur doar în Tracia, unde domnise Oloros, tatăl lui Tucidide, iar sare foarte puțină, dacă Roma plătea lefurile și în bulgări de sare. Tânărul Thiamarcos era mai înțelept decât prietenii săi și de aceea, mai ponderat, încercând să-i tempereze pe cei doi.

— Ce spuneți, fraților? începu Ziraxes cu mânie. Nici acum nu mi-am revenit din lovitură.

— Și ce lovitură! Pe Zeii înfricoșatului Tartar! sări la fel de mânios Roles. Iar a avut noroc. Iar a scăpat tiranul.

— Zeii țin cu dânsul, vorbi cu un fel de admirație Thiamarcos. N-ați văzut cum i-a spulberat pe boii? Ca pe o pleavă netrebnică!

— Bieții de ei! îi plânse Ziraxes. Ce avea el cu vecinii noștri dinspre soare apune? Și apoi, cu o astfel de oaste oricare dintre noi ar fi putut învinge. Nu?

— Sunt chiar vorbele lui, prieteni. Orice get ar învinge cu oastea uriașă și mai ales vitează a geților. Și totuși, trebuie să recunoaștem, oastea aceasta neînvinsă este opera lui. Nu?

— Da, recunosc în silă Roles. A lui, dar mai ales a lui Deceneu. Acesta i-a înnebunit pe toți cu prevestirile lui blestemate.

— Ce prevestiri?! reluă Ziraxes. Se face că citește în stele și stă mereu de vorbă cu Zamolxis, de parcă Marele Zeu n-are altceva mai bun de făcut decât să stea la taclale cu dânsul. De aceea acești comați nespălați urlă ca niște apucați când „marele lor Preot” le face cinstea să li se arate ochilor lor. Parcă sunt îmbătați, ori îndobitociți toți și ar fi în stare să se arunce și în foc la un semn al lui, ba ar muri foarte fericiți.

— În fața lui nimeni nu crâcnește, spuse Roles, continuând parcă gândul prietenului său. Într-o zi va pretinde că-i și el Zeu nemuritor și ne va obliga să-i facem și lui jertfe.

— Și noi, ca niște proști, vom înghiți nemestecată și povestea asta, ba ne vom ploconi în fața lui, ca toți ceilalți.

— Ba poate și mai adânci ne vor fi ploconelile, spuse puțin ironic Thiamarcos.

— Cât vom mai îndura, fraților, această viață? Suntem oare sclavi, sau oameni liberi? continuă Ziraxes.

— Prieteni! încercă Thiamarcos să le tempereze puțin avântul. Eu nu știu dacă Marele Preot Deceneu vorbește cu Zeii și nici ce anume citește el în stele, dar înțelept este cu adevărat. L-am auzit vorbind de mai multe ori în fața mulțimilor adunate, îndemnându-le să ducă o viață cumpătată, fără excese. O viață sănătoasă. Și vedeți și voi rezultatele. Acum toți muncesc cu râvnă, știind că o fac pentru binele lor. Nu mai beau.

— Ei! Și ce dacă beau? sări Roles. Era vinul lor. Puteau face ce voiau cu el. Era munca lor. Nu?

— Nu, prietene Roles. N-ai dreptate. Ești orbit de o patimă ce-ți întunecă rațiunea. Trebuie să fii sincer și să recunoști adevărul! Ce viață mai era și asta?! Toate drumurile erau pline de bețivi, care erau în stare să-ți împlânte sica-n spate dacă nu voiai să bei cu dânsii. Și trebuia să bei cu ei până ce cădeai sub masă împreună. Nu mai știau nici de părinți, nici de copii și se băteau între ei ca nebunii. Stăpâni ajunseseră în țară străinii. Să recunoaștem cinstit: Burebista și Deceneu au făcut din această paragină o adevărată grădină.

— Ei, da! spuse plictisit Roles. Ceva au făcut ei, dar nu pentru binele meu... Și Deceneu e înțelept numai pentru că s-a putut plimba până-n Egiptul cel veșnic înșorit.

— Prietene Roles! Mulți s-au dus pe acolo, dar s-au întors tot așa cum erau când pleaseră. El nu s-a plimbat. A învățat în cei nouă ani, cât a stat la ascultare și învățătură, tot ce știa Marii Preoți ai lui Aton bătrânul, Osiris și Ptah.

— Ei! se supără puțin Ziraxes. Dacă-i așa de învățat ne va porunci într-o zi să-i construim și lui o piramidă.

— Dacă ne-ar porunci, i-am face și poate ar merita. El duce însă, ca toți schivnicii lui Zamolxis, o viață aspră, de ascet, cu atât de puține bucurii, pentru că bucuriile acestei lumi nu-l pot bucura. Nu. Hotărât lucru. Nu-l poți invidia deloc.

— Treaba lor! se încăpățână Roles. Ei singuri și-au ales calea și felul de viață. Trăiesc așa cum doresc... Dacă vom închide gura acestui Deceneu și-l vom trimite plocon Zeilor, se va sfârși și cu puterea tiranului. Vom râsufla și noi iar.

— Trebuie să-i lovim pe amândoi odată! spuse hotărât Ziraxes. Abia atunci vom fi stăpâni iar. Am fi fost regi pe pământurile noastre, după moartea părinților noștri, dar acum nu suntem decât niște taraboști oarecare. Avem tot atâta trecere cât cei fără căciulă, și oricum poate scuipa în fața noastră, spunându-ne cu obraznicie tot ce nu-i convine.

— Burebista socotește meritul omului nu după numărul turmelor, și nici al pământurilor.

— Asta-i! spuse țăfnos Ziraxes. S-a tulburat lumea. Acuma, orice nespălat poate ajunge tarabost numai pentru că poate lovi mai cu putere în dușmani.

— Când trăiești ca noi, înconjurați de atâția dușmani, care abia așteaptă să te vadă slab ca să te poată jefui, este nevoie și de puterea armelor. Și apoi, în acest fel și-a apropiat mulțimea.

— Comații s-au obraznicit știindu-se ocrotiți de ei. Tata avea pământuri nesfârșite pe malurile Istrului, iar eu trebuie să ascult de porunca unuia care nu pot înțelege de ce are drept să mi-o dea.

— Are dreptul acela care are și puterea să apere acest drept. Puterea însă, i-a dat-o poporul.

— O turmă! spuse cu dispreț Roles.

— Și părinții noștri, își continuă gândul Thiamarcos.

— Bătrâni fără minte! spuse pe același ton disprețuitor și Ziraxes.

— Când și cum vom scăpa oare de tirania lor? spuse Roles.

— Planul nostru a dat greș de data asta, vorbi mirat Ziraxes. Era bun. Ce s-a întâmplat?

— Planul era foarte bun. Când au pornit contra boiilor, rămăseseră puțini în jurul lor. Atunci trebuia să-i lovim, dar lupta a durat neașteptat de puțin. Până să vină ai noștri, au și fost înconjurați de ostașii lui înnebuniți de victorie. Nu mai puteam face nimic.

— V-am văzut și pe voi aclamând, zâmbi Thiamarcos. Ba, parcă strigați mai tare decât ceilalți. Mi s-a părut oare, ori era adevărat?

— Strigam, cum să nu. Puteam face oare și altfel? Ochii pătrunzători ai vicleanului Deceneu te străpung ca două pumnale. El îți poate citi până-n fundul inimii, sunt sigur. Ne poate ghici toate gândurile într-o frântură de clipă.

— Eu, prieteni, nu-i înjur, dar nici nu-i aclam. Le recunosc meritele, chiar dacă nu-mi convin. Suntem însă, toți în aceeași barcă. Ori ajungem la țarm, ori ne scufundăm împreună. Aceasta-i realitatea și eu o privesc cu resemnarea noastră getă.

— Să încercăm să-i lovim acum, hotărî Roles, când se vor întoarce la Sarmizegetuza. Vom porunci oamenilor noștri să ne aștepte în valea Sargeției, în defileul pe care-l știm și atunci...

— Dacă nu reușim nici de data asta, spuse Ziraxes, ai noștri îl vor socoti cu adevărat ocrotit de Zei, așa cum se laudă Deceneu. Nu vor mai îndrăzni să ne ajute niciodată.

— E bine să nu uităm, prieteni, acești „ai noștri” nu-s decât bastarni și sarmați. Mare încredere nu putem avea în el. Ne-ar părăsi din clipa când nu le-am mai putea plăti, sau și mai rău, ne-ar trăda.

— Ai dreptate, Thiamarcos. De aceea trebuie să lucrăm cât mai repede, spuse grăbit Ziraxes.

— Acum, după victoria asupra boiilor nimeni nu va îndrăzni să mai ridice glasul în fața lui. Noi suntem singura speranță a acestui popor. Numai noi putem salva țara aceasta bogată ce geme sub neînduplecatul lui călcâi.

— Nu uitați, vă spun iar: Țara nu geme, ci se bucură și-i aclamă pe amândoi, socotindu-i un fel de Zei Atotputernici și Nemuritori.

— Bine, se înfurie Roles. Voi vedea eu dacă sica mea cea ascuțită nu va intra în pieptul lui de Zeu Atotputernic, la fel de ușor ca în a oricărui berbec.

— Eu o voi încerca pe a mea în pieptul marelui Preot. Vreau să văd dacă odată cu sângele lui, subțiat de posturi, nu-i va curge și nemurirea, completă Ziraxes.

— Odată cu moartea lui, ne vom lua locurile ce ni se cuvin. Vom da la o parte pe bătrânii nevolnici și vom instaura iar voia noastră pe pământurile strămoșești, hotărî Roles.

— Și vom spune tuturor, după aceea, că aceasta a fost voința Zeilor. Nu? zâmbi Thiamarcos.

— Tare aș vrea să văd pe acela care va îndrăzni să ne contrazică atunci, se încruntă Roles.

În acel moment intră, cu pași grăbiți și foarte supărat, Burebista, urmat de Deceneu. Ei auziseră fără voie o parte din discuția aprinsă a conjurațiilor și, deși marele Preot voi să-l oprească, regele intră ca o furtună, îi privi disprețuitor și le vorbi cu mai mult calm decât era potrivit cu momentul dramatic.

— Hai, prieteni! Loviți! Tot trebuie să mor odată. De ce să mă ucidă un dușman când o poate face la fel de bine și un frate? N-aveți teamă! Deceneu, Marele Preot al lui Zamolxis nu poate purta arme, iar eu... Eu nu mă voi apăra niciodată de va fi să mă lovească mâna unui get. Mai bine să mor decât să văd un frate nemulțumit. Fiți curajoși! Loviți în noi și-n neamul sfânt al geților!

Dacă Zeus Horkios, Răzbunătorul, ar fi apărut deodată, cu toate fulgerele în mână, cei trei conjurați n-ar fi fost mai uluiți. Ei rămaseră câteva momente împietriți, neîndrăznind nici să mai răsuflă, pentru a nu mânia și mai tare Zeii. În acele momente, în spatele tinerilor taraboști nemulțumiți apărură șase călugări, care așteptau un semn de-al marelui Preot. După momentele de uluială, cei trei conjurați căzură în genunchi deodată, iar călugării se retraseră după perdea, mai înainte de a fi văzuți de Burebista.

— Iertare! abia îngăimă ră tinerii. Iertare!

— Ce să iert?! Ce pot să iert?! O faptă nechibzuită și neîmplinită nu merită decât dispreț. Ce spui, frate Deceneu? Și tu trebuie să ierți.

— Iertarea este numai a Zeilor și a aleșilor lor! spuse Marele Preot, care se întoarse apoi spre cei trei, dojenindu-i ca pe niște copiii neîndemânatici și proști. Să fie oare vinovată tinerețea cea zănatică? Prostia? Sau necunoașterea? Pe cine să dăm vina? Voi nu știți oare, minți necoapte, că părinții voștri au venit singuri la marele rege Burebista, rugându-l să primească și triburile lor în marea familie a geților? Și tatăl tău, Roles, cel

din străvechea cetatea Piroboridavei! Și al tău, Thiamarcos, ce vii din Buridava cea bogată-n aur și sare! Și al tău, Ziraxes, cel cu lanuri nesfârșite pe malurile Istrului cel sfânt!

— Bătrânii voștri părinți, nevolnici și fără minte, luă iar cuvântul regele întristat, au înțeles vremurile cele noi, iar voi...

— Am greșit! Iertare!

— Să nu uiți niciodată! Dacă romanii vor rămâne în țara aceasta, atunci grâul și sarea, vitele și poamele noastre vor îndestula mulțimile cele veșnic nesătute ale Romei, iar aurul nostru va bucura doar ochii patricienilor nesățioși. Voi nu veți mai fi stăpâni pe avuturile voastre, așa cum sunteți acum... Plecați!

— Nu merităm îndurare! Pedepsiți-ne!

— Nu meritați, știu bine, dar trebuie să vă iert. Pentru pletele cele albe ale părinților voștri, o fac. Ei abia s-au întors victorioși din bătălie. Sângele încă nu s-a uscat și răsplata credinței și a vitejiei nu poate fi în niciun caz uciderea fiilor. Lipsiți din ochii mei!

— Și nici nu le vom putea vorbi vreodată despre necugetată voastră faptă, vorbi Marele Preot. V-ar pedepsi ei cu siguranță și ar fi de două ori îndurerați: sunteți morți și au avut nenorocirea să aibă fii nemernici. Plecați de aici!

— Nu. Nu putem pleca așa, murmură conjurații, cuprinși acum de o sinceră căință.

— Dacă nu ne iertați nebunia și rățăcirea, vorbi limpede și hotărât Thiamarcos, ne vom înfige unui altuia sica în piept și vom muri ca niște câini blestemați. Vor muri de durere și părinții noștri viteji și nevinovați. Vrem să vă dovedim credința noastră.

— Și căința noastră sinceră, adăugă neîmblânzitul Roles. Pentru aceasta vom trăi de acum încolo.

— Vom fi mereu în primele rânduri, spuse și războinicul Ziraxes. Vom muri cu zâmbetul pe buze pentru rege și pentru poporul geților.

Burebista vedea căința lor sinceră și era în mare încurcătură.

— Ce spui, frate Deceneu? Trebuie să-i iertăm și să le facem voia.

— Sunt geți. Au sângele sfânt și nu-i putem ucide. Noi vă iertăm. Să cântărească zeii fapta voastră și de nu-s mulțumiți să pedepsească ei!

— Fie! întări Burebista sentința marelui Preot.

Cei trei tineri ieșiră rușinați și o tăcere plină de tristețe se lăsă peste ei. Abia într-un târziu Deceneu rupse tăcerea grea.

— Poate n-ai făcut bine iertându-i, dar în inima ta este numai dragoste pentru întreg neamul get. Tu nu poți vărsa sânge de frate. De data asta însă, oricum nu ni se putea întâmpla nimic.

— Ce spui?! Cei trei nebuni ne puteau ucide într-o clipă, dacă ar fi vrut.

— O! Nu, frate Burebista. N-ar fi putut, chiar dacă ar fi vrut.

— Așa vrei să mă liniștești tu?

— Frate iubit al inimii mele! Între noi n-a fost niciodată minciună, știi bine. Dacă acești tineri fără minte, n-ar fi căzut îndată în genunchi și ar fi încercat o singură mișcare, ar fi căzut răpuși de niște brațe mai puternice decât ale urșilor. Schivnicii mei veghează asupra ta mereu. Chiar și somnul tău ți-l veghează fără să știi. Tu ești mult prea prețios pentru poporul get și trebuie să te apărăm.

— Poate fi așa cum spui tu, frate Deceneu, dar în altă zi aș putea fi răpus.

— Cu toții suntem născuți sub crudul crug al morții, fiind datori c-o viață acestui pământ, ce ne născu și hrăni! scandă Deceneu, destinul bietului om. Tu însă, frate Burebista, vei trăi încă mulți ani. Stelele nu mint, iar țara aceasta sfântă a vitejilor geți are nevoie de brațul tău puternic și de înțelepciunea ta atotcuprinzătoare. Tu nu puteai muri acum.

— Bine, dar vreau să lămurim acum totul.

— Te ascult, mărite rege!

— Am primit domnia acestei țări, știi bine, cu o condiție pe care am pus-o tatălui meu și Gerusiei, marelui Sfat al țării.

— Și acum mai văd ochii mirați ai bătrânilor noștri înțelepți, zâmbi Deceneu unei amintiri fugare.

— Tu și numai tu, vei urma la domnie, având până atunci puteri depline să iei, în lipsa mea, orice măsură și să dai orice poruncă.

— O fac numai pentru binele acestui popor.

— Știi prea bine, frate Deceneu, și niciodată, nici eu nici Geții nu-ți vom putea mulțumi pentru tot ce ai făcut.

Deceneu își însușise în Egipt toată știința fraților de acolo. Medicina, farmacia și astronomia nu aveau secrete pentru dânsul, iar la Atena urmase cursurile severe ale Academiei lui Platon pe frontispiciul căreia scria: „Cine nu-i geometru, n-are ce căuta aici”. Platon socotea gândirea logică la fel de precisă ca și matematica. Acolo și-a însușit filosofia și tot acolo, împreună cu tânărul Burebista, care-l însoțise, oratoria. Ajuns în țară, Deceneu dăduse totul poporului său.

Medicii noștri cunoșteau anatomia și aveau chirurghi pricepuți, care puteau la nevoie face chiar trepanații și opera pe creier – așa cum arată unele cranii, ca și instrumentele găsite în săpăturile de acum. Medicina cuprindea, e drept, farmece și descânțece, dar acestea erau întrebuințate numai ca niște tehnici de psihoterapie, de calmare a spiritului bolnav, iar sugestia și hipnotismul, în mare trecere la indieni și egipteni, îl foloseau ai noștri în loc de anestezie.

Platon însuși recunoaște, prin gura nemuritorului Socrates, superioritatea medicilor geto-traci. Aceștia căutau să vindece și sufletul, odată cu trupul bolnav, înțelegând legătura strânsă dintre ei. Și marele filosof atenian recunoștea aceasta cu 400 de ani înaintea lui Deceneu.

Medicina era ajutată, ca și acum, de Farmacie, aceasta cuprinzând mulțimea de plante pe care clima variată și blândă a meleagurilor geto-dace le favoriza. Plantele creșteau într-o nesfârșită varietate, iar preoții lui Deceneu nu se sfiau deloc să învețe chiar și de la vracii și babele oricărui colț de țară. Aceștia acumulaseră în decursul veacurilor, prin observație și experimentare, infinite cunoștințe despre efectele beneficătoare ale plantelor sau sărurile minerale ale acestui binecuvântat pământ.

Aceste plante și flori cu excepționale puteri de vindecare au fost luate de eleni, apoi de romani, intrând astfel în știința Antichității și ajungând până-n zilele noastre.

Astronomia avea o mare căutare la egipteni, care o luaseră de la geți atunci când strămoșii lor plecaseră pe lungul drum al păsărilor călătoare înspre țări mai calde. Și de ce s-ar mira cineva că au fost cunoscute mai întâi pe meleagurile noastre? Unde pot fi mai bine studiate stelele decât pe înălțimile limpezi ale piscurilor liniștite? Și unde au fost în Europa munți mai înalți și în același timp locuiți de oameni și de Zei decât în Geto-Dacia? Că aceasta a fost realitatea ne-o dovedește în primul rând existența calendarului semestrial de pe Kogaionon, cu un ciclu de 34 de ani. Acest calendar descoperit în Incinta Sacră de la Sarmizegetusa se dovedește a fi mai exact decât cel făcut la porunca lui Cesar de Sosigenes din Alexandria, abia în anul 45 – 708 Ab Urbe Condita. Numai Zeii știu dacă acest grec pe jumătate egiptean nu s-a inspirat – astăzi cuvântul este mult mai dur, pentru astfel de chestiuni dubioase – în cercetările lui, din minuțioasele observații ale preoților de pe Muntele cel sfânt, știind bine legăturile pe care egiptenii le aveau cu geto-dacii și fiind încredințați că sufletele vin să se odihnească

aici, în valea Istrului cel sfânt, curățindu-se astfel de toate păcatele comise în trecătoarea noastră viață.

Geto-dacii cunoșteau scrisul dar nu-l foloseau toți pentru că pe dânșii îi interesa mai mult viața simplă, fără prea multe complicații. În ei se îmbinau fericit Omenia cu Înțelepciunea, Iscusița cu Istețimea, Sinceritatea cu Resemnarea. Celor doi mari conducători, Burebista și Deceneu, nu le-a venit prea greu să modeleze un astfel de material, înzestrat cu atâtea calități, oameni pe care elenii, atât de zgârciți în laude cu străinii – și mai ales barbari – îi socoteau înțelepți și demni de a fi luați ca exemplu, iar țara lor fiind mereu ca o obsesie. Aici, în țara geților nemuritori, se născuseră Zeii și-și aveau mormântul Eroii. Aici trăiau și petreceau Zeii. Aici aveau loc cele mai multe întâmplări din legendele Semizeilor și Eroilor. Aici trăiseră Titanii și Ciclopul, ca și divinii pelasgi.

Preoții geți știau să scrie, ba cunoșteau cel puțin încă o limbă, iar marele Preot urmărea îndeaproape formarea tinerilor. La eleni și la romani, mai ales, conta în primul jind pregătirea fizică, ei dorind să aibă buni luptători, pentru a-și întinde cât mai mult hotarele. Mai târziu însă, la Atena, dar mai ales la Roma nu erai bun luptător, dacă nu erai și bun orator, adică nu era suficient să câștigi în luptă. Trebuia să știi să-ți aperi și cu vorba, conform legilor, ceea ce ai câștigat. Pe acești „civilizați” însă, sufletul nu-i interesa deloc.

Burebista și Deceneu voiau ca tinerii geți să aibă în primul rând un caracter frumos, să fie oameni cu suflete demne de a se prezenta oricând în fața marelui Zeu fără să fie rușinați că au trăit o viață mârșavă. Astfel formați și înarmați sufletește, tinerii geți erau puși la exerciții fizice pentru dezvoltarea armonioasă și a corpului. Numai așa puteau fi un scut puternic și de nădejde contra dușmanilor care priveau ca păsările de pradă înspre bogățiile țării, așteptând un moment de slăbiciune...

— Zeii ți-au dat viață lungă, frate Burebista și noi vom îmbătrâni împreună, iubindu-ne ca doi frați care au supt laptele aceleași mame.

Abia târziu a aflat tânărul Burebista că mama lui Deceneu îi fusese doică, explicându-și atunci afecțiunea neobișnuită care îi legase încă de la întâmplarea din Atena.

— Biata noastră mamă! Ce fericită ar fi fost dacă ar fi trăit și ea acum! Să ne vadă pe amândoi, ca doi frați buni!

— Ei, Frate Burebista! Numai Zeii cunosc taina veșniciei, dar eu cred că morții noștri dragi, ale căror suflete dăinuiesc în veci în jurul tronului

marelui Zamolxis, ne urmăresc și ne îndrumază. Ei ne trimit semne și visuri.

— De ce-mi vorbești tu mie de semne și de visuri, îndepărtându-mă cu bună știință de ceea ce vreau să-ți spun?

— Pentru că știu ce vrei, dar ai destule griji, fără să fie nevoie să-ți mai faci și altele.

— Eu vreau să știe toți, se încapătănă puțin regele: După moartea mea, vei domni tu!

— Zeii îmi sunt martori, frate Burebista: nu va fi zi mai nenorocită pentru mine și din acea clipă nu voi avea altă dorință decât să vin mai repede lângă tine, pentru a fi împreună și în veșnicia morții, așa cum suntem acum, în această viață trecătoare.

— Bine, bunul meu frate! Și după tine cine va domni?

— De ce mă întrebi?! Unul singur este demn și pregătit pentru această anevoioasă treabă. Numai Comosicos.

— Comosicos! se bucură regele. El, fiul meu cel neștiut decât de tine!

Cu douăzeci de ani în urmă, când Burebista fusese desemnat ca viitor rege, cei doi tineri frați conduseseră lupta pentru Unirea tuturor seminiilor gete. Într-o vreme au poposit vreme mai îndelungată pe malul vijeliosului Alut, cel care căra aur din munții Rifei. Într-o zi le veni vestea cumplită că sciții și sarmații intraseră iar în țară și că trecând pe acolo arseseră dave întregi, ucigând bărbații, răpind femeile și prădând odoarele pământului.

Plin de revoltă pentru faptele cotropitorilor, dar și de durere pentru necazurile acestui popor atât de încercat, care nu avea altă vină decât bogăția pământului și blândețea oamenilor, Burebista porunci tuturor să încalece îndată și să alerge până ce vor ajunge și pedepsi pe lotrii blestemați. Prădalnicii și răpitorii de femei fură ajunși în aceeași noapte. Prea siguri de puterea lor, ei benchetuiău fără grijă. Ciocnirea a fost scurtă, dar cumplită de sângeroasă, pentru că Burebista poruncise: „nicio milă pentru ucigași și răpitorii de femei!” Doar câțiva dintre sarmați reușiseră să fugă, luând cu ei și pe fetele răpite. Tânărul Burebista, care avea ochiul ager și era în primele rânduri ale luptătorilor, îi văzu și porni îndată după dânșii, urmat doar de câțiva ostași. Îi ajunse repede și întrecând din fugă pe un sarmat, care își legase fata în spate ca pe o pavăză, îi opri curajos calul și când sarmatul își ridicase cu amândouă mâinile sabia lui uriașă, sări sprinten din șea. Lovitură îngrozitoare tăie calul în două, dar îl dezechilibra pe adversar. Acesta era felul de luptă al romanilor cu celții! Până să-și ridice

din nou sabia năclăită de sângele bietului cal, Burebista, de jos, îi și înfipse sabia în piept, nu prea adânc, pentru a nu răni și pe fata legată la spatele sarmatului. Cu o singură lovitură tăie legăturile, împingând dușmanul mort de pe cal și primind în brațe fata. Aceasta era plină de sânge și nu mai mișca. Lupta se sfârșise, ceilalți dușmani răpuși, iar bietul Burebista nu știa ce să facă. Deceneu care era mereu lângă fratele său, îl ajunsese abia acum, descălecă și amândoi întinseră fata pe iarbă. Mare meșter în ale medicinei, Deceneu o examinează îndelung, apoi se ridică și spuse mulțumit.

— I-ai salvat viața, frate Burebista.

— Dar nu vezi?! E plină de sânge. Cred că eu am omorât-o când l-am străpuns pe turbatul acesta.

— Nu-i rănită. E plină de sânge, dar nu-i sângele ei. A leșinat de atâtea câte a văzut. Își va reveni îndată.

O stropi cu apă rece și fata se trezi îngrozită. Privi în jur, auzi vorbindu-se în limba ei, văzu lângă ea un tânăr frumos ca un Zeu, deși foarte îngrijorat și abia atunci dădu drum liber lacrimilor.

— Trăiești, fată frumoasă?! întrebă zâmbind tânărul „Zeu”.

— Asta mă întreb și eu. Trăiesc, ori am ajuns în câmpiile Zeilor?

— Care Zei?! se miră Burebista. Sunt numai geți curați pe aici.

— Mulțumesc, voinice! M-ai scăpat de necinste. Mulțumesc!

Duseră toate fetele înapoi în satul lor, dar gândul tânărului era mereu la ea, iar fata se îndrăgosti cu adevărat de cel care o salvase, mai înainte de a ști cine este.

— Ai câștigat-o în luptă, spunea un gând năstrușnic. Este a ta pe drept.

— Cât de strâmb poate fi un drept! șopti gândul cel înțelept. Este a ta?! Atunci nu vei face decât ce-ar fi făptuit și răpitorul.

— Și dacă o va iubi altul, înseamnă că ți-ai primejduit viața pentru fericirea altuia. A unuia care n-a mișcat măcar un deget, în timp ce tu...

— Aaa! Aștepți oare o răsplată pentru o faptă pe care erai obligat s-o faci?! se supără Rațiunea.

Cam în felul acesta se certa mereu Rațiunea cu Gândul cel năstrușnic în mintea bietului rege îndrăgostit, când într-un fapt de seară o fată cere voie să intre în cortul tânărului rege. N-o recunosc.

— Mărite rege! Un bărbat, viteaz ca nimeni altul, mi-a salvat viața și eu nu pot să fiu decât a lui.

— Este drept ca să iubești pe cel care te-a salvat.

— Drept?! Mai bine mă lăsa pradă morții!

— De ce vorbești așa?

— Pentru că cel care m-a salvat nici nu mă știe, iar eu m-am îndrăgostit de el.

— Eh! oftă regele în gând. De ce n-am și eu norocul ăsta? Așa o mândrețe de fată și caraghiosul care a salvat-o nici n-o știe! Ce lume sucită! apoi spuse tare: Și de ce nu-i mărturisești dragostea ta? Poate nu îndrăznește. Poate...

— Chiar dacă i-aș mărturisi dragostea mea, ar fi în zădar. Eu nu-s decât o fată simplă, iar el...

— Frumusețea ta este demnă chiar și de un tron, iar el?! Ce-ai vrut să spui? Îi trecu ca un fulger prin cap tânărului, care o recunoscuse abia atunci.

— Nu mai pot să tac și nu știu ce să fac. Am venit să-i spun regelui ce-am hotărât. Decât să fiu a altuia, mă voi arunca mai degrabă în apa cea vijelioasă a Alutului.

Sunt momente în viața unui bărbat când ispita poate fi mai puternică decât rațiunea. Fata era prea frumoasă, Burebista mult prea tânăr ca să poată rezista prea mult ispitei. Poate e mai bine că-i așa! Și apoi, ca viitor rege putea lăsa el pradă unei morți cumplite un „frate get”? Și încă nevinovat?! Sigur că nu. Și astfel, fata rămase în cortul tânărului Burebista... Și era luna mai, luna florilor și a dragostei!

În zilele următoare, Deceneu, plin de tact și de înțelegere pentru nimicniciile acestei lumi, nu întrebă nimic, ci o trată pe fată ca pe o adevărată soră.

Dar luptele îi trimiteau pe alte meleaguri și atunci fata fu dusă acasă de către amândoi, iar Deceneu prezintă lucrurile în adevărata lor lumină și în așa fel încât nimeni nu putea fi jignit. Fata va aștepta cuminte ca treburile să se liniștească în țară și să aibă toată încrederea, iar părinții să aibă grijă, ea fiind sub ocrotirea Zeilor nemuritori al cărui viitor mare Preot era desemnat el.

Ostașii cu regele lor pleacă, iar la începutul lunii februarie fata naște pe Comosicos...

— Biata fată! suspină regele amintirii din tinerețe. Greu aș fi făcut-o regină!

— O! Nu. O urcam eu lângă tine, trecând peste orice opreliști. Pentru un frate iubit puteam îndupleca chiar și Zeii, zâmbi Deceneu, plin de bunătate. Și apoi, frumusețea și cumințenia sunt atributele adevăratei nobleți. Ea era demnă să stea și pe un tron.

— A plătit prea scump un păcat care nu era numai al ei.

— Dragostea sinceră nu poate fi păcat. Moartea ei la nașterea fiului tău a fost o întâmplare nenorocită. Să socotim Zeii vinovați? Căile Destinului sunt însă nepătrunse de ochii bieților muritori! Te-a iubit și se pare că a transmis și fiului tău toată dragostea ce ți-o purta. Comosicos te iubește, deși nu știe că ți-e fiu. Copilul a fost crescut de mama mea, încredințat că mi-e frate.

— Să nu știe că este fiu de rege. Așa am socotit eu că-i bine. Viața este grea și trebuie să-ți cucerești singur locul ce-l meriți.

— Ți-am respectat dorința, frate Burebista, deși a fost singura dată când nu am avut aceleași gânduri. Poate ai făcut bine așa. Oricum, poți fi liniștit: Aurul rămâne tot aur, chiar dacă l-ai aruncat într-o mocirlă. Comosicos este făcut din aurul cel mai curat. Este bun, viteaz și înțelept!

— L-ai trimis la Alexandria și Teba, la Atena și Roma.

— Da. A umblat pe drumurile tinereții noastre. A fost însă mereu privilegheat de mine, chiar și pe malurile milosului Nil. Întâlnirea și trainica prietenie cu Dinis n-a fost numai opera Zeilor, ci și a mea. Puterea și înțelepciunea acestui trac get au fost un scut prin care nu putea trece nicio armă, nicio jignire. Au învățat amândoi de la preoții Egiptului toată știința lumii, iar la Atena și Roma filosofia și arta vorbirii.

— Ca și dragostea pentru frumos.

— Dragostea pentru frumos a moștenit-o de la strămoșii care au cel mai frumos port, precum și cele mai frumoase cântece și jocuri.

— Te-ai purtat ca un adevărat părinte. Te-am urmărit mereu și v-am iubit pe amândoi și mai mult.

— Nu l-ași iubi mai mult nici dacă ar fi cu adevărat al meu. Datoram însă această iubire și grijă tatălui tău care m-a trimis la învățătură împreună cu tine... Dar le datoram mai ales regelui meu care mi-a făcut cinstea să-mi împărtășească taina sa.

— L-ai pregătit și pentru viață, știu bine.

— L-am învățat să fie OM în orice împrejurare.

— Dar și pentru a fi rege.

— L-am învățat, fără să știe că va fi rege într-o zi, tot ce trebuie să știe un conducător de popoare.

— A adus de peste Istru o mulțime de prieteni.

— Și aceasta-i o mare artă: să-ți faci prieteni de nădejde. E o moștenire de la tine.

— Blândețea și frumusețea le are de la maică-sa... Când era mic, îl socoteam vinovat de moartea mamei sale. De asta l-am și ocolit un timp.

— Știu și asta. Te-am înțeles deși nu ți-am spus niciodată nimic. Nu puteam forța pe regele meu să-mi facă voia. L-am îngrijit mai mult. Și l-am iubit mai mult. Copilul însă era tot atât de vinovat ca și tatăl tău.

— Tatăl meu?! se miră zâmbind regele. Ce vină avea tatăl meu?

— Că te-a zămislit. Altfel nu existai tu și fata n-ar fi murit. Nu-i acesta un raționament logic? Un silogism?

— Pare logic, dar e un sofism adevărat, zâmbi regele. Dacă n-ai fi bun pe cât ești de înțelept, ai fi cel mai grozav creator de sofisme. Tu poți dovedi într-un moment că neaua-i albă și pură, iar în clipa următoare că nu-i decât noroi.

— Este de drept apa-n două ipostaze! În Agora Atenei aceasta o poate face cu succes orice negustor de măslin. Sau de vinuri.

— Ai uitat că nu-mi plăceau măslinile? Erau prea grase, iar vinul era mult prea dulce pentru gusturile noastre.

— Acum vrei să-mi abați tu atenția, frate Burebista?

— Adică?! se făcu a nu înțelege regele.

— Când vei socoti că a venit momentul să-i spunem adevărul? Știu că are unele îndoieli. A fost și la Delphi, iar oracolul i-a dat un răspuns care este adevărul curat. Preoții chresmologi știu tot, dar pe băiat l-au încurcat de tot. M-a întrebat dacă-i sunt frate, sau fiu?

— Nu-i mai putem ascunde adevărul și nici nu mai are rost de-acum. O vom face-o cu bucurie atunci când va hotărî marele Preot sub a cărui ascultare este acum. Mă rog mereu Zeilor să-i dea și un dram de noroc acestui copil, care n-a avut mamă.

— Ba a avut. Una l-a născut. Și era frumoasă și bună. Alta l-a crescut. Și era și dansa bună, deși nu mai era tânără și-i putea fi bunică. Cât despre tată, putem spune că a avut chiar doi. La fel de buni și care i-au dat toată dragostea lor. Iar stelele...

— Ce-ți spun stelele?

— Stelele nu mint. Ele mi-au spus, de când era mic, cum va fi ca bărbat. Un bărbat care știe să-și păstreze sângele rece în orice situație. Calculat în vorbe și purtări. Prietenos și sincer, oricine poate avea încredere nemăsurată în el. Un bărbat hotărât, care știe ce vrea și totuși plin de înțelepciune. Este horoscopul pe care și l-ar dori orice rege. E născut în zodia Puterii și a Înțelepciunii.

— Este Comosicos în persoană! Va fi mai bun decât mine. Veghează asupra lui mai mult decât asupra mea El este viitorul, eu sunt doar prezentul. Sau și trecutul.

— Trăim în prezent, frate Burebista și viitorul este așa cum îl clădește prezentul. Este fratele marelui Preot al geților și oriunde i se dă respectul cuvenit.

— De multă vreme Comosicos nu mai are nevoie de oblăduirea noastră. Știe să descurce bine firele vieții. Aș vrea să fie și iubit.

— Unii câștigă dragostea și prețuirea tuturor prin simpla lor prezență. Fii fără grijă, frate! Mâna mea îl ocrotește și de departe, fără să știe, fără să-și dea seama. Iar acum, noii săi prieteni îi fac o gardă cum n-a avut niciun împărat.

VI

După desființarea „împărăției celte”, dintre Carpați, Tisa și Istru, puterea geților crescuse atâta încât aceștia se puteau gândi la dezrobirea celorlalte pământuri, pe care sălășluiau de la începuturile lumii triburi gete. La răsărit de munții carpilor, bastarnii și sarmații, ajutați de sciți, prădau mereu davele pașnicilor și harnicilor locuitori. Oamenii erau mereu în primejdie. Oricând, iarna sau vara, o vijelie pornită de dincolo de Tiras și adusă pe cai iuți, cu părul lung, le putea spulbera avutul și arunca în sclavie. Oroles și vitejii lui carpo-daci, împreună cu frații lor tirageții și costobocii, se luptau mereu cu acești năvălitori prădalnici, deși intraseră și ei în marea familie a popoarelor geto-dace de sub puternica mână a înțeleptului Burebista. În marele Sfat al țării se făceau ultimele planuri.

— Înțelepții mei sfetnici! hotărî Burebista. Suntem acum destul de puternici ca să luăm înapoi și celelalte pământuri ale noastre. Pe acelea unde mai trăiesc frații noștri. Vecinii trebuie să înțeleagă o dată pentru totdeauna că numai noi suntem stăpânii pământurilor lăsate moștenire sfântă de străbunii noștri.

— Oricum, preciza Marele Preot, nu strică să le dăm din când în când câte o lecție de „morală getă”.

— O lecție pe care să n-o mai uite niciodată și apoi, prietene Acornion, se întoarce regele puțin stânjenit înspre înțeleptul dionysopolitan...

— Și apoi, mărite rege?! întrebă Acornion, care înțelese cauza încurcăturii marelui și bunului său prieten.

— Va trebui să luăm înapoi și cetățile grecești de pe țărmul mării. Este pământul nostru și atât timp cât erau aliatele prietenului nostru Mithridates, am tăcut. Acum însă nu le mai putem lăsa în mâinile dușmanilor noștri.

Burebista avea și el nevoie de porturi pentru a-și asigura transportul pe mare a produselor proprii, iar nu de cetăți grecești sub tutelă romană. Marele rege se pregătea cu minuțiozitate pentru campanie.

Înțeleptul Acornion se simte dator să-i arate regelui situația, așa o cerea de altfel serviciul lui de „sfetnic și primul între prieteni”.

— Romanii se vor înfuria, mărite rege.

— Mi-ar plăcea să-i văd înfuriați! Nu-i pot vedea plimbându-și sandalele și zăngănindu-și armele pe coasta mării noastre. Și apoi, grecii tăi au simțit pe propria lor piele ce înseamnă Foedus-ul și protecția Romei.

Hybrida, bețivul proconsul al Macedoniei le socotea niște domenii personale din care putea stoarce oricât voia.

— Cât îi trebuia, mărite rege, interveni și marele Preot. Voia să fie consul, împreună cu Pompei și Cesar. Și consulatul costă multe milioane, pe care grecii, e drept, le aveau, dar le voiau pentru dânșii. Oricum, Senatul n-a fost prea mulțumit de guvernarea lui Hybrida, ce a dus la răscoala cetăților grecești. Nici apărarea prietenului său Cicero, care nu știa toate abuzurile făcute, nu l-au scăpat de exil.

— De răscoala cetăților grecești, geții nu sunt cu totul străini, zâmbi Acornion.

— Noi nu suntem fățarnici și nu ne-am ascuns. Trebuia să-i ajutăm, fiind ale noastre, spuse hotărât Burebista. Acum însă, pe malurile Tibrului cel veșnic însângerat, se pregătește un nou război civil. Se vor înfrunta iar, ca pe vremea lui Marius și Sylla.

— Înțeleptul nu scapă momentul prielnic! vorbi ca un oracol Deceneu.

— Le vom cuceri, mărite rege, dar unii sunt încăpățânați și dârji.

— Nu ne plac dușmanii, care plâng ca femeile, prietene Acornion. Dacă plâng, trebuie să-i iertăm.

— Sunt bine înarmați și au hotărât să nu mai asculte de nimeni.

— Hotărârile lor nu pot privi pe stăpânii pământului. Nu? Stăpânirea lor se întindea și dincolo de Boristene încă de pe vremea când sciții mai viermuiau prin pustiile Asiei, mai înainte chiar de nașterea perșilor. Nu vrem să distrugem cetăți înfloritoare, ce ne sunt și nouă de folos.

— Folosul nostru nu-i prea mare, mărite rege. Întreaga Eladă ar fi înfometată dacă nu le-am da noi grâu un singur an. Amândoi am văzut cum cei din Pireu se plimbau pe zidurile lui lungi care-l leagă de Atena, așteptând cu gâturile uscate și cu teama în inimi din cauza furtunilor ce putea întârzia ivirea corăbiilor dinspre Istru. Despre vitele noastre ce să mai vorbim! Zeii nu au parte decât de vitele lor slabe și cu carnea întărită de secetă, pe cele de la noi mâncându-le atenienii bogați.

— Pământul nostru ne dă mai mult decât ne trebuie, iar negoțul lor e cinstit. Ne aduc produse ce ne fac trebuință, e drept, dar stăpânii acestui pământ suntem noi. Este o realitate peste care nu se poate trece. Toate cetățile, de la Olbia la Apollonia trebuie să reintre în stăpânirea noastră.

— De sute de ani, vorbi Deceneu supărat, de când au venit pe aceste meleaguri, se socotesc musafiri. Acum însă, vor să fie stăpâni.

— Războiul va fi greu, mărite rege. Au apărători viteji și ziduri trainice.

— Zeii sunt cu noi. Ei ne poruncesc să recucerim tot ce-i al nostru!

— Sângele grecesc din mine, mărite Deceneu, mă îndeamnă să țin partea celor din cetăți.

— Jumătate din sângele tău este get, prietene Acornion. Acesta ce spune?

— Că aveți dreptate și de aceea nu pot să nu vă urmez supus poruncile.

— Aceasta nu-i numai vocea sângelui, prietene Acornion, ci și a Înțelepciunii. Și Atena, Zeița cu ochi de azur a fost prezentă la nașterea ta.

— Și dacă nu vor asculta glasul Rațiunii, mărite rege?

— Eu n-am nevoie de dărâmături și cu atât mai puțin de sclavi în țara mea. Le voi întinde o mână prietenească peste puternicele lor ziduri.

— Și dacă nu vor vedea mâna? se încăpățână Acornion.

— Nimeni nu-i mai orb decât cel care nu vrea să vadă! vorbi sentențios marele Preot.

— Vinovați de cele ce se vor întâmplă vor fi numai acei care vor respinge cu dușmănie această mână.

— Oricum vor face, Zeii sunt cu noi. Porunca lor o împlinim noi.

— Dușmanii ar spune că atunci când ai în spate 200.000 de viteji, Zeii nu pot fi decât cu tine.

— Și ce-ar spune prietenii, înțeleptule Acornion?

— Prietenii ar spune că oastea asta n-a căzut din cer.

— Oastea cea nebiruită a geților, spuse Deceneu, este rodul pământului nostru, iar regele Burebista urmează calea Înțelepciunii.

— Și a Dreptății, frate Deceneu! Noi nu cotropim pământul nimănui. Noi nu luăm sclavi pe nimeni.

— Zeii se ajută pentru că suntem iertători și buni.

— Noi nu venim ca stăpâni decât pe pământul străbunilor noștri. Suntem buni și întindem sincer mâna tuturor. Și boiilor le-am spus să plece ca dușmani, sau să rămână ca prieteni.

— După căderea Olbiei, voi merge să duc porunca și celorlalte cetăți.

— Eu vin cu o ramură de măslin, dar și cu o sică ascuțită. Ei sunt cei care vor trebui să aleagă.

— Strămoșii noștri au luptat dârji pe zidurile Troiei, vorbi iar marele Preot, pentru libertatea poporului frate al regelui Priam și atunci cu atât mai îndreptățiți suntem să luptăm pentru libertatea noastră.

— Cu noi este și dreptatea, spuse regele.

— Iar Zeii cei Nemuritori, continuă Deceneu gândul regelui, ne-au dat acum și puterea să dovedim și să apărăm dreptatea și libertatea noastră.

— Le voi spune tuturor, mărite rege.

— Cine va avea urechi de auzit, va înțelege. Cine nu, va pleca, sau va muri.

— Mai limpede și mai omenește nu se poate vorbi.

Sfatul se termină, iar în sală nu rămaseră decât cei doi frați regi, fiecare gândindu-se câteva momente la cele spuse și la cele ce îi mai așteptau.

— Tu, frate Deceneu, vei rămâne aici, iar eu voi pleca pe calea lungă ce duce spre țărmul get al Pontului Euxin! Și dacă nu mă voi întoarce...

— Nu, frate Burebista. Nu vorbi așa! Fii sigur! Te vei întoarce victorios! Zeii geților îți sunt și scut și lumină!

— Vei conduce țara. Știu că o las pe mâini bune.

— Dorința ta este poruncă pentru toți geții.

— Unul dintre cei mai buni și mai înțelepți.

— Înțelepciunea mi-au dat-o tot Zeii cei Atotputernici.

— Ești cinstit în fapte și curat în gânduri, iar credința în nemurire a făcut numai bine harnicilor noștri geți. De aceea nu mă pot îndoii de adevărul vorbelor tale.

— Cei care se îndoiesc, greșesc. Cineva a făcut totuși lumea asta minunată de la harnica albină și până la Cerul nesfârșit ce se rotește în jurul Ursei Mari... Și apoi gândul că dintr-un om viteaz și înțelept nu mai rămâne nici măcar o umbră este nu numai cumplit, dar mi se pare cu totul neomenesc.

— Poate ai dreptate, frate Deceneu, dar...

— „Dar” înseamnă îndoială, frate Burebista. Chiar dacă Nemurirea n-ar exista, omul trebuie să trăiască în așa fel încât s-o merite. Și dacă o va merita, ea va începe să existe.

— Binele cel mare l-ai făcut scăpându-ne de groaza morții veșnice.

— Prea multe au văzut vârfurile munților noștri, pe care strămoșii noștri, divinii pelasgi, i-au modelat, venerând pe Zei și făcându-le acolo sus și altare pentru jertfe... Prea multe am văzut eu în Egipt și am auzit la oracolele de acolo și din Elada ca să nu fii sigur de nemurirea sufletului. Creadă fiecare ce vrea! Zeii cei buni, însă, nu pot să-și nege marea lor operă reducând-o la nimic. Neantul nu poate dăinui într-o lume în care există oameni și unde Zeii își fac simțită prezența la tot pasul, într-o floare, în cântecul de privighetoare, sau în steaua cea nepieritoare!

— Avea dreptate Socrates: vorba înțeleptului este adevărată încântare. Ea farmecă sufletul și aduce înțelepciune! Și acum, frate Deceneu, mă așteaptă

Pontul Euxin. Mă vor primi cu pâine și sare, sau cu pietre și săgeți?

— Oricum te vor primi, tu te vei întoarce victorios. Zeii sunt mereu cu tine și geții au nevoie de mâna și de mintea ta.

— Tu singur ai spus! Să nu așteptăm totul de la Zei!

— Nici nu așteptăm. Noi muncim și clădim sub ochii lor buni lumea noastră.

— Spre lumea aceasta se îndreaptă ochii buni ai prietenilor, dar și cei lacomi ai dușmanilor. De aceea te rog să urmărești îndeaproape mersul construcțiilor din munți. Dacă vor veni zile grele pentru poporul nostru, aceste cetăți îi vor fi refugiul de necucerit. Acolo în munții cei „întăriți cu ziduri” poporul va aștepta zile mai bune.

— Lucrarea aceasta uriașă din munții noștri, ce are în mijloc marele sanctuar al Zeilor, va întrece în măreție multe alte măreții. Așa ceva nu poate fi făcut decât de un popor liber ca al nostru.

— Mergi fără grijă, frate Burebista! Zeii sunt cu tine, iar dacă porunca ta nu m-ar fi pironit aici, ar fi fost cea mai mare încântare să merg și eu cu voi. Mi se rupe inima când mă gândesc că tot ce iubesc eu mai mult pleacă spre Pontul Euxin. Și tu, și Comosicos, și vitejii noștri frați! Doar rugile pentru sănătatea voastră și grijile nenumărate pe care mi le lași pe umeri îmi vor mai ogoi tristețea.

VII

Armata marelui Burebista își făcuse tabăra în fața cetății Olbia. Trecerea limpedelui fluviu Tiras se făcuse pe un pod din bărci.

Olbia era prima colonie grecească pe pământ get. O înființaseră ionienii din Milet, dar după două secole, când atenienii din epoca de aur a lui Pericle deveneau tot mai numeroși și mai pretențioși, având acum nevoie de tot mai multe grâne și vite, își extinseră posesiunea și asupra ei, fără a cere voie cuiva, Atena fiind în acele vremuri cea mai puternică cetate-oraș nu numai din Elada.

Așezată pe limanul dintre cele două fluvii, Hypanis și Borysthenes, între o mare plină de pește și un pământ bogat în grâne și vite, Olbia prosperase repede, făcând un bogat schimb cu geții, sarmații și sciții. Pentru a se apăra de eventualele cete de dușmani ai căror regi n-ar fi fost mulțumiți cu tributul primit, dar mai ales de alți năvălitori din pustie, olbiopolitani îi duraseră ziduri groase și înalte până la cinci staturi de om. Îndărătul lor, ei puteau susține un asediu îndelungat, corăbiile lor putând aduce mereu oșteni proaspeți și arme.

Zidurile erau păzite de străjeri, gata oricând să dea alarma și să le apere, dar în ultimul timp, ei își tocmiseră mercenari, cetățenii ocupându-se mai mult cu negoțul. Acesta îi scutea de emoții și le aducea oricum un câștig mai mare. Elenii, deși la nevoie pot să fie și buni ostași sunt din fire negustori. Cetățenii luptau doar când cetatea era în mare primejdie și mercenarii n-ar fi putut face față singuri atacurilor.

După ce Romanii ocupaseră cetățile din Geția Minor, sfatul înțelepților hotărâse ca Olbia să rămână mai departe sub protecția Romei, în ciuda procesului intentat de Senat proconsulului Hybrida, a cărui mână lungă și hrăpăreață nu ajunsese încă și pe la ei.

Regele Burebista, credincios hotărârii luate în marele Sfat, le întinsese olbiopolitanilor peste zidurile lor puternice mâna sa prietenească. Solia de pace formată din Comosicos, Dionisie, Dinis și ceilalți geto-traci fusese bine primită de arhonteii cetății și de sfetnicii săi. Propunerea regelui Burebista de a recunoaște stăpânirea getă și a deschide porțile cetății, ca unor stăpâni și prieteni a fost privită cu destulă răceală, iar solia rugată să aștepte până a doua zi dezbaterile sfatului.

Solia se plimba prin cetate. Era un oraș frumos și curat, construit după modelul orașelor Eladei și tinerii se bucurau de tot ce vedeau, urmăriți de

privirile îngrijorate ale cetățenilor. Dinis întâlnește în Agora niște traci care lucrau în port ca hamali. Se părea că în cetatea cea bogată a Olbiei treburile nu mergeau chiar așa de bine. Dornici de a se îmbogăți cu orice preț, negustorii plăteau foarte puțin muncitorilor, ba mai mult, îi obligau să-și facă toate cumpărăturile numai în prăvăliile lor. Așa se făcea că, deși ei munceau de luni de zile, nu reușeau să strângă niște bani cu care să plece liniștiți și bogați acasă. Și apoi, mai erau sclavii...

Cumpărați din piețele Eladei și ale Romei, sclavii erau de toate neamurile, chiar și traci, dintre ostașii recrutați de legionari și care, prea iubitori de libertate, fugiseră și fuseseră prinși. Roma iubea legea și legea spunea că un om vândut în piață era sclav, iar sclavul nu mai era om, ci doar un instrument cuvântător. Și cu instrumentul faci tot ce-ți trece prin cap. Îl puteai pune la muncă, fără să-i dai să mănânce. Îl puteai bate, dacă ți se părea că nu muncise bine. Îl puteai ucide, dacă asta ți-era voia și nu dădeai socoteală nimănui. Erai obligat de lege doar să-l îngropi, arsul pe rug fiind socotit un lux. La Roma, Legea celor XII Table hotăra vinderea datornicilor insolvabili la mezinat, dar numai în afara zidurilor orașului al cărui cetățean fusese. Dacă avea însă mai mulți creditori, legea devenea aspră și ei își puteau împărți corpul datornicului, proporțional, bineînțeles, cu datoria. Legea Petelia Papiria, în anul 326, „umanizează” aceste raporturi, permițând creditorului să taie „doar o livră” din carnea datornicului, care nu mai putea fi vândut. Numai că sclavii nu-și schimbaseră în piață calitatea de oameni. Simțeau ca oamenii, gândeau ca oamenii și, mai ales, sufereau acum cumplit, parcă mai mult decât ar fi meritat oamenii. Dorul de libertate era mai mare cu cât le era viața mai grea.

Dinis, voinic ca Heracle și înțelept ca Socrates, se apropie cu milă și dragoste de acești oropsiți, care îi aminteau de fratele său Spartacus. Se sfătuiește îndelung cu tracia lui din cetatea Olbiei și apoi întocmesc împreună un plan...

În acest timp, regele Burebista se plimba neliniștit prin cortul cel mare, discutând cu prietenul său Acornion.

— Nu mai poate întârzia mult. Tratatările, știi bine, durează mai mult. Așa sunt toți elenii: le place să desfacă și să taie firu-n patru, iar o problemă o discută și o studiază pe toate fețele, deși la urmă își dau seama că rezolvarea ei era foarte simplă. Sunt ca niște adevărați negustori care se tem mereu să nu fie înșelați. Și fiul meu este cu dânsii.

— Dionisie îți seamănă nu numai la chip, ci și la înțelepciune. E o plăcere să stai de vorbă cu el.

— Dar Comosicos! Dacă nu l-aș ști frate al marelui Preot, l-aș crede os de-al marelui rege. Prea îți seamănă!

— Ei! zâmbi regele misterios. Aceasta-i una din metehnele geților: seamănă prea mult între ei.

— Și toți cu Apollo. Ba seamănă și cu războinicul Ares. Cei mai geți dintre Zeii Pantheonului elen, în afară de cei vechi. Într-o zi, marele Preot m-a luat cu dânsul să-mi arate muntele lui Uranus, pe care vechii locuitori de aici îl numeau Cerus manus, iar noi îi spunem Caraiman. După aceea m-a purtat pe niște poteci până am ajuns la un pisc mai înalt, al Cronos-Saturn, numit și Omolos, bătrânul, căruia noi îi spunem Omul. Pe aceste piscuri, ce stau învăluite în nori, deși pe vârful lor e mereu soare arzător, am văzut altarele pe care cei vechi aduceau jertfe acestor Zei detronați de Zeus. Aducea jertfe acestor Zei străvechi pentru că ei sunt ai pământului nostru și nu-i pot uita. Nu vor să-i uite deși acum stăpân e Zeus. Noul stăpân al Zeilor mormăie în barbă, dar nu spune niciodată nimic. Încă se mai teme de aceste locuri unde s-a luptat cu Titanii și cu Ciclopul, unde l-a învins și legat ca pe un ied fratele său Tifon și unde sălășluiau tatăl și bunicul lui.

— Ai auzit multe, dar ai și citit mult, prietene.

— Am citit mult, mărite rege, dar nu știu ce să mai cred. De ce oare toți poeții eleni și romani, începând cu Hesiod și Homer, Menandru sau Enius vorbesc mereu, ca obsedați de vremurile vechi și fericite? Toți eroii și cei vechi și cei mai noi, sau cei care vor fi divinizați mai târziu sunt trimiși aici să-și împlinească muncile și isprăvile. Pe meleagurile noastre au trăit și apoi au fost pedepsiți Prometeu și fratele său Atlas, Titanii cei neînfrânți, care nu voiau să recunoască Atotputernicia și Înțelepciunea cea fără de margini a lui Zeus. Tot la noi au fost trimiși Teseu, Heracle și Iason să împlinească poruncile Zeilor sau bazileilor. Și tot aici și-au avut sălaș neînvingul Achile și prietenul său Patrocle cu ultima soție, Elena.

— Toate acestea le știu de mult, prietene Acornion și tu știi că le știu, îi zâmbi regele. Acum mă interesează ce se întâmplă la Olbia și tu vrei să-mi abați atenția. De ce nu se întorc oare băieții noștri?

— Nu se poate întâmpla nimic rău. Elenii sunt destul de civilizați ca să respecte întotdeauna solii, chiar dacă ar face-o numai din teamă. Nu avea nicio grijă!

— Cetatea Olbia este înconjurată, vorbe Burebista gânditor.

— Înconjurată, ai spus, mărite rege?! Pe cele trei porți ale cetății nu poate ieși nici măcar un șoarece fără știrea și voia noastră.

— Oastea noastră are și baliste pentru aruncat bolovani și chiar foc peste ziduri, are și berbeci viguroși care le-ar putea dărâma. Din brazi înalți, am alcătuit un turn, mare cât zidurile lor, pe care le-am putea trece când am dori.

— Sunt mulțumit de pregătirile făcute. Nici poliorceții Eladei, acei care urcă pe ziduri și cuceresc orașe, n-ar fi putut face o treabă mai bună decât destoinicii meșteri ai geților. Știu totul de la bătrâni.

— Se pare că numai un cal nu am, ca să mă cred Agamemnon în fața Troiei.

În acel moment, crainicul de afară intră respectuos și spuse bucuros.

— În goana cailor albi a sosit solia noastră de la Olbia.

Solii intrară, îmbujorați de vântul ce le biciuise fețele arse de soare, iar Burebista îi primi fericit.

— Bine că v-ați întors! Prietenul meu Acornion era foarte îngrijorat de întârzierea voastră. Eu l-am liniștit însă știindu-i pe eleni oameni civilizați, care respectă solii.

Înțeleptul Acornion îl privi zâmbind înțelegător pe rege, iar acesta îi mulțumi din ochi. „Copiii” nu trebuie să știe chiar toate.

— Și acum, spuneți-mi ce s-a întâmplat la Olbia! Vorbește tu, Comosicos, ca frate al marelui preot și ca șef al soliei!

— Poate ar fi mai bine să vorbească întâi Dionisie, mărite rege. El a fost interpretul soliei și a înțeles mai bine.

— Ei! Tu cunoști elina la fel de bine ca mine.

— Da, dar în timp ce tu te „chinui” să-mi tălmăcești vorbele înflorite ale arhontelui, în limba noastră „barbară”, eu aveam timp să observ chipurile îngrijorate ale celor din jur și să le culeg șaptele.

— Și ce spuneau?

— Unii, prea îngâmfați, socotesc zidurile lor destul de puternice ca să-i apere de orice dușman.

— Pe Hades! sări supărat Acornion. Sunt nebuni. Nebuni de legat. Nici zidurile Troiei n-au putut apăra cetatea lui Priam. Și ele erau făcute de Apollo și Poseidon ca și de meșterii lui Eac.

— Pe troieni i-ar fi apărut dacă n-ar fi început să și le dărâme ei singuri, pentru a băga pe poarta prea mică, marele cal de lemn al lui Odiseu.

— Fratele meu cel mare ar spune că, atunci când Zeii vor să piardă pe cineva, mai întâi îi ia mințile!

— Lasă-l pe Deceneu în pace! zâmbi regele. Tu vorbește-mi despre olbiopolitani. Sunt înconjurați și noi putem aștepta.

— Știi și ei asta, dar pot aștepta și dânșii până când bastarnii și sciții, aliații lor, ne vor rări rândurile și ne vom întoarce acasă încărcăți doar de rușine.

— Oare așa de greu ajung știrile până la arhonte ceții?!

— O știre bună are un preț mai bun decât una proastă și atunci, cei care le vând, mint.

— Sciții se tem acum de noi mai mult decât se temeau străbunii lor de perșii lui Darius.

— Iar bastarnii, continuă Acornion gândul regelui, câți au mai rămas, luptă acum în rândurile noastre, ba-s foarte bucuroși când carpii lui Oroles îi numesc prieteni.

— Nu se așteptau la asemenea veste, continuă Dionisie vorbele soliei și mulți s-au schimbat la față.

— Iar murmurele celor care doresc pace cu noi, completă Comosicos, s-au întetit amenințător pentru arhonte.

— Și atunci?! Ce-au mai spus?

— Le rămâne marea. Pontul Euxin îi va ajuta.

— Pe Zeus Horkios, Răzbunătorul! Dar Pontul Euxin este o mare getă, se supără iar Acornion, chiar dacă acum este „Ospitalieră”. Și asta au uitat-o nebunii?!

— Cum poate să-i ajute marea când corăbiile noastre, cele cu trei rânduri de vâsle, mișună prin fața portului mai numeroase decât săltăreții delfini. Ei nu văd oare nimic?

— Ba da, mărite rege, spuse Comosicos, dar ei nu se pot teme de nimeni atât timp cât îi ocrotește Roma.

— Roma?! În acest moment, ocrotirea Romei este mai slabă decât a umbrelor din imperiul lui Hades.

— Acum, întări Acornion, Cesar și Pompei își numără prietenii și-și ascut armele, certându-se pentru putere. Zeii le-au dat alte griji, nu a Olbiei.

— Și, oricum, Roma-i departe, iar oastea Geților aici, la depărtare doar de o săgeată, gata să-i atace. De ce sunt oare oamenii surzi la glasul cel limpede a Rațiunii, prietene Acornion.

— Surzi sunt numai cei care nu vor să audă, ar spune zâmbind prietenul meu Deceneu.

— Zeii lor îi vor ajuta, sări și Dionisie.

— Și ei imploră Zeii și, bieții de Ei, nu mai știu pe cine să ajute! vorbi cu o umbră de ironie Comosicos.

— Dar ei uită oare că aici nu poruncesc decât Zeii noștri și oastea geților??? se miră regele.

— Nu vom îndrăzni să-i atacăm, cred ei, spuse Dionisie.

— Ba-i vom ataca și va curge sânge nevinovat, iar blestemele vor cădea asupra conducătorilor nebuni, nu asupra Zeilor neputincioși.

— Arhonte și conducătorii ne-au rugat să așteptăm trei zile și vom primi răspunsul lor.

— Trei zile?! Eu voiam să-i atacăm mâine în zorii zilei.

— Socotesc oare ca în trei zile să le vină răsplata de la Roma și ajutorul așteptat? se miră Acornion.

— Pentru a ne sta împotriva, Roma ar trebui să trimită douăzeci de legiuni și o mie de corăbii, iar ei nu se pot dispensa acum nici de o singură cohortă, nici de o singură corabie.

— Au cerut timp de gândire și noi l-am îngăduit. Regele geților ne-a dat această putere.

— Ați făcut bine! Să se mai sfătuiască. Eu nu vreau să curgă sânge nevinovat. Fie! Vom aștepta încă trei zile.

Abia atunci, când totul părea pus la cale și aveau trei zile de răgaz, regele își dădu seama de lipsa lui Dinis.

— Ei! Dar unde-i Dinis? Acest frate al lui Spartacus, despre care Deceneu spune că-i get curat, are nu numai mușchi, cât și minte cât o centurie întreagă. Ce-au făcut cu el?

— Deh! începu Comosicos, puțin stânjenit. A întâlnit niște traci de-ai lui în cetatea Olbia. Aceștia lucrează acum în port, dar sunt dintr-o davă vecină.

— Foarte bine! Frații nu trebuie uitați niciodată! Și ce-au făcut?

— Au intrat într-o locantă ca să bea împreună cu alții.

— Care alții?

— Sunt în cetate unii care nu vor să lupte contra noastră.

— Treaba lor! spuse puțin supărat regele. E nemaipomenit! Solii mei îndrăznesc să bea! Și cu cine?! Cu hamalii din port. De ce nu l-ați adus cu voi? Sau a rămas poate în vreun șanț? Ca să știu de-acum unde să-mi caut solii.

— Nu l-am putut aduce în fața regelui nostru, îndrăzni Comosicos, dar pe un ton mai mult vesel.

— De ce? Credeți voi oare că n-am mai văzut oameni beți? Am văzut destui și la Roma, dar și în Elada. Unde-i acum?

— A rămas la Olbia...

— Ce înseamnă asta? Un sol get rămâne într-o cetate dușmană și asediată?! Poate, trebuie atunci să-l șterg din rândul prietenilor și să-l trec în al dușmanilor.

— O! Nu! spuse repede Comosicos și abia acum văzu regele lucirea jucăușă din ochii fiului său. Erau așa de beți încât s-au baricadat în casă. Nu i-am putut scoate de acolo. Nici cu rugăminți, nici cu făgăduieli, nici, mai ales, cu amenințări.

— Trebuia să dați foc casei, vorbi supărat Acornion. Ar fi fugit ca șobolanii.

— Ce tot vorbești, prietene Acornion?! Cum puteau solii mei să pună foc într-o cetate dușmană?! Și încă solii păcii?!

— Vorbesc, mărite rege, ca un om supărat, nu ca un înțelept. Iertare!

— Trecea cu focul era foarte bună, zâmbi și Dionisie. De aceea le-a venit pesemne și lor.

— Cui, lor?

— Celor din casă, tată. Celor care beau și cântau de se auzea până-n port. Au amenințat că vor da ei foc casei dacă nu-s lăsați în pace și toată răspunderea va cădea asupra arhontelui și conducătorilor cetății.

Regele Burebista îi privea acum zâmbitor, în timp ce înțeleptul Acornion se înfuria tot mai tare.

— Despre ce răspundere vorbești tu, băiete?!

— Cum, tată?! Un sol al marelui rege al geților să fie ars de viu?! Nu-i vină destul de mare? Pentru așa ceva regele ar fi putut aprinde cetatea întreagă.

— Măi copii! spuse vesel regele. Eu cunosc oamenii destul ca să-mi pot da seama când mint. Ce-mi ascundeți voi mie? Dinis este un om de nădejde și dacă el, fiind în misiune diplomatică, s-a apucat de băut, înseamnă că are un motiv foarte serios. Care-i?

— Numai fratele meu, Marele Preot, ne-ar fi „mirosit” așa de repede, mărite rege.

— Comparația cu cel mai înțelept om din toată țara geților este o cinste chiar și pentru un rege. Și acum, deșertați sacul! Ce-ați pus voi la cale în

puternica cetate a olbiopolitanilor?

— Dinis are acum o nouă nebunie, încep Comosicos.

— După aceea cu însurătoarea, întâi Dionisie.

— Vrea să fie și actor și, fiind așa de mare, vrea să joace rolul unui cal.

— Lumea-i plină de nebuni, mărite rege, hotărî Acornion și tare mă tem că boala asta-i foarte molipsitoare.

— Nebunia, ar spune fratele Deceneu, este sora Înțelepciunii, prietene Acornion, nu a neroziei.

— Adică?!

— Păi, ce ți-am spus eu?

— Nici nu mai știu câte am auzit astăzi. Toate mi s-au învălmășit în cap.

— Ți-am spus că aveam de toate pentru cucerirea Olbiei, în afară de un cal troian. Acum îl am și pe acesta și va fi foarte bun, chiar dacă-i trac. Și calul e de două zile în cetate!

— Calul e în cetate?! spuse uluit Acornion, privind cu ochii mari pe fiecare dintre cei trei. Nu prea înțeleg, mărite rege.

— Prietene Acornion! spuse regele plin de bunătațe. Dacă ne privești pe toți, ca pe niște nebuni, nu vei înțelege nimic, dar, ia gândește-te puțin! Gândește-te și atunci Zeița Înțelepciunii se va îndura de tine, ajutându-te să destrami vâlul ce acoperă adevărul.

— Atena?! se miră și mai mult Acornion. Ce-mi poate ajuta mie Zeița cea cu ochi de azur?!

— Atunci, urmărește-mă pe mine! Acești tineri au îmbrăcat haina nebuniei și au pus la cale o lucrătură așa de fină încât numai un înțelept ar pricepe-o. Și tu ești un înțelept adevărat. Altfel nu mi-ai fi prieten. Acum ești puțin supărat și supărarea nu-i prea bun sfătuitor.

— Aha! încep să se dumirească Acornion. Un cal trac? Acesta-i Dinis! Și totuși, oricât de voinic ar fi, tot n-ar putea dărâma zidurile cetății.

— Singur nu, dar cu prietenii lui?

— Bețivanii aceia ar putea dărâma doar un beci și numai în cazul în care l-ar ști plin cu poloboace.

— Așteaptă, tată, să auzi planul nostru!

— Să-l auzim.

— Am înțeles repede că în Olbia sunt mulți nemulțumiți, atât printre oamenii liberi care lucrează în port, cât și printre sclavi, încep Comosicos să dezvăluie planul lor.

— Vezi? spuse regele. Nici nu se putea ca fratele lui Spartacus să nu cadă la învoială cu sclavii.

— Și trebuiau să se apuce numaidecât de băut, ca să ne facă de râsul olbiopolitanilor.

— Cu un râs ca acesta s-ar putea îneca o cetate întreagă. Beția însă, poate fi o foarte bună mască.

— Acesta-i adevărul, întări Comosicos.

— Eu nu am încredere în bețivi! spuse răspicat Acornion.

— Tată! Tu nu-l cunoști pe Dinis. La nunta lui, a băut o noapte întreagă, până ce noi am căzut cu toții pe sub piese și printre străchinile încă pline.

— Pe Hades! Ce-mi pot auzi urechile?! Fiul meu, pe care-l credeam mai curat decât Narcis, a băut o noapte întreagă și apoi a fost cules de sub mese?!

— Era nuntă, prietene Acornion. Nu puteau bea apă. Marele Preot însuși dă dezlegare pentru o noapte ca asta, ba, la o astfel de bucurie, ciocnește și el cu nașii și cu mirii, bând ulcica întreagă în sănătatea lor. Spune mai departe, Dionisie!

— Dimineața, Dinis s-a bătut cu zece legionari și niciunul nu se poate lăuda că l-a atins măcar, deși pe dânșii i-au cărat pe brațe.

— Dinis, zâmbi Comosicos, crede că maică-sa a păcătuit cu Dionysos și de aceea nu se poate teme de licoarea tatălui său.

— Nu-i laudă prea mare să fii născut dintr-un bețivan, chiar dacă este Zeu. Oricum, ție-ți va da maică-ta să bei un an întreg numai lapte, să știi! Fiul soției mele, cules de sub mese!

— Fii îngăduitor, prietene! spuse regele. Și oricum, nu-mi amenința solii! Mai departe, băieți!

— În Olbia, nemulțumiți sunt sute, continuă fiul regelui și, când peste trei nopți, se va aprinde un foc mare în partea dinspre miazănoapte a cetății...

— Noi vom ataca dinspre miazăzi, vorbi hotărât Burebista.

— Astăzi, recunosc Acornion, sunt mai greu de cap decât de obicei, deși n-am pus în gură niciun strop de vin de-o săptămână, de când stăm în fața Olbiei.

— Planul lor e bine ticluit. Bravo, băieți! Focul îi va atrage într-o parte, iar noi vom trece ușor zidurile cetății prin alta.

— Mai ales, când sute de frânghii, scări și mâini de prieteni ne vor ajuta, continuă Comosicos. Cetatea va cădea în aceeași noapte.

— Foarte bine! Nu vreau victime omenești de nicio parte. Toți oamenii ne sunt frați.

— Așa ne-am gândit și noi, mărite rege. De aceea am ticluit împreună cu Dinis și tracii din cetate povestea aceasta. De ce să ucidem, când Zeii ne-au dat înțelepciune, putând evita vărsarea de sânge și moartea fără rost?

— Nu mă mir de Dinis și-l cred frate cu Spartacus. Un adevărat strateg, demn să stea chiar lângă Alexandru Macedoneanul! Eram cu Deceneu la Roma când legiunile trimise contra lui se întorceau pe rând rușinate și înjumătățite. Numele lui era pomenit în șoaptă și cu groază în Senat, dar cu ce bucurie în ochi îl rosteau oamenii simpli și mai ales sclavii nenorociți! Li se părea că întrevăd zorii unei lumi noi, mai bună și mai dreaptă. I-au trebuit lui Crassus zece legiuni, atât câte au fost necesare pentru cucerirea întregii Galii, precum și ajutorul lui Pompei, ca armata sclavilor dezlănțuiți să poată fi învinsă. Cruzimea celor 6.000 de crucificați de pe Via Appia nu avea decât rostul să arate sclavilor cât valorau ei în ochii patricienilor. Luni de zile după aceea, stoluri nesfârșite de păsări au ciugulit cu lăcomie pe acei viteji care i-au bătut pe „neînvinșii” legionari chiar la ei acasă, până ce n-au rămas pe cruci decât oasele lor, albe, ca și sufletele lor nevinovate. Blândul Deceneu a fost pentru prima dată în viață revoltat și a plâns pentru frații lui. Cu multă greutate l-am convins să plecăm de acolo...

Evocarea lui Burebista făcuse ca în cort să intre odată cu umbrele serii și cele ale eroilor și cu toții se sfiiră să întrerupă liniștea, ce părea un moment de reculegere și cinstire pentru morți. Într-un târziu, Burebista începu în șoaptă:

— După căderea Olbiei, vei pleca spre celelalte cetăți, prietene Acornion! Du-le solia mea de pace. Cetățile ce se vor supune voinței geților, vor rămâne libere, celelalte însă...

— Pățania Olbiei poate va îndemna pe toți la cuminenie.

— Diplomația, spuse Dionisie, este o armă destul de bună, deși nu-i deloc ascuțită.

— Aceasta, sări isteț Comosicos, pentru că-s destul de ascuțite limbile diplomaților.

— Fiecare, prietene Acornion, va avea de ales între sabie și ramura de măslin.

— Zeii cei Nemuritori au dat regelui Burebista pe lângă vitejie și înțelepciune și o nesfârșită bunătate.

— Toate acestea sunt în sângele și în inima geților, ar spune bunul meu frate Deceneu, gândi regele.

— Dionysopolis vă va primi, sunt sigur, mărite rege, cu pâine și cu sare în pragul porților prin care veți intra ca adevărații stăpâni ai acestor locuri.

VIII

Iureșul geților și al fraților lor de peste munți, dacii, a durat câțiva ani. Unele cetăți grecești ca Olbia și Tiras, Tomis și Calatis, și-au deschis porțile de nevoie, abia după ce armele și-au spus cuvântul lor aspru. Pe acestea, false știri și făgăduieli deșarte le făceau surde la glasul Rațiunii, încăpățânându-se într-o rezistență ce nu le putea aduce decât ruine însângerate și lacrimi amare. Altele și-au deschis porțile primind cu pâine și sare pe stăpânii pământului. Așa a făcut Histria și Odesos, Mesembria, Dionysopolis și Apollonia, care și-au continuat nestingherite activitatea comercială. Multe altele, cărora încă nu li se putea spune cetăți, nici măcar orașe, erau doar niște începuturi de așezări, fără ziduri, sau armată, fiind cu totul la voia cuceritorilor. Și acestea și-au văzut de treburi fără nicio opreliște.

Cuceritorii erau geții, care nu aveau niciun interes să le distrugă, ruinele nefiind de folos nimănui, nici chiar Zeilor răzbunători și dornici de o tristă faimă. Blândețea cu care se purtau ostașii noștri se datora în mare parte și faptului că populația greacă era amestecată cu cea băștinașă, îndreptățind „supărarea” înțeleptului Acornion că „niciun locuitor al cetăților grecești nu mai știa cât sânge get ar avea în vinele lui”.

După luarea în stăpânire a tuturor cetăților Pontului Euxin, Burebista și-a continuat marșul triumfal în Tracia, până la munții cei sângerii, profitând și de frământările de la Roma, unde cei doi consuli, Cesar și Pompei – cel de-al treilea triumvir, Crassus fusese ucis în luptele cu părții în 53 – se pregăteau să se înfrunte. Toate davele geto-trace primeau pe frații eliberatori cu firească bucurie. Roma însăși vorbea cu o legitimă groază de puternicul imperiu de la Istru, a cărui uriașă armată ar fi putut zdruncina temeliile imperiului din jurul Mediteranei și i-ar fi grăbit cu câteva sute de ani prăbușirea. Toate cele 96 de provincii l-ar fi primit atunci pe Burebista ca pe un adevărat eliberator. Marele rege era însă și un înțelept, nu numai un viteaz fără pereche și nu urmărea decât eliberarea pământurilor în care locuiau dintotdeauna frații lui geți, încovoiați sub stăpâniri străine, umilitoare și grele. Celții și romanii, ba chiar grecii și sciții cei prădalnici se obișnuiră să socotească locuitorii pământului geto-trac un fel de rezervă de sclavi, puternici și arătoși, având cel mai bun preț pe piețele din Roma, Elada sau Asia.

Aveau multe și binecuvântate motive locuitorii acestor pământuri să se bucure de venirea lui Burebista și a neînvinsei sale oști...

După ani de zile, Burebista se întorcea în Capitala de pe muntele cel sfânt, Kogaionon, în jurul căreia, înțeleptul Deceneu grăbise ridicarea uriașului „complex de cetăți”. Acesta cuprindea între puternicele lui ziduri câteva sute de kilometri pătrați, ca și vechiul Babilon, unde putea încapa un popor întreg și având imense rezerve de alimente. Zidurile aveau înălțime de 4 sau 10 metri, după cerințele locului și erau făcute din blocuri mari de circa un metru cub, cioplite și șlefuite așa de bine, încât se îmbinau între ele prin simpla alăturare, fără să fie necesar vreun liant. Piatra acestor ziduri, cu adevărat ciclopică, era adusă de la zeci de kilometri depărtare și urcată apoi la câteva sute de metri înălțime, pe crestele munților, sau coborâtă în văile lor, urmând nivelul terenului. Cantitatea de piatră, cât și energia cheltuită cu cetățile geto-dace întrecea toate piramidele la un loc, dar nu putea efectua o asemenea lucrare decât un popor liber și bogat, iubitor de libertate și cu grijă pentru urmași. Punctele cheie ale sistemului de fortificații aveau cel puțin 20 de cetăți puternice și între ele alte zeci de turnuri de apărare, care se puteau ajuta reciproc. Va avea cineva curajul să spună vreodată că strămoșii noștri au fost un popor de cotropitori, porniți să cucerească pământul altuia? Noi ne-am apărat întotdeauna „sărăcia și nevoile și neamul”. Ne-am apărat și de aceea am construit cetăți. Sciții se laudau lui Darius că nu au „cetăți și nici semănături pentru care să se bată”. Cetăți are numai un popor stabil și bogat, care are ce apăra, nu unul care merge pe aripile furtunii și trăiește mereu din pradă.

Cetățile geto-dacilor, în mândră haină de sărbătoare, primeau pe vitejii ce se întorceau acasă copleșiți de o glorie pe care n-o doriseră și la fel de „bogați” cum plecaseră. În Capitală, Curtea îi primește pe învingători și pe conducătorii lor, iar Marele Preot deschide ceremonia:

— Mărite rege al tuturor geților! Fii binevenit la Sarmizegetusa! Acum, după supunerea cetăților grecești, de la Olbia la Apollonia, cât și a celorlalte pământuri gete, stăpânirea noastră se întinde de la marea cea ospitalieră până la Istrul cel sfânt și de la munții cei sângerii până la pădurea cea deasă Hercinica. Tu ai unit popoarele sub coroana ta, împlinind precizarea lui Herodot din Halicarnas iar astăzi geto-dacii sunt de neînvinși. Tu ai alungat pe dușmani în pustiuri și păduri, sau i-ai poftit să rămână ca prieteni lângă noi. Tot Zeii cei nemuritori ți-au dat înțelepciune să nu înrobești pe nimeni, să nu cotropești pământul nimănui. Ai luat numai ce a fost al nostru

dintotdeauna. Cu învinșii te-ai purtat blând. Rugile învinșilor se adaugă la cele ale noastre ca Zeii să-ți dea sănătate și viață lungă pentru fericirea și pacea nebiruiților geți și a fraților daci!

În uralele nesfârșite ale Curții și ostașilor, Marele Preot îmbrățișează pe rege și pe ceilalți comandanți, apoi vorbește Burebista:

— Mulțumesc ție, frate iubit Deceneu și Curții întregi pentru călduroasa primire făcută mie și vitejilor mei! Multă vreme am stat departe geților, cei iubitori de dreptate. Sclavia nu poate ființa în țara geților, cei iubitori de libertate. Poate unii să fi deprins unele răutăți de la bastarni ori sarmați, de la sciți sau romani, dar s-au scuturat pentru totdeauna de ele. Am văzut oameni, venind înfricoșați și încărcăți cu daruri ca să-și răscumpere viața. Apoi, am văzut pe geții noștri, lăcrămând pentru durerea învinșilor și trimițându-i liberi și cu darurile înapoi. Suntem puternici și dușmanii de ieri ne caută azi prietenia. Suntem liberi și bogați. Bogăția este a acestui pământ binecuvântat de Zei, dar atât de jinduit de vecinii hrăpăreți. Libertatea însă o datorăm puterii de neînvins a acestor viteji și drepti geți. Ei au stat mereu lângă minte cu arma și cu fata... Vitejii mei geto-daci! Plecați acum pe la casele voastre îmbelșugate! Acolo vă așteaptă neveste vesele, frumoase și nerăbdătoare. Vă mai așteaptă și copii zburdalnici, dornici să le povestească mărețele voastre fapte de vitejie. Sunt isprăvi care au uimit lumea întreagă și fiți și voi mândri de ele, așa cum suntem și noi! Să nu-i plângeți pe cei căzuți! Ei sunt fericiți, știți bine, acolo unde s-au „dus”, în jurul tronului de lumină și verdeată a Tatălui nostru Zamolxis și pot fi în inimile noastre mult mai vii decât acei care încă mai trăiesc... Țara întreagă vă mulțumește pentru vitejia voastră! Veți avea întotdeauna în mine, ca și în Marele Preot Deceneu, doi prieteni, nu numai doi regi. Noi vom fi bucuroși să vă ajutăm oricând, așa cum ne-ați ajutat și voi. Ușile noastre, ca și inimile noastre vor fi întotdeauna larg deschise pentru voi, Vitejii mei. Să nu uitați aceasta niciodată, voi, frații mei geți și daci!

Uralele n-au mai conținut minute în șir și apoi, fericiți au plecat fiecare pe la casele lor.

IX

Au trecut câteva luni de la întoarcerea victorioasă. În una din zile, Burebista sta la un sfat de taină cu marele Preot, care tocmai terminase de povestit lui Comosicos taina nașterii sale. Tânărul îi privea cu aceeași dragoste sinceră pe amândoi.

— Cinstiții mei părinți! Vă pot spune așa pentru că amândoi mă iubiți și mă socotiți, fiecare în felul lui, odrasla voastră. Vorbele ce-mi păreau atât de încâlcite și fără sens ale Pythiei, se limpezeau în mintea mea pe măsură ce vremea trecea. Vă observam mereu pe amândoi și am ajuns la concluzia logică, deși tristă, că există în viața noastră o taină pe care eu nu aveam dreptul s-o aflu. Marele Preot, „fostul meu frate”, mă privea cu aceeași dragoste de tată cu care m-a înconjurat întotdeauna. Nu prea înțelegeam eu de ce voia el numaidecât să-i fiu frate. Știam bine că aceasta nu putea să aibă nicio legătură cu înalta lui funcție, care nu-l împiedica să aibă copii din vremea când încă nu era preot. Pe de altă parte, măritul nostru rege, e drept că-și oprea asupra mea ochii cu aceeași dragoste cu care privește pe ceilalți fii ai geților, dar când mă privea, avea altă strălucire în ochi, iar pe față i se citea o bucurie care mă învăluia ca într-o mantie caldă. Toate acestea mă atrăgeau spre dânsul cu o putere căreia nu-i putem rezista. De multe ori îmi venea să-i cad în genunchi, cerându-i voie să-i sărut mâna lui bună și ocrotitoare, să-mi dea voie să stau mereu în preajma lui.

— Nu ai motive de plâns, fiule. Aceeași nevoie mă făcea și pe mine să te simt mereu lângă mine. De aceea am cerut voie marelui tău frate să dormi în apropierea mea.

— Nu voi trăi destul ca să vă pot mulțumi pentru grija și dragostea cu care m-ați înconjurat amândoi.

— Gata, frățioare! spuse cu bunătate Marele Preot. Suntem toți trei pe punctul de a lăcrăma și lacrimile, deși stau bine în ochii femeilor, nu au ce căuta în ochii unor bărbați, care de fapt sunt cei trei regi ai geto-dacilor. Tu, care ai capul plin de filosofia nemuritorului Socrates și a lui Platon, tu trebuie să fii puternic în fața oamenilor, ca și a Destinului, chiar dacă el ți se pare deseori neînduplecat.

Luându-i de după gât pe cei doi vechi prieteni, tânărul Comosicos strânse ochii ca să-și închidă numai pentru el fericirea ce-i inundase sufletul. Cei trei stătură îmbrățișați până ce intră pe ușă înțeleptul Acornion însoțit de fiul său, Dionisie, a cărui prietenie pentru Comosicos se transformase într-o

adevărată dragoste de frate. În urma lor, cu pasul său rar și măsurat, temându-se parcă mereu să nu răstoarne pe cineva, intră și „micul Dinis”.

— V-am chemat, prieteni, mai întâi pe voi, ca pe cei mai aproape de inima mea, ca să vedem împreună ce mai avem de făcut acum. Știți bine, Roma, ca un balaur uriaș, își întinde mereu stăpânirea, cotropind mereu alte pământuri și jefuind totul. În urma falnicelor legiuni nu rămân decât ruine, cenușă, hecatombe de morți și nesfârșite șiruri de sclavi înlănțuiți.

— Pax Romana, completă Deceneu, înseamnă pentru celelalte popoare doar teroare, jaf și lacrimi. „Ei transformă totul în pustiu și numesc aceasta pace”.

— Romanii sunt cruzi cu dușmanii și nesinceri cu prietenii, întări și Comosicos. Popoarele subjugate nu simt prea mult binefacerile Romei, iar prietenii lor de azi, pot fi vânduți mâine ca sclavi.

În vremea aceea, Roma era în cea mai mare putere a sa, iar Cesar cel mai mare conducător militar și politic, calitățile și meritele lui neputând fi umbrite de păcatele din tinerețe, sau de micile scăderi omenești. Când admirăm uimiți frumusețea unei statui nu trebuie să ne gândim că-i doar marmură sau lut, iar creatorul era poate slăt. Când suntem îmbătați de parfumul unei flori, de ce trebuie să ne gândim că de drept ea s-a născut din apă și pământ deci din noroi. Cesar își alegea cu deosebită atenție fiecare om care intra în legiunile sale, „culegându-i” din cele mai puternice formații de luptă din întreaga țară. Etrusci sau umbri, sabini sau samniți, osci sau veneți, oricare putea intra în legiunile sale, dar rămânea numai cel puternic și înțelept, viteaz și isteț, cel care avea forță și experiență mai multă decât avânt, cel care putea suporta „orice oboseală, și marșuri de 24 de ore și 18 leghe fără oprire, cel care se putea odihni dormind în timpul marșului, cel care știa să facă totul, și terasamente sau poduri, și corăbii sau mașini de război, cel care putea înfrunta fără frică orice piedică, păduri sau fluvii, mlaștini sau ziduri, foamete sau Zei”.

„Armata lui Cesar era o mașină formidabilă de război, posedând armele cele mai ucigașe ale vremii, irezistibilă în atac, imposibil de a fi sfărâmată și ai cărei luptători urmau fără crâcnire, ca un singur om, porunca înțeleaptă a stăpânului absolut”. Elementul principal al acestei armate, făcută special pentru cucerire, era infanteria, cavaleria având un rol cu totul secundar în luptă.

Și totuși se spune că tocmai lipsa unei bune cavalerii și a arcașilor au fost cauzele principale ale căderii imperiului roman sub loviturile năvălitorilor barbari...

Legionarul, sub platoșă, cască și scut, era invulnerabil și de aceea își putea concentra toată atenția numai atacului. Iar pentru atac avea cele mai ucigătoare arme ale Antichității: sulița cu vârf ascuțit de fier călit, ce putea nimeri de la 30 de metri orice țintă și cumplita sabie scurtă. Aceste două arme făceau adevărate măceluri, prima temperând atacul și ucigând din mers jumătate din adversari, iar cea de-a doua făcând restul.

În primele 4 legiuni care au intrat în Galia și care avea la început 6.000 de oameni fiecare, elementul principal era Centurionul. Acesta avea sub comandă 100 de oameni, zece decurii, dar era ales dintre cei mai puternici și mai viteji. Era un viteaz între viteji, putând prin „forța brațelor, curajul, prestigiul și mândria rănilor căpătate, cât și a decorațiilor, să facă cât o companie întreagă”. Centurionul, „gata oricând să-și amelioreze recordul precedent”, era mereu exemplu de îndrăzneală și curaj, fiind ca și conducătorul absolut, Cesar, primul la atac și pe ziduri și ultimul la odihnă și la recompensă.

După un marș oricât de obositor și dacă ar fi stat în acel loc doar o singură noapte, legiunea își ridică tabăra. Trebuia să fie un loc ridicat și să aibă o sursă de apă suficient de mare pentru toți. Erau imediat săpate șanțuri adânci de 3 metri și late de 6, iar îndărătul lor era ridicat gardul de 4 metri înălțime, prevăzut cu turnuri de pază și porți puternice. Tabăra odată gata era o imagine vie a Romei, „capabilă să adăpostească pe legionari și pe comandant”, sub protecția Zeilor ale căror altare Pontifex era obligat să le instaleze odată cu ridicarea zidurilor. „În această incintă nicio surpriză nu era posibilă, niciun asalt nu putea reuși, legiunea în sanctuarul ei fiind invincibilă, ca și Jupiter pe Capitoliu”.

Ca auxiliari, Cesar îi avea pe arcașii din Creta și pe prăștierii din Baleare, dar jumătate din victorii erau datorate mașinilor de război. Acestea erau făcute, numai când nevoia o cerea, din materiale la îndemână, de chiar cei care le vor întrebuința, legionarii având grijă să fie bune și eficace.

Comandantul își cruța întotdeauna oamenii, socotindu-i niște prieteni, știind aproape numele tuturor, dar mai ales știindu-i de neînlocuit, formarea fiecăruia durând ani lungi de experiență și de bani. De aceea, Cesar nu ataca decât după multe precauții, „preferând un asediu prelungit unui atac nimicitor”.

Cesar, ca și unchiul său Marius, învingătorul cimbrilor și adversarul neîmpăcat al dictatorului Sylla, era mereu prezent printre oamenii lui, ajutându-i cu vorba și cu fapta. O dată a fost chiar luat prizonier pentru scurtă vreme, de către unii, care nici n-au știut pe cine au prins, decât când legionarii l-au salvat și înnebuniți de bucurie că era teafăr, au început să urle: „Ave Cesar!”. Numai că acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-au mai auzit.

În fața acestor adevărați „semizeii”, barbarul, oricât ar fi fost de puternic și de numeros, nu avea nici o valoare. Numai cu 50.000 de luptători, în care intrau și trupele auxiliare, Cesar a învins 32.000 de helveți, 120.000 de suebi, 300.000 de belgi și 338.000 de gali, câți erau adunați de Vercingetorix în Alesia în anul 52. Se spune că Cesar a populat imperiul lui Hades cu 2.000.000 de suflete, pe care cei trei Judecători nu mai pridideau să-i numere și cazeze.

Aceste imense mase de oameni puternici, dar încrezuți, mândri, dar lipsiți, tocmai din această cauză, de orice fel de armă defensivă, care ar fi acoperit „de rușine” corpurile lor frumoase de Zei, au fost o pradă ușoară pentru legionarii Romei. Aceste mașini perfecționate în vederea masacrului fără milă a celor slabi, aveau un singur scop: victoria cu orice preț și o singură dorință: jaful morților și apoi al viilor. Și toate acestea însemnau în Senat Pax Romana!

Oastea geților avea acum toate calitățile legionarilor – și aveau destule – Romei: disciplină, vitejie și putere, precum și arme defensive și ofensive, confecționate de meșterii cei mai buni ai întregii Tracii. Aveau și comandanți străluciți, cunoscători ai tacticii militare a timpului și știind să întrebuințeze strategia locului și momentului. Nu în zădar fusese trimis Burebista și alți tineri geți la Roma ca să studieze la fața locului toată arta militară cunoscută. Nu în zădar înțelepții preoți ai lui Deceneu răsfoiau pe îndelete îngălbenitele manuscrise ale înaintașilor din Elada privitoare la războaie.

Oastea geților avea în plus curajul de nebiruit al celui care luptă pentru libertatea sa și-și apără pământul strămoșilor care-l ajută și îndrumază. Și mai aveau geții un dispreț de moarte și o încredere nezdruncinată într-o viață mai bună, o viață în care nu poți pași oricum și de aceea trebuie să trăiești aici ca un OM.

— Oastea cea nenumărată a geților nebiruiți, continuă Burebista calm, poate ține piept acum chiar și legiunilor Romei și, credeți-mă, nu noi am fi

acei care ar face primii pași îndărăt.

— M-ați trimis la Roma cu Dionisie și Dinis, frații mei și întrebarea pe care și-o puneau oamenii, în loc de „salve”, era: „Ce mai știi despre daci?”.

— Ba, continuă Dionisie, niște oameni simpli, care ne-au simțit de unde suntem, ne-au întrebat cu înfrigurare: „Când veniți? De ce nu veniți mai repede să ne scăpați de sărăcie și sclavie?”. Iar Dinis a avut chiar un conflict cu un legionar căruia i s-a părut că-l cunoaște. Ia spune și tu, Dinis!

Și „micul Dinis”, pe care toți îl iubeau și cinsteau pentru bunătatea ca și pentru înțelepciunea sa, începu alegându-și cuvintele:

— De unde poți să mă cunoști tu, romane?! Eu sunt get din Tracia. Poate nici n-ai auzit de ea!

— Aaa! Ești din Tracia deci? De aceea te cunosc. Eu am luat parte la crucificarea de pe Via Apia a sclavilor lui Spartacus, nebunul răzvrătit. Dacă ești trac, atunci vei fi avut vreun neam printre dâșii.

— Sunt chiar fratele lui Spartacus, deși eram doar de-o șchioapă când a fost luat la Roma.

— Asta era deci. Semeni bine cu dânsul. L-am urcat pe cruce, așa mort cum era.

— Și i-ai bătut cuie în mâini și în picioare?! întrebă Dinis, încrâncenându-se de milă pentru nenorociții crucificați. Ce rost mai avea! Morții trebuie respectați, iar ceilalți... Erau doar prinși de război.

— Prinși de război?! Ar fi trebuit să-i socotim oameni, în timp ce ei nu erau decât niște sclavi nemernici. Generalul Crassus a fost mult prea blând cu ei. Eu i-aș fi jupuit de vii, încet și urletele lor de durere ar fi fost o muzică plăcută pentru urechile mele.

— Poți fi atât de crud?! se minună Dinis. Ești doar om și oameni erau și acei nenorociți.

— Nu numai că pot, dar și sunt și că n-ar fi rău să-ți fac și ție așa ceva. Nu știi dacă meriți altceva. Ce cauți tu la Roma? Nu cumva pui la cale vreo nouă răzvrătire? Că altceva ce poți face aici?

Legionarul, înarmat ca de război, era însoțit de încă doi vlăjgani și strigă amenințător:

— Vei merge cu noi la închisoare. Nu-mi place mutra ta.

— Nici mie a ta, romanule, dar mai ales nu-mi place ce-ai făcut. Și să te și lauzi cu o infamie?!

— Destul cu vorba! mai strigă legionarul. Predă-te, sau te străpung cu sulita ca pe un miel.

Sulița, care se ridica amenințător, n-a mai fost aruncată, iar strigătul a rămas în gâtul zurbagiului străpuns de cuțitul lung pe care Dinis îl zvârlise cu o mișcare mai repede decât fulgerul. Pe ceilalți doi, care se pregăteau să-și scoată săbiile îi apucă de gât și-i lovi cap în cap, turtindu-le căștile împodobite cu pene de cocoș, până ce căzură jos. Mânia lui Dinis trecuse și nu-i ucise.

— Cam aceasta e situația acum la Roma, termină Dinis de povestit.

— Roma nu îndrăznește totuși să se atingă de noi, vorbi Deceneu. Ne știu iubitori de pace.

— Cât oare nu vor îndrăzni să se atingă de pământurile gete, după care jinduiesc atâta? spuse Acornion.

— Atât timp cât suntem uniți, prieteni, suntem de neînvins. La noi n-au reușit să-și pună în practică celebra lor deviză: Divide et impera!

— Cât timp nu ne vor putea dezbinda, nu vom fi copleșiți de ei. De unirea aceasta depinde nu numai fericirea, și liniștea, ci chiar existența noastră. Ea trebuie păstrată cu orice preț, hotărî Deceneu.

— Eu sunt oricând gata să-mi dau viața pentru unire!

— Nu vorbi așa, frate Burebista! Noi te ocrotim nu numai pentru că meriți dragostea și stima noastră, dar și pentru că viața ta este cheazășia unirii.

— Trebuie să trăiești, mărite rege, se rugă parcă tânărul Comosicos, pentru poporul nostru!

— Fără fine, continua marele Preot, toată opera ta s-ar destrăma. Țara s-ar dezmembra. Fiecare tarabost ar pofti să fie iar rege pe petecul lui de pământ.

— Nu vă temeți, prieteni! Pe geți îi apără Istrul cel adânc, munții cei înalți, ca și codrii cei nesfârșiți și plini de întuneric.

— Nu ne temem, dar fiecare lovitură dată acestui balaur veșnic nesătul îi slăbește puterea, frate Burebista.

— Tu gândești mereu la chestiunea dalmată.

— Da. A fost o puternică palmă pe obrazul orgolioasei Rome. Resturile uriașei armate a lui Spartacus au răsculat pe ilirii și pe istrii de pe coasta dalmată, care așteptau de mult prilej să scape de greul jug. Timp de noi ani încheiați, ca un roi uriaș de albine, ei au înțepat adânc „onoarea” Romei, împrăștiindu-i legiunile nebiruite.

— I-am ajutat, frate Deceneu, dar nu-i putem lăsa. Sunt tot frați de-ai noștri. Dalmații or fi poate iliri, dar istrii.

— Istrii, frate Burebista, sunt geto-dacii trimiși de regele lor Aiete după argonauții lui Iason, când au furat lâna de aur. Nu l-au putut prinde pentru că la „cataractele” Istrului ei au târât după ei corabia Argo, până ce au dat de o apă care să-i ducă spre Adriatica, iar urmăritorii, de teama regelui, au rămas acolo.

— Atunci cu atât mai îndreptățiți am fost să-i ajutăm, mai ales că în armata lui Spartacus erau mulți geți de-ai lui.

— Dacă le dădeam noi și câteva mii de călăreți, spuse Comosicos înverșunat, îi aruncam în marea lor cea veșnic zbuciumată.

— Nu uita, Comosicos, că și-o însușesc în numele faimoasei Pax Romana. Oricum, purtarea regelui a fost înțeleaptă. Roma știe cine i-a ajutat, dar n-are nici o probă. Nu ne poate deci acuza.

— Acuzațiile Romei ne-ar supăra acum mai puțin decât adierea lui Bores, dar eu îmi iubesc frații. De aceea nu i-am trimis să moară pe pământ străin. Dalmații aveau nevoie doar de bani și de arme și le-am dat cât au vrut.

— Ba, spuse înțeleptul Acornion, care până acum nu îndrăznise să se amestece, pe acei care nu mai puteau îndura jugul Romei și au dorit să trăiască la noi, i-am primit aici.

— Sunt frați, prietene Acornion și i-am primit ca pe frați. Avem și loc și hrană destulă pentru prieteni, nu numai făgăduieli.

Acornion schimbă cursul discuției.

— Acum, însă, când Pompei îl înfruntă pe câmpul de bătaie pe Cesar, ce vom face?

— Poate ar fi bine să ajutăm pe unul dintre ei, sări Comosicos.

— I-aș ajuta pe amândoi, spuse cu viclenie regele.

— N-ar fi rău, frate Burebista, dar Pompei este prea bun ca să merite o asemenea jignire.

— Iar Cesar, continuă Comosicos gândul Marelui Preot, prea deștept ca să nu ne ghicească îndată planul.

— Va trebui deci, să ajutăm numai pe unul, spuse Acornion.

— Lupta o va câștiga, sunt sigur, acel ajutat de noi. Pe care să-l alegem?

— Cesar este un mare comandant, prieteni.

— A pierdut însă lupta de la Dyrrhachium, sări Comosicos, care, ca și Dinis, nu-l iubea pe Cesar.

— Poți pierde o luptă, fiule, și totuși să câștigi războiul. Nu uita asta niciodată! Legiunile lui Cesar sunt disciplinate, bine înarmate și au

experiența luptelor grele. Știu să suporte o înfrângere și acesta-i un lucru foarte important într-un război.

— Pompei însă, are mai mulți ostași, interveni Acornion, care îl iubea ca toți grecii. Are și bani.

— Are și prieteni care l-ar urma și în Infern, insistă Comosicos, privind într-un anumit fel pe Dinis.

— Pompei n-a cunoscut înfrângerea, fiind mereu norocos, iar ostașii lui, înnebuniți de victoria ușoară, l-au și proclamat Imperator pe câmpul de luptă, vorbi cu căldură Acornion. Cele trei triumfuri de la Roma l-au consacrat drept cel mai puternic om din lume.

— Și n-a avut niciodată vreo pretenție asupra Daciei, completă Comosicos.

— Dacă n-a cunoscut amărăciunea înfrângerii înseamnă că nu-i învățat cu greutățile și nu-i bine. Ce spui, prietene Acornion?

— Simpatia mea întreagă se îndreaptă înspre Pompei.

— Voi îl iubiți pe Pompei pentru că este un adept al libertății. El este adorat până și de sclavi. Chiar și Spartacus a luptat sub comanda lui și a fost distins cu titlul de „cetățean” al Republicii. Și aceasta spune mult.

— Zeii țin cu Pompei, se bucură copilărește Comosicos.

— Eu nu pot fi contra voinței Zeilor, spuse Deceneu îngândurat, deși de data asta am unele îndoieli.

— Dacă și Zeii vor, pregătește-te de drum, prietene Acornion! Vei merge la Heracleea Lyncestis, unde-și are tabăra! Închină-te lui Pompei, dar nu-i închina și Dacia, zâmbi regele. Spune-i că suntem gata să-i dăm ostași, arme și hrană.

Burebista spunea aceasta nu din inimă, ci din rațiuni de stat. Nu putea uita că prietenul său Mithridates murise urmărit de Pompei, chiar dacă vinovatul principal fusese chiar fiul său Pharnace, care-l trădase.

— Să se bată, dacă nebunia le-a cuprins mințile, se înfierbântă Comosicos. Pentru glorie sunt în stare să-și vândă și ucidă și frații și părinții.

— Dacă-i vorba de o solie la un Imperator, atunci, cum fratele marelui Preot este în mare vervă, să dăm mai multă tărie prietenului Acornion. Să meargă și Comosicos!

— Dar Comosicos nu poate merge fără prietenii lui, glumi Deceneu.

— Să meargă toți! Va fi o solie demnă de un trimis al geților.

— Și acum plecați! Fii înțelept ca Socrate, dar mai darnic fii decât Cesus! Nu uita că vorbești în numele unui popor demn și bogat. Trimite-mi fiii înapoi, când vei găsi de cuviință! Te aștept pe malul Istrului, gata să trimit lui Pompei tot ce va dori. Drum bun!

Pompei fugise din Roma, care era acum la picioarele lui Cesar. Ajuns în Elada, Pompei, împreună cu prietenii, printre care foști consuli, ca Cicero sau Cato, avu timp să-și strângă o armată uriașă. Aceasta era compusă din nouă legiuni romane, din Italia, Sicilia, Macedonia și Grecia, două din Asia și pentru a înlocui pierderile se făceau grabnic recrutări în toată Elada. Armata mai avea paisprezece mii de călăreți, dintre care jumătate erau cavaleri romani, iar ceilalți tineri bogați și dornici de aventură din Asia, Tracia, sau Elada. Acestei mari armate de uscat i se adăuga o flotă de aceeași măsură: cinci sute de vase de război, în afară de corăbiile ușoare.

Aveau cu ce recruta, aveau cu ce cumpăra. Erau banii nobililor care plecaseră din Roma odată cu Pompei, dar acestora li se adăugau comorile Orientului; o confruntare între aristocrați și forțele populare, între „măreția trecutului”, reprezentată prin Pompei, și „forța viitorului”, prin Cesar, deci era o luptă cumplită între Orient și Occident, care se va adânci mereu, ducând peste trei sute de ani la împărțirea oficială a Imperiului.

Pompei socotea Roma acolo unde era el și cu ai lui, iar aceste gânduri le aveau și ceilalți prieteni și partizani, le avea chiar Marcus Brutus, cel al cărui tată fusese ucis de Pompei, dar care își sacrificase în felul acesta ura, pentru binele Patriei.

Pompei avea deci 100.000 de ostași, avea în stăpânire marea și avea prieteni și bani.

Cesar avea de partea lui Roma, avea Occidentul și mai avea legiunile sale formate din acei oameni de fier, neînfricați. Cesar, cu astfel de oameni în număr doar de 25.000, debarcase la Apollonia în Iliria, poruncind celor încă 20.000 să-l ajungă din urmă. Deocamdată el nu se sfia să atace 100.000 de adversari doar cu 25.000; îi ajunse la Dyrrhachium, unde îi asediază. Între timp, armata lui Cesar ajunge la 40.000, deci fiecare cesarian avea în față doi pompeieni și jumătate. Aceștia sapă șanțuri, construiesc forturi, pregătindu-se pentru un război de durată și de uzură, iar Cesar se hotărăște să cucerească în același timp Dyrrhachium și tabăra lui Pompei.

Și atunci soarta aruncă în drumul lui Cesar buturuga care era gata să-i răstoarne toate planurile și să schimbe totodată și mersul istoriei Romei.

Cavaleria era formată mai ales din gali, iar șefii lor erau doi cavaleri alobrogi, fii lui Albucide, care și viteji și norocoși, ajunseseră bogați, chiar senatori. Numai că bogatul este mereu nesățul și cum ei plăteau soldele călăreților gali, le opriseră pentru ei, gândind că în nebunia luptelor nimeni nu va îndrăzni să-i mai întrebe. Dar, soldatului dacă nu i se plătea nu mai voia să lupte și cum cei doi alobrogi le spusese că Cesar nu le plătise, ei se plânseseră generalului. Cesar lămuri repede treburile, ba mai află că de un an el plătea și solda a 200 de oameni care rămăseseră acasă. Comandantul nu-i pedepsi, după cum meritau, dar le făcu o rușinoasă mustrare.

Socotindu-se jigniți, dar mai ales știind sigur că după terminarea luptelor vor fi pedepsiți cu asprime, alobrogii dezertară la Pompei, luând cu ei și câteva sute de prieteni și, bineînțeles, banii.

Primirea făcută de Pompei a fost un fel de triumf, iar informațiile pe care le aduseră cei doi însemnau o adevărată nenorocire pentru tabăra lui Cesar. Pompeienii aflară punctele slabe și chiar a doua zi dimineață atacară legiunea a IX-a, singura care nu-și terminase încă lucrările de apărare. Fură masacrați 2.000 de legionari, iar 500 făcuți prizonieri.

Pompei învinsese, ostașii lui îl proclamaseră Imperator, dar momentul prielnic unei victorii adevărate fusese irosit din cauza lipsei unui comandant bun. Cesar le spuse prietenilor: „Dacă Pompei ar fi știut să învingă, victoria definitivă ar fi fost a pompeienilor”.

Și apoi mai era chestiunea celor 500 de prizonieri romani. O lege mai veche, dar justă, pe care Cato o impusese Senatului în timpul consulatului său, oprea uciderea unui ostaș roman în afara câmpului de bătaie. Deci, odată căzut prizonier, avea într-un fel imunitatea solilor, imunitate pe care prezența lui Cato în tabăra lui Pompei o făcea sacră. Cato jurase că niciun oraș nu va fi jefuit, incendiat sau distrus, nici măcar în cazul când ar fi fost cucerit în urma unui asalt. Cato jurase că niciun legionar nu va fi ucis după încetarea luptei. Și marele, dreptul, virtuosul Cato era omul pe care ar fi dorit orice stăpân să-l aibă prieten și sfătuitor. Singurul din toată tabăra lui Pompei pe care nu-i interesa părerile lui Cato era Labienus, fostul locotenent al lui Cesar, pe care acesta îl scăpase de la moarte, punându-și-o în primejdie pe a lui. Labienus era înfumurat și crud, nerecunoscător și dornic de onoruri pe care știa că nu le putea căpăta în umbra lui Cesar. Fiind comandantul cavaleriei, ceru dreptul de a face ce voia cu captivii. Toți gândeau că nu le putea face nimic, dar în fața atitudinii mândre a

cesarienilor, pe Labienus îl apucă o furie oarbă și porunci să fie uciși toți foștii lui frați de arme, măcelul începându-l chiar el.

Vestea aceasta cumplită scârbise pe mulți pompeieni, în frunte cu cinstitul Cato, care plânse „acoperindu-și capul cu toga, în semn de doliu”, dar îndârjise pe toți cesarienii, care știau că oricum nu-i aștepta decât moartea. Și atunci toți se hotărâră ca măcar să aibă parte de o moarte glorioasă, dacă viața le-a fost păcătoasă.

Cam aceasta era situația în cele două tabere, când după atâta fugă, Cesar se opri în câmpia de la Pharsalos, dorind să primească lupta și să se întâmple „ce-or vrea Zeii”.

În tabăra de pe malul Istrului, Burebista aștepta vești bune, dar în loc de ele primise vestea înfrângerii lui Pompei și acum, foarte îngrijorat, discuta cu înțeleptul Acornion, îmbătrânit parcă în câteva zile, precum și cu ceilalți tineri din solie.

— Ce s-a întâmplat la Pharsalos? Pompei avea destui oameni și nu putea pierde lupta aceasta.

— Nu trebuia să piardă, mărite rege, spuse cu tristețe înțeleptul Acornion, dar lui Cesar i-au trimis Zeii Infernului un ajutor pe care nu-l mai aștepta. Nu mai spera că ar putea ajunge la timp ca să-l scape de dezastru.

— Pe cine au trimis Zeii Infernului în ajutorul lui Cesar?

— Pe veteranii lui din Galia. Acești legionari, aleși de dânsul dintre cele mai bune unități ale imperiului, căliți în războaie și exerciții, nu se tem de nimic și nu știu decât să învingă sau să moară. Sunt niște adevărate mașini de ucis, dar cine le comandă poate fi sigur de victorie.

— Nu se tem de nimic? spuse regele. Nu știu decât să învingă? Dacă veteranii aceștia ar fi dat piept cu geții ar fi uitat de poruncile primite și nu s-ar fi oprit până sub toga lui Cesar.

— Înșiși senatorii se temeau de cavaleria getă.

— Aceasta o știa mai ales Cesar, care a aflat că geții sunt în drum spre Pharsalos, adaugă Acornion.

— Și știa mai ales, preciză Comosicos, pe cine vom ajuta.

— Bune iscoade mai are Cesar.

— Are, mărite rege și de aceea l-a obligat pe Pompei să primească lupta cu o zi mai înainte.

— Asta-i, prieteni! Nu voia ca geții să-l poată ajuta pe Pompei. Este nu numai viteaz, ci și înțelept.

— Zeii, oftă Acornion, au fost darnici cu Cesar. I-au dat de toate.

— I-au dat mai ales noroc, prietene Acornion. Mai mult decât are el păr pe cap.

— Soarta bătăliei, mărite rege, oftă și fiul său, Comosicos, ar fi fost alta dacă oastea noastră l-ar fi putut ajuta pe Pompei. Și soarta lumii ar fi fost alta. Tinerii nobili, acei „dansatori frumoși și strălucitori”, s-au speriat de fețele încruntate ale veteranilor, cât și se lăncile care le amenințau fețele și au fugit, „preferând să fie dezonoarați decât desfigurați”.

— Geții sunt frumoși, fiule, dar nu țin la frumusețe și nu s-ar fi înspăimântat de niște „bătrâni”. Poate le-ar fi respectat anii și rănilor și nu i-ar fi ucis, fugărindu-i numai. Niciodată nu vom ști ce s-ar fi putut întâmpla acolo.

— Când am văzut, mărite rege, fuga nebună a legiunilor lui Pompei, strigând în zece limbi deodată „Suntem învinși”, și pe marele Pompei însuși, fugind, m-am grăbit să ajung în drumul călăreților geți. Am oprit oastea de ajutor a lui Comosicos, care nu mai putea ajuta pe nimeni. Cesar dăduse porunca: „Iertarea romanilor! Nu ucideți decât pe străini!” și foștii dușmani se îmbrățișară plângând și cerându-și iertare. Pe cine să mai fi ajutat acum, când toți îl aclamau pe Cesar?! Unii că-i duseseră la victorie, alții că-i iertaseră!

— E adevărat.

— Am dus totuși, mărite rege cu acești tineri, care voiau să împlinească numaidecât porunca și să-l atace pe Cesar.

— Cesar, sări supărat Comosicos, poate fi fericit că veteranii lui nu ne-au întâlnit. Să mulțumească Zeilor Romei, deși nu crede în Ei, cât este el de Pontifex maximus.

— Despre tracul Dinis pot spune că era ca turbat, mărite rege, deși îl știam un adevărat înțelept.

— Era ca și noi, mărite rege, sări Comosicos în apărarea bunului său prieten. Dinis aflase că veteranii din legiunea a X-a luptaseră contra lui Spartacus. Voia să-i vadă mai de aproape și am înțeles din ochii lui așa de blânzi de obicei, că în acele momente era în stare să distrugă singur o centurie întreagă. Ar fi făcut-o fără remușcări și fără teamă că ar putea muri. Moartea nu l-ar fi interesat, dar pe mine mă interesa viața lui. Când am înțeles că înțeleptul Acornion avea dreptate și trebuie să ne oprim, ne-am unit puterile ca să-l convingem pe Dinis.

— Nu puteam comite o faptă fără rost, mărite rege, deși la fel de pornit era și fiul meu, care voia numaidecât să se bată cu romanii lui Cesar.

— Numai cu cei din legiunea a X-a, mărite rege, spuse Dionisie, plecând capul rușinat.

În noaptea nunții lui Dinis, tânărul grec de origine getă din Dionysopolis, admirase și apoi topăise ca un țap în călduri, cum râdea Comosicos, pe o tânără fată, despre care aflase apoi că era sora mirelui. Pedepsind pe ucigașii lui Spartacus, socotea Dionisie, s-ar fi prezentat în fața fetei cu alt curaj și cu o nouă cunună de măslin.

— Ai fost înțelept, fiule. Nu ne putem bate singuri cu Roma. Și poate am face-o, dar pentru ce? Pentru că Pompei a întors spatele lui Cesar? Este războiul lor, nu al nostru. Noi nu ne amestecăm în treburile Romei.

— Acum, interveni calm Deceneu, victoriosul Cesar va urmări pe nefericitul Pompei în Egipt și mai ales în Hispania, unde este adevărata putere a lui și unde ar fi fost cu adevărat de neînvins. Nici acum nu uită celtiberii distrugerea frumoasei cetăți Numanția, pe care Scipio Africanul o asediase timp de zece luni. Au trecut o sută de ani dar flăcările Numanției mai ard în inimile tuturor și romanii sunt primiți tot ca dușmani.

— Apoi, completă Acornion, va pofti să-și încheie socotelile cu toți cei care l-au ajutat pe Pompei.

— Știu bine, prieteni! vulpoiul, care se vrea imperator nu uită și mai ales nu iartă. El „nu pedepsește, ca un judecător, ci se răzbună, ca un tiran”. Acesta este Cesar, cu toate calitățile lui! Și are destule!

— Și totuși ne e frate! vorbi gânditor marele Preot. Frate, pentru că romanii se trag din acea tulpină pelasgo-tracă, plecată cu regele Tyfon în Italia de pe meleagurile noastre. Frate iar, pentru că sunt strănepoți ai lui Eneas, tracul dardan din Troia. Ne e frate și totuși...

— Să poftească! vorbi îndârjit Comosicos. Tracia îl așteaptă. Îl așteptăm și noi. Și-l vom primi așa cum va veni ca prieten și frate, sau ca dușman și stăpân!

— Cât luptăm doar pe pământul nostru, nu ne temem de nimic, spuse Deceneu.

— Cu noi luptă pădurea și vântul și munții și pământul! scandă Comosicos.

— Legiunile Romei vor cunoaște calda ospitalitate sau crunta vitejie a stăpânilor acestui pământ! spuse regele. Și acum, să ne vedem de treburi, prieteni! Sunt destule de făcut în țara asta și unele nu sufăr întârziere.

— Să se știe, hotărî Deceneu: Zeii noștri iubesc Pacea!

— Și să se mai știe, încheie Burebista: Și geții iubesc Pacea, dar nu se tem de război!